

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я   Б Е Л А Р У С К А Я   Г А З Е Т А

Заснаваная ў лістападзе 1906. Адноўленая ў траўні 1991. Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

У бюлетэнях
ёсьць выразная
альтэрнатыва,
але ўсіх
цікавіць толькі
адно: колькі
людзей
зъяўрэцца ў
цэнтры сталіцы.

Такіх выбараў яшчэ не было

На фота: Аляксандар Мілінкевіч на сустрэчы з выбарцамі ў Берасьці.

**Віталь Сіліцкі: Зъмена
ўлады**

ў Беларусі электаральным
шляхам не магчымая.
Старонка 7.

Сілавікі чакаюць
масавага выхаду людзей
на плошчу 19 сакавіка.
Старонка 4.

**Апазыцыя ў пошуках
адэкватных адказаў**
14 сакавіка ў Амсьціслаў-
скім раёне затрыманы
наклад газеты «Советская
Белоруссия». Старонка 8.

**Міклашэвіч
адхрысьціўся**

Пракуратура: дакумэнты
на прымянянне сілы 19
сакавіка — правакацыя.
Старонка 6.

выбары

Сілавік чакаюць масавага выхаду 4

Мілінкевіч: "Я перад выбарамі думаў, улада ў лепшай кандыцы" 5

Міклашэвіч адхрысьціўся 6

Сынегам па дэмакратыі 6

Зачысткі па-беларуску 6

Віталь Сіліцкі: "Беларусь прыйдзе да дэмакратыі ўласным шляхам" 7

Апазыцыя ў пошуках адекватнага адказу 8

Ці варта апазыцыі выступаць у дзяржаўных СМІ? 11

Сыціслая хроніка рэпрэсій і супраціву ... 12

Чытачы пра выбары .. 26

Парады мітынгоўцам . 45

салідарнасць

Мікулаш Дзурында:
Паміж палітычнай
цемрай і святылом
свабоды 14

Аксана Забужка:
Беларусь на шляху
вызваленія 15

грамадзства

"Белжаба" не здаецца! 17

Сяргей Балыкін:
Хачу бюлетэнь па-
расейску 32

з усіх старон

Беларусь — гэта
эксперымент 21

Я сапраўды люблю
бліздыніак 34

Цьвік у жэле 37

культура

Сны летнім днём 40

Наша Ніва

50 РАДКОЎ

РЭДАКТАРА

Такіх выбараў яшчэ не было

Прэзыдэнцкія выбары-2006 вылучае масавае нявер'ё ў справядлівасць падліку галасоў. Выбарам папярэднічаюць маштабныя прэвэнтыўныя затрыманні актыўістаў і іншыя сілавыя акцыі ўладаў. Палітычная пасіўнасць у сталіцы контрастуе з неспадзянай палітычнай актыўнасцю ў многіх рэгіёнах. Супраціўленыне аўтарытарнаму рэжыму — мацнейшае, чым можна было чакаць, — падточвае яго ідэалічныя асновы. Рэпрэсіі выклікаюць ланцуговую рэакцыю грамадзянскай салідарнасці. На шыі прэсы сціснулася пятля, а ролі Інтэрнэту як сродка масавай інфармацыі ўзрасла. Пра гэта і іншыя паведамленія сёньняшні нумар "НН", амаль усю плошчу якога займае перадвыборная хроніка. На сайце "НН" www.nn.by навіны і камэнтары на тэму выбараў зь серады выстаўляюцца ў рэжыме он-лайн. Гэта дае вам магчымасць сачыць за выбарамі праз "НН".

Андрэй Хадановіч.
Інтymная гігіена 42

аўтарскія рубрыкі

Павал Севярынец. Лісты
з лесу: Верым. Можам.
Пераможам! 12

Аляксандар Класкоўскі.
Палітычная кухня:
Патыхае "Тайфунам" 24

Лёлік Ушкін. Левым
вокам: Навіны
літаратуры 25

Віталь Тарас. Іншымі
словамі: Съмерць паслья
съмерці 28

АД РЭДАКЦЫІ

Сэнс гэтых выбараў

У апошнія дні ад маіх сяброў і калегаў нярэдка даводзіцца чуць меркаванье, што на выбары ісць іншыя сълед, а тым больш — на плошчу. Прывычым выказываюць яго далёка не прыхільнікі рэжыму. Гэта разумныя, адукаваныя людзі, не пазбаўленыя перакананьня і прынцыпаў. Яны прыводзяць рацыянальныя доказы ў аргументаванне свайго пункту гледжанья. І галоўны зь іх палягае на том, што вынікі выбараў вядомыя загадзя, таму галасаванье не ператвараецца, у лепшым выпадку, у фарс. Ніхто, маўляў, галасоў лічыць не збиралася, і нікаке "народнае галасаванье" не паўплывае на лічбы, якія абвесьціць Цэнтральныя выбаркам.

Таму адзінае, чым можна насаліць уладзе ў нядзельню, 19 сакавіка, гэта не пайсьці на выбары і тым самым сапасаваць настрой участковай камісіі, якая будзе тримаць справа здачу перад вышэйшымі інстанцыямі толькі па адзінм паказыніку — яўцы. Вядома, разважаюць прыхільнікі гэтага меркаваньня, было б добра, калі б два апазыцыйныя кандыдаты дамовіліся паміж сабой і знялі свае кандыдатуры ў апошні момент, заклікаўшы да байкоту выбараў бяз выбараў. Але ж і без абвяшчэння байкоту лепей заставацца дома, у цяпле ды камфорце.

З рацыянальнымі доказамі цяжка спрачацца. Хаця часам узёнікае ўражанье, што прадыктаваныя яны, хутчэй, ірацыянальным страхам. Толькі ніхто ня хоча ў гэтым признацца. Адсюль нараджаныца разважаныні наконт бессэнсоўнасці якіх-кольвеk дзеяньняў. Можна задаць лягічнае пытанье — а адсутнасць дзеяньняў, пасіўнасць маюць які-небудзь сэнс, могуць што-небудзь змяніць? Застацца дома — значыць, паказаць уладам фігу ў кішэні. Зразумела, такі выбор таксама магчымы. Толькі ці прынясе ён таму, хто яго зробіць, чаканы душэўны камфорт? Думаецца, не. Інакш ня сталі б прыхільнікі сядзеньня па хатах горача пераконваць у перавазе такога чыну сваіх знаёмых.

Магчыма, паход на выбарчы ўчастак сапраўды ня мае сэнсу. Але сэнс жыцця дыктуєца ня зынешнімі абставінамі. Кожны напаўняе сваё жыццё сэнсам самастойна. Кожны робіць свой выбор. Адмова зрабіць яго — таксама выбор. Толькі ня трэба потым разважаць пра тое, што апазыцыя, Захад, Москва і нехта там яшчэ ўпусцілі свой шанец, чагосці не зразумелі або не ўлічылі.

Сёняння кожнаму з вас таксама дадзены свой шанец, спадары крытыкі.

Віталь Тарас

≡ КАНЦЭРТ

| 8

сакавіка

Рок за Свабоду

Дзе: Менск, парк Дружбы народаў
(плошча Бангалор)

Калі: пачатак а 17-й.

Удзел
бяруць:
адзіны
кандыдат
«N.R.M.»
**«Neuro
Dubel»**

ты
твае
сябры

Канцэрт дазволены Менгарвыканкамам.

Сілавікі чакаюць масавага выхаду

людзей на плошчу 19 сакавіка. Магчыма, улады рыхтуюць блягаду сталіцы.

Квіткі на цягнікі й аўтобусы з рэгіёнай у Менск на 19 сакавіка не прадаюць — паведамляюць чытачы «НН» з розных рэгіёнаў краіны. Гэта можа быць загад, а можа быць вынік таго, што ўсе білеты раскупленыя.

А што будзе ў сталіцы? Доступ на Кастрычніцкі пляц можа быць перакрыты трывама кардонамі ўнутраных войскай.

Пяць гадоў таму ў дачыненіі да шараговых актыўістаў і журналістаў не было заведзена ніводнай крымінальнай справы. Доступ на Кастрычніцкі пляц быў свабодным, а Палац культуры прафсаюзаў фактычна належала апазыцыйнаму кандыдату.

Сёлата па-іншаму. Узбуджана (па стане на аўтапрак) 16 крымінальных справаў, лік прэвэнтыўна затрыманых на 7—15 сутак набліжаецца да сотні. У рамках кампаніі запалохвання была «выкрытая» «змова «Партнэрства».

Якім будзе супрацьдзе-

янне маніфэстантам у сталіцы, улады, вядома, трывамаюць у сакрэце. Нам стаў

вядомы адзін з плянаў: доступ на Кастрычніцкі пляц будзе перакрываць ажно трыв кардоны. Унутраны — сам пляц, Адміністрацыя презыдэнта, Палац Рэспублікі. Другі «фронт» — ГУМ, плошча Свабоды, Цырк, скрыжаваньне Энгельса/Кірава. І, нарэшце, вонкавы «шчыт»: з поўдня — перад мостам ад вул. Маскоўскай да пл. Незалежнасці, ад поўначы — плошча Якуба Коласа, з заходу — Юбілейны пляц (метро «Фрунзэнская»), на ўсходзе — вул. Ульянаўская (ля к/з «Менск»).

Пра настроі ў сілавых структурах даставернай інфармацыі няма.

Многія студэнцкія інтэрнаты ў Менску ў чацвер-пятніцу зачынілося на дэзынсекцыю і дэраты-

зацью.

Чакаеца, што 19 сакавіка будзе забляканыя апазыцыйныя інтэрнэт-ресурсы і ўзынікнучь праблемы з мабільной сувязьню.

Чаго баіцца ўлада ва ўмовах, калі палова лідэраў апазыціі прэвэнтыўна арыштаваная? Магчыма, яна валодае звесткамі пра радыкалізацыю апазыціі на настроеных грамадзянаў. Гэта, зрешты, заўажана і па масавасці несанкцыянаваных сустрэчаў з Мілінкевічам.

18 сакавіка А.Лукашэнка плянуе з'явіцца да выбаршчыкаў. А пасля будзе 19 сакавіка. Дзень, у які ўлада вырашила зрабіць стаўку на сілу, апазыція — на грамадзянскую съядомасць.

Зыміцер Дрыгайла

PHOTO BY MEDIANET

На сустрэчу з Аляксандрам Мілінкевічам да Менскага лядовага палацу прыйшло трох з паловай тысячы чалавек.

«19 сакавіка будзе съята м яднаньня»

Напярэдадні выбараў кандыдат у прэзыдэнты ад дэмакратычных сілаў Аляксандар Мілінкевіч выступіў з зваротам да выбарцаў.

У ім, у прыватнасці, гаворыцца: «Я зъвяртаюся да вас, грамадзяне Беларусі, як роўны да роўнага — памятаеце, што званыне Грамадзяніна вышэй за званыне Прэзыдэнта. Памятайце, што прэзыдэнты прыходзяць і сыходзяць, а Народ Рэспублікі Беларусі застаецца галоўнай кропніцай улады і яе судзьдзём. Толькі мы можам вярнуць сабе Годнасць Грамадзяніна, перад якім адказны любы прэзыдэнт».

А.Мілінкевіч заклікаў супрацоўнікаў сілавых структураў не забывацца, што яны абараняюць «не аднаго грамадзяніна, а ўсіх грамадзянаў сваёй Айчыны», а выканайчуючую ўладу — не аддаваць злачынных распаратджэнняў. «Гэтым самым вы вызваліце і сябе ад той дыктатуры, ад якой самі стамліся».

Ён засыярог грамадзянаў ад удзелу ў датэрміновым галасаваньні.

«Мы сустрэнемся з вами разам 19 сакавіка а 20-й на Кастрычніцкай плошчы ў г. Менску, каб адсъягаваць дзень выбараў, — так сканчаецца зварот. — Гэта будзе наша супольнае Свята Перамогі над страхам, варажнечай. Гэта будзе наша съята яднаньня народу Беларусі. Абдымемся, як сябры, падамо адзін адному руці, скажам: «Здарова, Вясна, Свабода, Праўда, Справядлівасць».

У Інтэрнэце за Мілінкевіча — 71%

На адным з форумаў tut.by было арганізавана апытаўніцтва на тэму «Як бы вы прагаласавалі 19-га». Усяго ў гэтым галасаваньні ўзялі ўдзел 688 карыстальнікаў. Настроі палітычна актыўнай часткі грамадзтва адрозніваюцца ад «сярэдніх па Рэспубліцы». 71% прагаласаваў за Мілінкевіча (487), за Лукашэнку — 20% (138), Казуліна — 5% (32), супраць ўсіх — 3% (23).

Аляксандар Мілінкевіч: «Я перад выбарамі думаў, улада ў лепшай кандыцыі»

«Галоўны вынік нашае кампаніі: людзі паверылі, што будучыню можна зъмяніць, — заяўлю А.Мілінкевіч на прэс-канфэрэнцыі для беларускіх і замежных журналістаў у сераду. — Я перад выбарамі думаў, што ўлада ў лепшай кандыцыі. Але насамрэч яна ў агоніі. Тыя лічбы, што абвесціцца Ярмошына, дык мы іх ведалі і год, і два таму. Ну ня

любіць Лукашэнка меней за 75 адсоткаў! Мы перамагаем, бо ў выніку кампаніі Беларусь стала іншай. Вызваленіе ад апатіі ўжо адбылося, вызваленіе ад страху адбудзеца 19 сакавіка. Перамога можа быць і 19, і 20 сакавіка, і празь месяц... Мы будзем з усымешкамі ўстаўляць кветкі ў шчыліны міліцыйскіх шытоў».

Зачысткі па-беларуску

Улады праводзяць прэвэнтыўныя арышты актыўістуў апазыцыі.

За аўторак 14 сакавіка былі затрыманыя больш за 20 актыўістуў рэгіянальных штабоў Аляксандра Мілінкевіча. За сераду яшчэ столькі ж.

Суды даюць ім суткі. У Наваполацку на сем сутак асудзілі Аляксея Трубкіна, у Віцебску — Віталя Броўку, у Берасці Сыцяпана Навасяльчана — на 10 сутак арышту, Васіля Берасньёва ў Воршы — на 7 сутак. Затрымалі гарадзенскіх кіраўнікоў штабу Сяргея Мальчыка і Віктара Сазонава. Бяруць ва ўсіх абласных цэнтрах і буйных гарадах.

А 15-й гадзіне ў сераду ў Менску затрымалі лідэра АГП Анатоля Лябедзьку. Усім затрыманым часцей за ўсё інкрымінуюць нецэнзурную лаянку і непадпрарадкованыне міліцыі.

Актыўістуў імкнуцца выключыць з прэзыдэнцкай кампаніі менавіта на 19 сакавіка — каб у рэгіёнах людзі засталіся без сваіх лідэраў, а ў Менску Мілінкевіч — бяз штабу.

АГ

Падрабязнасці —
у рубрыцы «Хроніка».
Старонкі 12—20.

Міклашэвіч адхрысьціўся

Генэральны прокурор Беларусі Пятро Міклашэвіч сцвярджае, што не падпісаў ніякіх дакумэнтаў на ўжыццё сілы, спэцродкаў супраць дэмманстрантаў 19 сакавіка. Пра гэта заяўлі БелаПАН у Прокуратуры Беларусі. Інфармацыя пра тое, што гэтая дакумэнты былі падпісаныя сп. Міклашэві-

чам, утрымлівалася ў электронным лісце за подпісам «Афіцэра МУС», які ўвечары 14 сакавіка быў дасланы ў офіс кампаніі БелаПАН. У рэспубліканскай прокуратуре ліст расцанілі як правакацыйны.

МБ

Сънегам па дэмакратыі

Болей за 6 тысячаў чалавек прыйшлі на сустрэчу зь Мілінкевічам у Гомелі.

АНДРЭЙ ЛАНКЕВІЧ

Жыхары Гомелю сталі съведкамі іррацыянальнага відовішча. 10 сакавіка да плошчы Паўстання з усяго гораду пачыгнуліся самазвалы са сънегам. Пад вечар уся плошча была загрувашчаная штучнымі сънежнымі заваламі вышнёй у чалавечы рост, а з боку вуліцы Савецкай вышыня завалаў дасягнула 2,5 мэтраў. З куч сънегу сіратліва выглядае помнік вызваліцелям. «Навошта завозіць гэтую брыдоту ў

цэнтар гораду», — голасна зьдзіўлялася бабулька, якая праходзіла побач. Бабулька ня ведала таго, што ведалі гарадзіція ўлады: 14 сакавіка Мілінкевіч плянаваў тут сустрэчу з выбаршчыкамі.

Ня менш дзіўна выглядае плошча Леніна — галоўная плошча гораду. Гарадзкім уладам уздумалася... заліць на ёй коўзанку, а ўсю пешаходную зону агародзілі двумя шэрагамі металічных паррапетаў.

І гэта ў правінцыйным сонечным Гомелі, дзе апошнюю кволую дэмманстрацыю апазыцыі разагніл яшчэ 26 красавіка 1996-га...

У выніку такой падрыхтоўкі 14 сакавіка сустрэчу з А. Мілінкевічам перанеслі з плошчы Паўстання на Цэнтральны стадыён. Паслухаць кандыдата ў прэзыдэнты туды сабралася больш за 6 тысяч гамельчукоў.

Сяргей Баранаў, Гомель

Віталь Сіліцкі: Беларусь прыйдзе да дэмакратыі ўласным шляхам

Удачы і памылкі апазыцыі падчас выбарчай кампаніі. Пэрспэктывы незалежнага грамадзства пасъля выбараў. Аналізуе палітоляг Віталь Сіліцкі.

«Наша Ніва»: Якія асноўныя ўрокі мы выносім з гэтай кампаніі?

Віталь Сіліцкі: Па-першае, аб'ектыўна ёсьць пэўны дэфіцыт чаканыя пераменаў у грамадзстве. Улады ж дзейнічаюць несымэтрычна сёньняшнім настроем людзей — уся гэта гістэрыя, нагнітаныне страху і засільле ідэалёгіі не апраўданыя, на першы погляд, у дачыненіі да стану грамадзства. Але гэта вельмі прыдатная для ўладаў тактыка, бо такія дзеяніні ў прывяд пэўнага зацішша, калі грамадзства канчатковая не «прачнулася», даюць магчымасць зусім панізіць гэтасамае чаканыне пераменаў.

Па-другое, тое, што на-суперак усім перашкодам супраціў, хай сабе і не-вялікі, існуне, съведчыць, што праца з грамадзствам на вычарпаная і мае пэрспэктывы, нягледзячы на жорсткасць умоваў.

Па-трэцяе, па ўсім відно, што Беларусь прыйдзе да дэмакратыі ўласным, не ўкраінскім і не грузінскім, шляхам.

«НН»: Ці можна ска-заць, што цяпер ужо канчаткова ясна — зъмена ўлады ў Бела-руслі электаральным шляхам не магчымая?

ВС: Адназначна.

«НН»: У сваім арты-

куле ў «ARCHE» Вы назвалі гэту кампанію «заручыннем гаранта канстытуцый ўсесараднай падтрымкай», а ія выбарамі. Ці можна съцвярджаць, што апазыцыя сарвала пляны ўладаў? Ці ўлады пабурлы пляны апазыцыі?

ВС: Апазыцыя пакуль не пераканала грамадзства, нават настроеную становічу да пераменаў яго частку, што Лукашэнка ня здольны выйграць выбары ў любы способ, што з дапамогай фальсифікацыяў, што ў чэснай і адкрытай барацьбе. І гэта ёсьць адной зь яе галоўных праблемаў, бо гэта б'е па даверы да апазыцыі з боку яе прыхільнікаў.

Галоўнай жа перамонгай апазыцыі ў гэтай кампаніі лічу разбурэнне міту пра безальтернатыўнасць дзеючага презыдэнта.

«НН»: Якія пэрспэктывы ў аб'яднанай апазыцыі ў выпадку магчымай паразы на выбарах і на вуліцы? Якім будуць у такім выпадку першыя крокі рэжыму?

ВС: Варта чакаць у такім разе, што апазыцыйны рух сконцца да дысыдэнцкіх суполак. Трэба прыслушоўвацца да таго, што часам кажа сам Лукашэнка. Ён неаднакроць абяцаў, што та-

З кім з кандыдатаў вы хацелі бы пагаварыць

Паводле апытаўніка на сайце [naviny.by](#), большасць (56,8%) хацела б пагаманіць з А.Мілінкевічам, з А.Казуліным — 8,93%, з А.Лукашэнкам — 15,24%. С.Гайдукевіч набраў менш за 1% галасоў.

А.Мілінкевіч выходзіць з кампаніі з пазытыўным іміджам у вочох інтэрнаўтаў. Як цвердзяць псыхолагі, выбарцы найбольш ахвотна галасуюць за кандыдата, з якім ім хацелася б разам «пасядзець за столом».

Апытаўнік:
на плошчу выйдзе больш за 30 тысяч

Паводле апытаўніка на інтэрнэт-партале [telegraf.by](#), 51,7% вераць у тое, што на Кастрычніцкі пляц 19 сакавіка выйдзе больш за 30 тыс. чалавек, 7,9% мяркуюць, што выйдзе ад 20 тыс. да 30 тыс., 17,2% — у межах ад 10 да 20 тыс. Што на плошчу выйдзе менш за 5 тыс., лічачь 13,2% наведнікаў.

Гомель абавяргае сацыёлягаў

Інфармацыйны бюлетэнь “Грамадзянская ініцыятыўы” аналізуе вынікі збору подпісаў за дэмакратычнага кандыдата. Было вывучана 1147 подпісаў, аддадзеных у падтрымку Аляксандра Мілінкевіча ў Гомелі. Найбольшую цікавасць выклікае узроставае разьмеркаванье падпісчыкаў. Так, колькасць подпісаў грамадзянаў ва ўзросце 18—25 год складае 16,3% ад агульнай колькасці, 26—35 — 19,4%, 36—45 — 22,6%, 46—60 — 31,6% і старэйшых за 60 год — 10,1%.

Насуперак існуючым стэрэатыпам, разыходжаныне паміж узроставымі групамі амаль незаўажнае: у сярэднім на кожны год прыпадае каля 2% подпісаў. Невялікую перавагу узроставай катэгорыі 36—45 год (2,2%) перад моладзьдзю бюлетэнь тлумачыць тым, што гэта група грамадзянаў ужо сфармавалася ў прафесійным пляне і больш самастойная ў сваіх палітычных паводзінах.

**Запісаў Сямён
Печанко**

Апазыцьця ў пошуках адэкатнага адказу

У аўторак 14 сакавіка ў Мсціслаўскім раёне быў затрыманы наклад газеты «Советская Белоруссия». 65 тыс. асобнікаў на восьмі бачынах, аддрукаваныя ў смаленскай тыпографіі Міхайлава. У машыне, якая перавозіла газету, знаходзіўся намеснік старшыні Партыі БНФ Алеś Міхалевіч. Гэта не абсурд — гэта была спроба палітычнага пэрформансу.

Вонкава газета не адрознівалася ад арыгіналу. Тыя ж шрыфты, фарбы, калінтытулы, вёрстка, нават прозвішчы журналістаў, што працуюць у рэдакцыі, выходныя звесткі: заснаўльнікі — Адміністрацыя презыдэнта і рэдакцыйная рада. Але на першай старонцы зъмяшчалася фота дзеянага кіраўніка дзяржавы з загалоўкам «19 сакавіка — выбары презыдэнта Беларусі А.Р.Лукашэнкі». Астатнія матэрыялы мелі наступныя загалоўкі: «Прэзыдэнт Беларусі — нашчадак расейскіх цароў», «Народная манархія», «Аргументы «за» і «супраць» царызму ў Беларусі», «Самы чалавечны чалавек».

Алеś Міхалевіч заявіў, што Партыя БНФ ня мае ніякага дачынення да выпуску фальшивага нумару, гэта праект грамадзкой ініцыятывы «Хопіць».

Галоўны рэдактар «СБ» Павал Якубовіч наступным чынам пракамэнтаваў правакацыю для агенцтва БелТА: «Гэта даволі дарагая задумка. Калі гаворка ідзе пра 65 тыс. асобнікаў каліровай газеты, то гэта 150 тыс. даляраў. Грамадзяне ўзялі гроши яўна не з панчохі свайг жонкі».

Ухапіўшыся за лічбы, агучаныя П.Якубовічам, на інтэрнэт-форумах задаўца пытаньнем, адкуль бяруцца гроши на выданьне сапраўднай «СБ»? Са словаў рэдактара вынікае, што сабекошт аднаго 8-старонковага нумару «СБ» складае каля 5000 рублёў, у той час як у шапіках нумар каштует 400 руб. Улічвачы, што заяўлены наклад газеты — 500 тыс. эк-

зэмляраў штодзённа, а перад выбарамі спэцвыпуск газеты трапіў у кожную паштовую скрынку, напрошваеца пытаньне: хто даплачвае розынцу?

«Што тычыцца маральна-псыхалагічнага аспекту, то, у параўнанні з тым, што робіць «Советская Белоруссия», — гэта супермаральна», — заявіў Алеś Міхалевіч у інтэрвю БелапАН.

Супольная апэрацыя ФСБ і КДБ

Як паведаміў журналістам прэс-сакратар ініцыятыўнай групы кандыдата ў прэзыдэнты Аляксандра Лукашэнкі Дзмітры Косцін, затрыманьне стала вынікам супольнай апэрацыі Фэдэральнай службы бясьпекі Рэспублікі Камітэт дзяржбясьпекі Беларусі.

ТРАДЫЦІІ І СУЧАСНАСТЬ

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распайсоджваць газету:

1) Просім усіх ахвотных чытаць газету паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па телефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.

Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84

e-mail: dastauka@tut.by

паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.

2) Просім кожную сям'ю чытачоў пералічваць на раҳунак газеты ахвяраваньне з разылку 6 000 рублёў на месяц. Гэтага будзе досьць для выхаду і даставкі газеты. **У блінку банкаўскага паведамлення ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце ваш адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду.** Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечаць выхад газеты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасць пераказаць 36 000 рублёў адразу, забясьпечаць публікацыю «НН» адразу на паўгоду.

0402280179
ІЗВЕЩЕНІЕ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521
МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764

Счет по- лучателя	3015 212 000 012	Лишевый счет	
----------------------	------------------	-----------------	--

(Фамилия, імя, отчесці, адрас)

Вид платежа		Дата	Сумма
Ахвяраванье			
Пеня			
Всего			

Кассир **Плательщик**
Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764

Счет по- лучателя	3015 212 000 012	Лишевый счет	
----------------------	------------------	-----------------	--

(Фамилия, імя, отчесці, адрас)

Вид платежа		Дата	Сумма
Ахвяраванье			
Пеня			
Всего			

КВІТАНЦІЯ

Кассир

М.П.

Плательщик

На які раҳунак пералічаць грошы?

Ахвяраванье можна перавесыці ў любым аддзяленні банку, на любой пошце. Улічыце, што пры пераказваньні грошай паштовым пераводам пошта сплагненне дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай праз «Беларусбанк» прадренту не бяруць. На банкаўскай квітанцы ў графе «Від плацяжа» трэба пазначыць:

«Ахвяраванье». У графе: «Атрымальнік плацяжа» трэба пісаць: «Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521». У графе «Найменаванье банку» трэба пісаць: «МГД ААТ «Белівестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764». У графе «Рахунак атрымальніка» 3015 212 000 012. Пры перасылцы грошай па пошце тое саме трэба пісаць у рубрыках «Каму» і «Куды».

Ці трэба паўторна даслаць адрасы у Рэдакцыю?

Не, аднойчы даслаўшы, больш ня трэба (калі вы рэгулярна атрымліваеце газету). Тады досьць не забывацца рэгулярна пералічаць ахвяраваньні.

Хто дасылаў ахвяраваньні, але не паведаміў адрасу

Прабачце, што газета прыйшла вам запозынена. Рэч у тым, што вы пераказалі ахвяраванье, але не паведамілі Рэдакцыі адрасу адразу. Квіток ахвяраванья трапляе да нас праз 5—10, а часам і болей дзён.

Шукаем чытачоў!!!

Калі хто ведае наступных чытачоў «НН», просьба падказаць ім скантактавацца з газэтай.

Чытач з Зарніцы Спасава, дашліце свой дакладны адрес і прозвішча.
Леанід Мікалаевіч Н. з вул. Калініна, удакладніце свой адрес.
Сп. Міхайлаў з вул. Багдановіча, скантактуйцеся з Рэдакцыяй.

Калі вы
не атрымалі
газэты

да панядзелка,
а ў Менску — да суботы,
абавязкова тэлефонуіце
у Рэдакцыю.
Пытцаца Аляксандру.

Тэлефоны:

(017) 284-73-29,
(029) 618-54-84,
(029) 260-78-32 (МТС)
dastauka@tut.by

Правілы падачы адрасоў

- Абавязкова падавайце індэкс, бо зь індэксам газэта дойдзе хутчэй.
- Калі вы жывяце ў вёсцы ці ў мястэчку, пазначайце раён і вобласць.
- Ня трэба дасылаць квіток, пакіньце яго ў

сябе, гэта ваша пацверджаньне того, што вы зрабілі ахвяраваньне.

Разборліва падавайце свае звесткі.

Атрымліваць газэту можна з любога нумару, толькі паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.

запрашаем
прыватных
прадпрымальнікаў

браць газету на
распаўсюд у
Менску і
рэгіёнах.

• • • • • • •

Вельмі просім чытачоў, якія ад Новага году чытаюць «НН» у Інтэрнэце, а не на паперы, таксама дасылаць прыватныя ахвяраваныні з разыліку 6000 на месец з пазнакай: «за Інтэрнэт». Бяз збору грошай газэце не захаваць якасці.

Просім ахвяраваньня!

Вельмі просім усіх, хто яшчэ не пераказваў ахвяраваньня на выхад “Нашай Нівы” ў другім квартале, зрабіць гэта як найхутчэй.

Шчыры дзякуй за шчодрасць

Віктару С., Вользе Г., Кастусю З. зь Віцебску.
Леаніду А. з Гарадка.
С.Р. зь Бярозы.
Мікалаю В. зь Белааазёрску.
Уладзімеру А. з Вушацкага раёну.
Уладзімеру М. зь Менскага раёну.
Алене П., Міхасю Г. з Гомеля.
Віктару К. з Рэчыцы.
Глебу С., Андрэю Л. з Салігорску.
А.Н. з Слуцкага раёну.
М.К., Аляксандру Р. з Наваполацку.
Веры Б. з Стоўпцаў.
Аляксею П., Андрэю Ф., Валер'ю Б., Аляксандру А. з Горадні.
Мікалаю Н. з Барані.

Ларысе Я., Алене П. з Полацку.

Івану В. зь Берасцьця.

Сяргею К. з Воршы.

Вячаславу С., Алесю Б. з

Баранавічаў.

Сяргею Ч., Віталю К. зь Ліды.

І.Б. з Барысава.

Уладлене Д. з Кобрына.

Антону Т., Канстанціну Я., Сяргею

Н. з Жодзіна.

Марыі К. з Наваградскага раёну.

Дзянісу С. з Магілёва.

Андрэю Л. з Жлобіна.

Ігару П. з Маладечна.

Віктару П. з Валожынскага раёну.

Сяргею У. з Бабруйску.

М.Ш., Алене С., Віктару П., Ж.К.,

Канстанціну С., Аляксандру К.,

В.В., Ігару С., Аксане С., Паўлу

П., Я.П., Маўлюдзе А., І.Ц., М.А.,

Канстанціну Т., Станіславу Г.,

Вячаславу Б., Аляксею К.,

Максіму К., В.К., С.К., Аўгінны

Б., Рэгіне Б., А.Ш., Тацяне Б. зь

Менску.

Ці варта апазыць! Выступаць у дзяржаўных СМІ?

Віктар Карняенка, Юры Хадыка ды іншыя дзеячы апазыцыі ўзялі ўдзел у ток-шоў «Выбар» на АНТ. Яго паказвалі ў запісе. Зь дэлью з паловаў гадзінаў запісу паўтары гадзіны было выразана. У выніку праграма прадказальна ператварылася ў рэкламу А.Лукашэнкі, істотная выказваныня з крытыкай рэжыму звычайно, засталіся вырваныя з контэксту ўрэйкі. Да таго ж, адбылося нібыта «рэйтингавае галасаванье» гледачоў, па выніках якога гарант канстытуцыі набраў свае паложаныя 78%. Аўдыторыю моцна пацешыла, што першую тысячу галасоў за Лукашэнку машына налічыла тады, калі яшчэ не былі абвешчаныя нумары тэлефонаў...

Чаму дысыдэнты пагаджаюцца ўдзельнічаць у такіх перадачах? Лічыцца, што трэба выкарыстоўваць кожную магчымасць выступаць перад людзмі, нават калі ад тваіх словаў пакідаюць толькі найменш удалыя.

Існуе і іншы падыход. Многія вядомыя інтэлектуалы — Уладзімер Арлоў, Валер Булгакаў ды іншыя — прынцыпова адмаўляюцца ад прапанаваў лукашэнкаўскіх СМІ.

Каторы з гэтых падыходаў больш каравы для Беларусі? Адказваюць вядомыя людзі і падпісчыкі «НН».

Віктар Карняенка, намеснік старшыні штабу А.Мілінкевіча па арганізацыйна-масавай працы:

Наш удзел у праграме «Выбар» быў прадыставаны расшэннем штабу. Мая ж уласная пазыцыя — толькі жывы этэр. Гэта значна звужае магчымасць аўтараў такога кіталаў перадачаў для маніпуляцыі. Усе астатнія контакты пазбаўлены сэнсу праз адсутнасць сумлення ў дзяржаўных журналістах.

Яраслаў Раманчук, намеснік старшыні Аб'яднанай грамадзянскай партыі:

Безумоўна, ёсьць дылема: працаўваць ці не працаўваць з дзяржаўнымі СМІ ва ўмовах, калі канчатковы прадукт залежыць ад аўтараў гэтых перадачаў. Аднак пакуль працягваецца перадвыбар-

чи пэрыяд і мы маєм хоць нейкі доступ да людзей, трэба гэтым карыстацца. Па выбарах можа ня быць і гэтага. Перад апазыцыяй стаіць задача выпрацаваць стратэгію паводзінаў у дачыненьні да дзяржаўнага тэлебачанья — трэба патрабаваць такіх умоваў, каб не было магчымасці ў мантажаваць і цэнзураваць нашыя выступленыя. Напрыклад, патрабаваць толькі жывы этэр. Альбо часава абмяжоўваць працягласць праграмаў.

Андрэй Казакевіч, палітоляг:

Трэба карыстацца любой нагодай, каб данесці да выбаршчыкаў альтэрнатыўную інфармацыю. Але пры гэтым трэба дакладна пралічваць наступствы і эфектыўнасць кантактаў з дзяржаўнымі СМІ. Калі шкода ад выступлення на тэлебачанні ці ў прэсе перавышае ўсю карысць, то ад такіх выступленняў трэба адмаўляцца. Маніпуляцыя магчымыя ня толькі з записанным матэрыялам, але і ў жывым этэры.

Уладзімер Мацкевіч, палітоляг, былы вядучы ток-шоў «Выбар»:

СМІ для таго і існуюць, каб іх выкарыстоўваць. І рабіць гэта неабходна, не звязаючы ўвагі на складанасці. Іншая рэч, што рабіць гэта трэба ўмелы. Перш чым прыняць удзел у той ці іншай праграме, трэба выпрацаваць нейкую тактыку паводзінаў, адзінства дзеяньняў. У той праграме ўдзельнічалі палітыкі, якія ня лічаць патрэбным карыстацца нечымі парадамі і кансультациямі, а такая самадастатковасць не на руку, калі ты ідзе запісвацца ў ток-шоў на дзяржаўным тэлеканале. Ад-

сябе магу прапанаваць жадаочым трэнінгі.

Адам Глёбус, пісьменнік:

Неяк Гоголь сказаў: «Добры пісьменнік знойдзе, як падмануць цэнзуру». Тое ж можна сказаць і пра палітыка. Палітык — чалавек, які ня можа быць абмежаваны толькі ўласнымі поглядамі, ён публічная асона і мусіць даносіць свае ідэі да людзей. А для гэтага трэба выкарыстоўваць усе трывуны. Толькі для гэтага трэба сур'ёзна рыхтавацца. Канфлікты паміж палітыкамі і СМІ — гэта ня толькі спэцыфіка Беларусі. Вазьміце хоць бы Італію: Бэрлісконі, даведзены журналістамі да адчага, збег пасярод праграмы.

Генадзь Бураўкін, былы кіраунік Белдзяржтэлекампаніі:

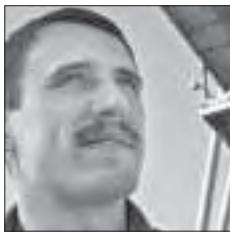
Безумоўна, калі ёсьць цвёрдая гарантія таго, што думкі дэмакратычных палітыкаў дойдуть да людзей праз СМІ без істотных скарачэнняў і скажэнняў, то ўдзел у такіх праграмах мае сэнс. Аднак практыка паказвае, што дзяржаўнае тэлебачанне знаходзіцца па-за межамі прыстойнасці і прафэсіяналізму. Падчас таго ж «Выбару»: палахліва-нахабны Хрусталёў, Ярмошына, Абрамава з яе пустым і зачигнутым выступам, і ніякіх магчымасцяў для дэмакратычных палітыкаў адэкватна адказаць. Ім нават як сълед дагаварыць не давалі. Таму, ня маючы ўпэўненасці ў канчатковым выніку, ні ў якім разе нельга сябе падстайць ўдзелам у дзяржаўных ток-шоў.

Адам Шпакоўскі, кандыдат фізыка-матэматычных навук:

Трэба. Нават калі існуе пагроза цэнзуры, бо людзі такім чынам маюць магчымасць убачыць сьвежыя твары на экране. А так толькі і чуеш пытаныні: «А хто, калі ня ён?»

Мікалай Юхнэль, беспрацоўны:
Я не гляджу БТ...

Запісаў Сямён Печанко

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыяў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

Нядайна мяне ў Малым Сітне наведалі некалькі прадпрымальнікаў-прагтэстантаў. Звычайныя «чайнакі», якія аб'езьдзілі з валікамі салідарнасцёўную Польшчу першай паловы 1990-х, якія вазілі тавар з Прыбалтыкі часоў дэкалянізацыі і якіх ужо ня гроши, а сэрца паклікала ва ўкраіну на кіеўскі Аранжавы Майдан, у 2004-м. Яны прыехалі й распавялі, што трэба зрабіць, каб перамагчы 19 сакавіка.

Прапанова была простая: адначасовы агульнанацыянальны пост і малітва.

Штотыніцы съявілі вернікі разных канфесіяў разам посыцьці і моляцца за перамены ў Беларусі. Нацыя яднаеца ў духу! Бо апошня 12 гадоў і нацыянальному духу, і лідрам, і ўсёй краіне галоўнае, чаго не хапала, дык гэта духу. Бо і ў Польшчы, і ў Прыбалтыкі, і ў Срэбры, і ў Грузіі, і ва Украіне менавіта малітвы, ролігічныя гімны і казані ў храмах рыхтавалі мільённыя выступы за свабоду, праўду і справядлівасць — у 1989-м, 1991-м, 2000-м, 2004-м... Но супольныя пост і малітва — найвышэйшая ступень салідарнасці, даступная чалавеку: так дасягаеца салідарнасць сэрцаў. Но толькі ў сэрца можа нарадзіцца цвёрдае рапшэнне дамагчыся перамогі, якое затым рэалізуецца ў аксамітных рэвалюцыйных на плошчах. Чалавек,

Верым.

які заўжды байца пераменаў, мусіць съярша перамагчы сябе — набрацца духу.

Гэтыя съіллыя вернікі прапанавалі тое, з чаго, у прынцыпе, і трэба пачынаць перамены нацыянальнага маштабу. Маліца, каб скаланулася ўся краіна. Яднаеца духова, каб у вачох Божых стаць не дзесяцьцю мільёнамі людзей на балоце, а беларускім народам. Разам марыць, разам верыць, разам каяцца, разам прагнучы, нарэшце, проста быць разам, злываючыся ў адно — вось што значыць быць нацыяй! Гэтаму мы вучыліся ўсе 12 гадоў, пакуль Бог дапускаў над намі ўладу Лукашэнкі. Можа быць, у тым, каб урэшце адчуць сябе «агромністай грамадою», і быў сэнс гэтых выпрабаванняў, зьдзеку, ганьбы, змаганняў. Нарэшце сабрацца разам... Згадайце, як мы штогод перапытвалі сябраў: ну, як думаеш, колькі народу зблізіцца на Дзень Волі? На Чарнобыльскі Шлях?... И расчароўваліся: пяць... трох... паўтары тысячы... дзвесці чалавек... Няўжо гэта ўсё, што засталося ад Беларусі?

...Вось і мне съярша падумалася: ну што з тae

СЪЦІСЛА

Іх нормы

У будынку суду 9 сакавіка чалавек у цывільным, адпіхваючы журналісту, ударыў нагой фотакарэспандэнту газеты «Наша Ніва» Юлію Дарашкевіч.

Затрыманы пяцікляснік

9 сакавіка ў Менску міліцыянты затрымалі пяціклясніка **Пятра М.**: вяртаючыся з школы зь сябрамі, ён наляпіў на ліхтарны слуп налепку «Свабода». Міліцыянт забёў хлопчыку ў пастарунак. Замкнуўшы дзъверы і лаючыся матам, міліцыянты забралі ў школьніка ўсе налепкі.

Дні беларускай культуры — гэта тэрарызм

У ноч на 8 сакавіка міліцыянты на вылупсцілі ў Польшчу группу студэнтаў, якія мелася ехаць у Кракаў на Дні беларускай культуры. Зранку 9 сакавіка ў прокуратуру тэлефанаваным запрасілі арганізатора паездкі **Дзяніса Дзянісава** для тлумачэнняў. Работнікі прокуратуры заявілі, што маюць інфармацыю: Дзянісаў займаеца ў Krakave падрыхтоўкай тэрарыстаў.

Рэктар Баранавіцкага

універзу лютуе

3 Баранавіцкага дзяржаўнага ўніверсітetu 11 сакавіка адлічаныя моладзевыя актыўсты **Андрэй Юрук** і **Віктар Кісьлюк**. Афіцыйная прычына — парушэнне ўнутранага распарадку. Студэнты кажуць, што яны паклалі ў аўдыторыйнай афіцыйнай выдаадзеную ўлётку А.Казуліна, атрыманую напярэдадні падчас сустэречы зь ім.

Толькі паднімі съяз

13 сакавіка ў Менску прайшлі суды над беларускім і украінскім грамадзянамі, затрыманымі напярэдадні падчас сустэречы кандыдатаў у прэзыдэнты Аляксандра Мілінкевіча з выбарцамі. Падчас хапуна затрымалі журналістку украінскага 5-га тэлеканалу **Ганну Гаражэнку** падчас жывога этэру, адпусццілі яе толькі пасля ўмашальніцтва польскіх дыплямататаў.

Моладзевыя актыўсты **Міхail Волчак** асуджаны на 12 сутак арышту за «дробнае хуліганства»: хлопца зьблілі пры затрыманні, зламалі палец на руцэ. З залі суду дастаўлены з тэмпературай у большніцу, дзе яму адмовілі ў шпітализациі.

За парушэнне парадку правя-

дзенныя масавых мерапрыемстваў асуджаныя **Аляксандар Гойшук** (15 сутак), **Павал Кірушчанка**, **Сяргей Лаўрэнкін**, **Мацвеi Чысьцік** (па 10 сутак), **Ілья Петравец** (8 сутак), **Уладзімер Высоцкі**, **Іван Шчарбакоў** (па 3 сутак), **Уладзімер Валодзін** (штраф у 30 б.в.), **Сяргяк** **Мацкіць**, **Алег Ларычай** (па 20 б.в.). **Зыміцер Фабішэускі** дастаў 10 сутак арышту за распаўсюд агітацыйных матэрыялаў, што судзьдзя Натальля Пратасавіцкая кваліфікала як дробнае хуліганства. Грамадзянэ Украіны **Наталля Касарчук**, **Мікола Карпінскі**, **Анатоль Яцэнка** асуджаны на 10 сутак арышту кожны. Непаўнагоднага **Цімур** **Ліцьвіна** беларускія ўлады выдалі супрацоўнікам украінскай амбасады. Сярод затрыманых грамадзян Украіны называюць таксама **Арцёма Бажэнскага** і **Ігара Галубіцкага**, зь беларусай — **Валянціна Сакалоўскага**, **Аляксандра Макаева**.

Прэзэнтыўныя арышты ў Менску

8 сакавіка пасля сустэречай мілінкевіча з выбарцамі затрымалі

Вінцuka Вячорку, **Аляксандра Зялко**, **Сержку Лянцвіча**, **Арцёма Ліцьвінку** (хворага на астму), **Зымітра Кудраўцава**, **Аляксандра Паўлоўскага**, **Пятра Бабарэку**, **Уладзімера Грыдзіна**. На наступны дзень іх асудзілі на 15 сутак арышту.

Тры супрацоўнікі палка міліцыі спэцвільнага прызначэння ў цывільным (Юры Аксюта, Аляксей Іваноў і Сяргей Жур) затрымалі 10 сакавіка дэпутата Вярохўнага Савету XII склікання, аднаго з лідэраў рабочага руху **Сяргея Антончыка** разам з сынам **Аляксандрам**. Іх звінавацілі, што брыдкасловілі на вуліцы ды не падпрарадкоўваліся міліцыянтам, і асудзілі на 15 сутак арышту. За краты С.Аntonчык накіраваўся з целым пакетам лекаў: у яго хворае сэрца.

13 сакавіка быў затрыманы журналіст **Андрэй Пачобут**.

Моладзевага актыўіста **Аляксандра Шыдлоўскага** затрымалі 8 сакавіка падчас раздачы налепак. Дома ў яго правялі ператрус: шукалі «бомбу».

10 сакавіка зь Менскага політэхнічнага каледжу выключылі моладзевага актыўіста **Барыса**

Можам. Пераможам!

вёсачкі... Але Малое Сітна — гэта самае месца, каб маліцца за ўсю Беларусь. Бо гэта дно. Дно, ад якога трэба адштурхнуцца, каб выплыць. Бо ў глыбіні душы і «чыстыя, толькі пасыя Даждынак», беларускія раённыя гарадкі, і «ўпрыгожаныя лядовымі палацамі» абласныя цэнтры, і забудаваны новымі пірамідамі горад-герой Мінск, па сутнасці, застаюцца *вялікім Малым Сітнам*.

12 гадоў каштоўнасці гэтае гіганцкае вёскі вычэрпваліся трыйдай «Чарка. Скварка. Лукашэнка». Але гэтых гадоў аказалася досыць, каб зразумець: «Ня хлебам адзіным жывы чалавек...» А чым жа? «...А ўсякім словам, якое сыходзіць з вуснаў Божых» (Мацьвея 4:4). Таму зараз на кухнях і ў аўдыторыях, на вуліцах і плошчах беларускіх гарадоў гучаць тры іншыя слова, у Бібліі адныя з найчасцейшых:

Свабода. Праўда. Справядлівасць. Менавіта таму за Мілінкевіча зараз ня толькі Менск, Горадня, Віцебск, Жодзіна... За Мілінкевіча — Малое Сітна й Алёшча, тысячи

занядбаных беларускіх вёсачак, якія прагнуць свабоды, праўды й справядлівасці.

Зараз, калі вы чытаеце гэтыя радкі, тысячы беларускіх каталікоў, праваслаўных, уніятаў і пратэстантаў моляцца да Ўсемагутнага Бога, просяць Усяышніяга, проста крычаць ад болю на ўесь голас да Творцы ўсіго існага: Божа! Дай Давыду перамагчы Галіфа!..

Тая пятніца, калі вы атрымаеце гэтую «Нашу Ніву», будзе апошній перад 19 сакавіком, каб прарадолец 12 гадоў бязъвер'я, нямогласці, паразаў, ужо ў гэтую пятніцу трэба станавіцца поплеч на шляху да перамогі. Пасыць! Маліцца. «Па веры вашай будзе вам», кажа Ісус у Эвангеліі (Мацьвея 9:29). Зьбірайцеся з духам. Выходзьце на плошчу, дзе ўпершыню за гэтыя гады нарэшце зъяўрэцца нацыя.

Выходзьце хадзя б паглядзеце, колькі нас і хто мы! І ня проста гукайце, бы ў лесе, а абвяшчайце ўладу Боскую і ўладу беларускую па-над гэтай краінай:

ВЕРЫМ! МОЖАМ! ПЕРАМОЖАМ!
Малое Сітна

Гэта дно, ад якога трэба адштурхнуцца, каб выплыць.

• • • • •

СЪЦІСЛА

Гарэцкага, студэнта-выдатніка 3-га курсу аддзялення мікраз-лекtronікі. Адміністрацыя каледжу спаслалася на тое, што трэця-курснік парушыў правілы ўнутранага распадрадку: яго арыштавалі на 15 сутак за ўдзел у акцыі Дзень салідарнасці 16 лютага. Неафі-цыйна ж паведамілі, што загад на адлічэнне прыйшлоў з Камітэту дзяржаўнай бяспекі. У гэты ж дзень аўтамабіль, у якім ехаў **Б.Гарэцкі** з **Яўгенам Сакаловым**, затрымалі супрацоўнікі міліцыі: абвясцілі, што шукаюць зброю й наркотыкі. Хадзя ў машыне не знайшли нічога крыміналнага, хлопцаў завезлі ў пастарунак, дзе трымалі некалькі гадзінай.

10 сакавіка міліцыянты затры-малі моладзевага актыўіста **Аляксандра Ляўковіча**, **Паўла Юхневіча** і **Максіма Вінярскага**. Ляў-ковіч асуздзілі на 15 сутак, звіна-ваціўшы ў дробным хулаганстве.

9 сакавіка невядомыя схапілі ў Менску непаўнагодзінага актыўіста **Антона Акуліча** з Барысава падчас распаўсюду агітацыйнай літаратуры: яго запхнулі ў чырво-нае «пэжо» і звязалі ў Заводзкі РУУС, дзе зьбівалі (бліз 10 сонеч-нае спляценне). Адпусцілі Ан-

тона толькі праз 6 гадзінай.

Паўла Давідовіча затрымалі 11 сакавіка ў цэнтры Менску. Ва ўскрайнім мікрараёне Сухарава ў гэты ж дзень затрымалі **Алеся Зарамбюка** з Мастоў, **Сяргея Марчыка** з Баранавічай і **Зымітра Мацельскага** з Барысава, актыў-істуа групы Мілінкевіча: на іх склалі пратаколы за расклейку агітації ў не прызначаных для гэтага месцах.

11 сакавіка калі стансці мэтро «Інстытут культуры» затрыманыя моладзевыя актыўісты **Юлія Гарачак** і N. падчас раздачы агіта-цынай літаратуры. Дзэйч�тавалі ў міліцыю мэтрапалітэн, дзе склалі на іх адміністрацыйныя пра-таколы за «незаконныя распаўсюд друкаваных выданняў».

У Менску 13 сакавіка моладзевага актыўіста **Алега Лабатага**, затрыманага напярэдадні, асуздзілі на 3 сутак: яго звінавацілі, што нецэнзурна лаяўся ў грамадzkім месцы.

... і ў Калінкавічах

У Калінкавічах 9 сакавіка былі затрыманы і асужданыя на 15 сутак «за хулаганства» **Аляксей Маневіч** і **Дзяніс Рабяняк**, акты-

вісты А.Мілінкевіча. У судзе звінавацілі заявілі, што міліцыянты самі спракавалі бойку: невядо-мья аўкідалі іх снегжкамі, а мілі-цыянты затрымалі хлопцаў, якія нібыта пачалі брыдка лаяцца.

Берасьце

У памяшканні штабу А.Мілін-кевіча 7 сакавіка актыўісты знай-шлі падслухоўвальную апаратуру: пра ёе знаходжанье даведаліся з ананімнага ліста, падпісанага супрацоўнікамі КДБ.

Андрэя Шаранду і **Алесю Худасоўцу**, агітатараду за А.Мілінкевіча, 6 сакавіка запалох-валі міліцыянты: звінавацілі, што «размышаляюць агітацыйныя матэ-рыялы ў неналежных месцах», хадзя агітаторы раздавалі матэрыялы.

7 сакавіка на группу агітатараду за А.Мілінкевіча (**Ірына Лаўроўская**, **Канстанцін Турчаняк**, **Сяргей Вакуленка**, **Сыцяпан Навасельчан**, **Аляксандар Дзенісенка**, **Коўш** і інш.) напа-ла ахова Берасьцейскага політэх-нічнага ўніверсітету і стала біць. Агітаторы выклікалі міліцию.

I.Лаўроўскую і **K. Турчаняка**, агітатараду за А.Мілінкевіча ў Бе-расьцы, затрымалі яшчэ ў 9 сакавіка.

Жлобін

Міліцыянты спынілі 6 сакавіка аўтамабіль **Віктара Карняенкі** і канфіскавалі 28 тыс. улётак А.Мі-лінкевіча, заявіўшы, што слоган «Мілінкевіч — будучы прэзыдэнт» «парушае выбарчае заканадаўства».

Марілेह

7 сакавіка на чыгуначным вакза-ле міліцыянты затрымалі **Віталя Васількова**, звінаваціўшы яго ў перавозе фальшивых даляраў. Фальшивых не знайшлі, затое канфіскавалі ўсе налічкі.

Пасля сустрэчы з выбарцамі 7 сакавіка **Анатоля Лябедзьку** аштрафавалі на 50 базавых велі-чыняў (1 млн 550 тыс.), а **Уладзі-мера Шанцава**, кіраўніка аблас-нога штабу Мілінкевіча, арышта-вали на 15 сутак.

Моладзевага актыўіста **Артура Бадаева** 9 сакавіка адлічылі з 4-га курсу Марілёўскага політэхнічнага каледжу. Афіцыйная прычына — «акадэмічная непаспяхо-васць»: Артуру не далі магі-масці здаць пісьмовыя работы. Актыўіст кажа, што на яго ціснулі супрацоўнікі КДБ, намаўляючы на спрацу. Ён адмовіўся ад вэрбоўкі

Паміж палітычнай цемрай і съявлом свабоды

Прэм'ер-міністар Славаччыны верыць у перамогу 19 сакавіка

Кіраўнік ураду Мікулаш Дзурында выступіў з заявай з нагоды прэзыдэнцкіх выбараў у Беларусі. Ліст пачынаецца наступнымі словамі: «У нядзель народ Беларусі будзе абіраць новага прэзыдента. Беларусы стануть перад выбарам паміж палітычнай цемрай і палітычнай свабодай». За трох дні да гэтага, 16 сакавіка, пройдзе чарговы

Дзень салідарнасці, калі беларусы будуць на сваіх падваконьнях запальваць съвечы памяці. Падобная акцыя ў Славаччыне мела нечаканыя вынікі. «18 гадоў таму [1988], калі савецкі камунізм усё яшчэ акупаваў Усходнюю Эўропу, людзі ў Браціславе, сталіцы маёй радзімы, вырашылі запаліць съвечкі на галоўнай плошчы. Яны прыйшлі проста памаліцца пры съявліле съвечак за свабоду веравызнання, за незалежнасць і за канец тыраніі таталітарызму. У той дзень кіраўнічы рэжым задушыў пратэ-

сты, але нейкім чынам гэтыя агенчыкі, якія на кароткі час прымусілі адступіць цемру, не пагасылі. Праз 20 месяцаў гэты рэжым абрынуўся, і ў Цэнтральную Эўропу прыйшла свабода», — зазначае славацкі кіраўнік.

Мікулаш Дзурында верыць, што беларускі народ 19 сакавіка зробіць правільны выбор — «і свабодная і дэмакратычная Беларусь стане найлепшым домам для сваіх людзей і іншых дзяцей і добрым суседам для Эўропы і Рәсей, а не эскартэрам палітычных уцекачоў».

13 сакавіка. Акцыя салідарнасці ў Брусэлі, зладжаная бэльгійскімі ўкраінцамі.

14 сакавіка. Акцыя пратэсту перад беларускай амбасадай у Вільні супраць арыштавання ў Беларусі.

ХРОНІКА

і быў адлічаны з каледжу.

11 сакавіка міліцыя правярала ўсе машыны, якія ехалі з Воршы на Магілёў. У самім горадзе двойчы затрымлівалі актывіста БСДП (Грамада) **Мікалая Расюка**: за тое, што нёс недзяржайнную газету «Народная воля» і за тое, што агітаваў за А.Казуліна на прывакальнym рынке.

12 сакавіка міліцыяны затрымалі **Ірыну Качарову** і **Эдуарда Абакановіча**, якія расклейвалі плякаты кандыдата ад аўтэнцнай апазыцыі на рэкламных тумбах. Міліцыяны заяўлі, што Магілёўскі гарыканкам дазволіў расклейваць плякаты толькі ў месяцах, вызначаных для сустрэчай з выбарцамі, і склалі адміністрацыйны пратакол на актывістаў. Падчас раздачы агітацийных улётак 12 сакавіка былі затрыманы **Дана Смычкова**, **Алена Лаўрыновіч**, **Сяргей Нягацин** і **Сяргей Гіркін**.

Прэса

Смаленская друкарня 13 сакавіка адмовіла ў друку газэтам «На-

родная воля», «Товарищ», «БДГ. Деловая газета», спаслаўшыся на эканамічныя прычыны. Раней пад цікам беларускіх уладаў былі знятыя бігборды з партрэтам А.Мілінкевіча, выстаўленыя з рагіскага боку мяжы.

Вышэйшы гаспадарчы суд прыпыніў выхад газеты «Згоды» яшчэ да судовага працэсу. Зроблена гэта на патрабаванье Міністэрства юстыцыі, якое палічыла, што газета можа да суду «груба парушыць патрабаваны Закону аб друку».

Палітвязні

7 сакавіка стала вядома, што палітвязень **Сяргей Скребец** патрапіў у турэмны шпіталь у Менску: пачаўся прыступ падагры.

Палітвязні **Андрэя Клімава**, які адбывае тэрмін амбажаваныя волі ў вёсцы Баршчоўка Рэчыцкага раёну, 13 сакавіка асудзілі на 7 сутак арышту, звінавацішы ў абраце работе пракуратуры. Палітвязні маркуюць, што гэта зроблена з боязі, што ён уцячэ ў Менск на 19 сакавіка.

Віцебск

8 сакавіка міліцыяны затрымалі **Арцёма Хадыку** і **Алега Сідара** — агітатараў за А.Мілінкевіча. Хрыстафору Жалапаў, які прыехаў вызываць юнацоў, міліцыяны паведамілі, што іх запрасілі на размову.

У Віцебску суд 9 сакавіка аштрафаваў **Барыса Хамайду** па дзве адміністрацыйныя справах. За парушэнне правілаў прадпрымальніцкай дзейнасці (ён прадаваў незалежныя газэты) — штраф у 21 б.в. За пайторнае на працягу году парушэнне парадку правядзення грамадzkіх мерапрыемстваў — 151 б.в.: у верасні яго затрымалі за пікет да Дня беларускай вайсковай славы, а 22 лютага — за пікет, які заклікаў да байкоту прэзыдэнцкіх выбараў.

10 сакавіка ў Чыгуначным судзе Віцебску Хамайду аштрафавалі яшчэ на 16 б.в. за выхад з плякатам «Байкот — наша маральная перамога». У суме штраф складае блізу 6 млн руб.

У Віцебскім дзяржуніверсітэце

10 сакавіка затрымалі на пяць гадзінай юнакоў **Віталія Броўку** і **Дзяніса Дзянісава**. Восі як апісвае падзеі кіраўнік выбарчага штабу Мілінкевіча па Віцебшчыне Хрыстафор Жалапаў. Дэкан факультetu беларускай культуры Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэту імя Машэрава Віктара Несцяровіча а 16-й у аўдіторыі 212 галоўнага корпусу ВДУ праводзіў са студэнтамі 4—5 курсу сустрэчу, прысьвяченую выбарам прэзыдэнта. На сустрэчы В.Несцяровіч абвясціў, што ўсе студэнты павінны прагаласаваць да 17 сакавіка 2006 г.

На гэтай сустрэчы прысутнічалі прастадунікі перадвыбарнага штабу Мілінкевіча Віталія Броўку і Дзяніса Дзянісава, якія ўказалі дэкану на неправамоцнасць яго дзеянняў. У адказ Несцяровіч выклікаў міліцыю і да яе прыбыцця прысадзейнічаны супрацоўнік Службы парадку ВДУ і першага прарэктара Андрушкевіча ўтрымліваў Д.Дзянісава і В.Броўку. Супрацоўнікі абяднання «Ахова» Першамайскага раёна Віцебску,

12 сакавіка. Грандыёзны канцэрт «Solidarni z Białorusią» ў Варшаве. Сыпвалі «N.R.M.», «Крама», Кася Камоцкая, ліцэсты-коласауцы.

Украінская пісьменніца,
актыўная ўдзельніца
Памаранчавай рэвалюцыі
Аксана Забужка звярнулася
да беларусаў напярэдадні
выбараў.

Беларусь на шляху вызвалення

«Якімі б ні былі прыпынкі на шляху, асноўная тэндэнцыя гісторычнага разьвіцця — гэта ўсё адно эскаляцыя свабоды. Зірніце на Эўропу 100 ці 50 гадоў таму і на Эўропу сёньня, гэта ўсё адно — шлях вызвалення, шлях ачышчэння ад таталітарызму, аўтарытаратуры, шлях вызвалення народу, той самы, які пачаўся ў XIX стагодзьдзі і на якім мы, Украіна і Беларусь, апынуліся ў апошніх вагонах.

Я б хацела, каб беларуская інтэлігенцыя не забывалася, што нельга адчаміць гэтыя самы вагон ад цягніка, што якімі б ні былі прыпынкі, затрымкі, перашкоды, усё адно нельга губляць надзею і цярпеньне і трэба рабіць усё, каб адбывалася павелічэнне прасторы для свабоды духу ўжо ў жыцці гэтага пакалення. І гэта абавязкова прынясе плён».

ХРОНІКА

што прыбылі ва ўніверсітэт, высыветлілі асобы В.Броўкі і Дз.Дзянісава і заявілі, што ня маюць да затрыманых прэтэнзій і падстаў для затрымання, паколькі ў іх дзеяньнях няма складу правапарушэння. Аднас В.Несцяровіч настойваў на затрыманыні і напісаў заяву, дзе абвінаваціў В.Броўку і Дз.Дзянісава ў дзеяньнях хуліганскага характару, якія правіліся ў парушэнні грамадзкага парадку. У выніку В.Броўку і Дз.Дзянісава ўсё-такі затрымалі і пратрымалі шэсць савецкіх гадзін у Першамайскім РУУС.

Масты

7 сакавіка дэпутат Мастоўскага райсавету **А.Зарамбюк** атрымаў паведамленне з суду, што яго заочна асудзілі ў аштрафавалі на 10 б.в. (310 тыс.). За канфіскаваныя каландарыкі з партрэтам Мілінкевіча яго звінавацілі ў парушэнні выбарчага заканадаўства, бо на час канфіскациі (12 студзеня) Мілінкевіч яшчэ ня быў зарэгістраваны кандыдатам у прэзыдэнты.

Суд над Казаковым і Зубром

У Менску 9 сакавіка пачаўся суд над моладзевым актыўістамі з Барысава **Аляксандрам Казаковым** і **Зымітром Зубром**, звінавачанымі ў супраціве міліцыянтам. Паколькі З.Зуброў хварэе і ня можа ўдзельнічаць у працэсе, суд быў перанесены на 7 красавіка.

Бабровічы, Калінкавіцкі раён

На грамадзкага актыўіста **Канстанціна Каваленя** з пасёлку Бабровічы Калінкавіцкага раёну 9 сакавіка звалі крымінальную справу паводле арт.206 ч.1 («Адкрытае выкраданье маёмасці»). Інваліда III групы вінавацяць у тым, што ён нібыта скраў ровар у прадстаўніці мяццовай вэртыкалі Валянціны Пурахоўскай. «Съведкі» кажуць, што бачылі чалавека, клацобнага да Кавалені, які цягнуў на сабе ровар, тым часам як Каваленю нелья паўдымца рэчы, цяжкія за 5 кг. На жонку і сына актыўіста, якія даводзілі съледзству, што звінавача-

ны меў алібі, распачалі крымінальную справу за «ілжывыя съедчанні». Каваленя кажа, што прэсынг пачаўся пасля таго, як ён заявіў Пурахоўскую, што зробіць ўсё, каб яна ня стала старшынёй участковай выбарчай камісіі.

Масты

На грамадзкага актыўіста **Андрэя Панасіка** з Мастоўскага раённай праукратурой 10 сакавіка распачала крымінальную справу: яго вінавацяць у прыналежнасці да незарэгістраванай арганізацыі «Партнэрства».

Шчучын

11 сакавіка ў Шчучыні на допыт выклікалі **Васіля Бязьмена** як съведку ў крымінальнай справе **Сяргея Лішкевіча**, якога вінавацяць у арганізацыі тэрарыстычных груп. Самому Лішкевічу прыйшла позва ў венкамат на 20 сакавіка — на мэдагляд, хоць ён зняты з вайсковага ўліку паводле ўзросту.

Жлобін

Крымінальную справу спрабу-

юць завесыці на моладзевага актыўіста з Жлобіна **Эдварда Зелянкова**: яго вінавацяць у графіцы на будынках. 13 сакавіка яго выклікалі на адміністрацыйную камісію, дзе паведамілі, што матэрыялам справы займаецца КДБ.

Гомель

9 сакавіка на **Алега Шабетніка**, актыўіста гомельскага выбарчага штабу А.Казуліна, міліцыянты склалі адміністрацыйны пратакол за парушэнне парадку агітации: 8 сакавіка ён з групай актыўістаў раздаваў гамяльчанкам віншаваньні ад імя кандыдата ў прэзыдэнты калі ўнівермагу «Гомель».

Міліцыянты 9 сакавіка затрымалі агітатораў **Кацярыну Церашкову** і **Уладзімера Шуміліна**, якія раздавалі буклеты А.Мілінкевіча: на іх склалі пратаколы за парушэнне выбарчага заканадаўства.

Барысаў

У Барысаве падчас распаўсюду агітацийнай літаратуры 7 сакавіка Яны прыйшлі дадому да **Івана**

Вінцук Вячорка з жонкай і маці ў залі суда.

Романа і да Анатоля Хацька, аднак прысутныя не пусцілі міліцыятаў.

Бяроза

Суд Бярозаўскага раёну 9 сакавіка пакард **Ларысу Мажэйку**, зьбіральніцу подпісаў за А.Казуліна, штрафам у 3 б.в. Падставай стала паведамленне рабённай выбарчай камісіі: у часе праверкі подпісаў камісія нібыта даведалася, што 2 подпісы былі сабраныя людзьмі, якія не ўваходзяць у ініцыятыўную групу.

10 сакавіка з аналягічнага абавязнавачання на 5 б.в. аштрафавалі **Аляксандра Кузыміна**, зьбіральніка подпісаў за А.Казуліна. Заслуханая на судзе съведка паведаміла, што яна памятае, хто канкрэтна зьбіраў подпісы, але прыйсці ёй парэкамэндавалі работнікі ідэялагічнага аддзелу Бярозаўскага райвыканкаму.

Полацак
10 сакавіка служба аховы Польскага ўніверсітету затрымала выкладчыка **Аляксея Кавалёва**

и Аляксея Трубкіна, якія раздавалі студэнтам перадвыбарчую праграму А.Мілікевіча. А.Кавалёва рэктар Дзэмітры Лазоўскі абвінаваціў у злоўжыванні службовымі пайначтвамі й пазбавіў прэміі за сакавік. А.Трубкіна даславілі ў пастарунак, адкуль адпушчлі, пераканаўшыся, што пашэнны закону няма.

Выбарчыя камісіі ў Наваполацку 13 сакавіка адмовілі ў рэгістрацыі назіральнікам **Міхаілу Чадаеву** і **Валеру Шаўчэнку** (ГА «Беларускі рэспубліканскі клуб выбараўцаў»).

Мазыр

10 сакавіка падчас расклейкі плякатаў Мілікевіча міліцыянты затрымалі **Рыгора Крывіцкага** і **Ўладзімера Целепуна**: іх вінаваціць у тым, што клеілі плякаты ў «неналежкім месцы» — на прыпынку.

Асіповічы

Алену Мядзьведзеву і **Ірыну Міхалап**, агітатарак за А.Казуліна, затрымалі 10 сакавіка калі

гарвыканкаму, калі яны раздавалі афіцыйную выдадзену перадвыбарчыя лёткі. Нядоўга пратрымаўшы ў пастарунку, іх усё ж адпушчлі.

11 сакавіка ў пастарунак патрапіў актыўіст БНФ **Iгар Сімбіроў**, які вяртаўся дадому пасля працы ў Маскве: яго падазравалі, што прывёз грошы ў рэгіянальны штаб А.Мілікевіча. Аднак знайшлі толькі налепкі з партрэтам кандыдата ў прэзыдэнты. Сімбіроў паспейшат затэлефанавацца сібрам і сказаць, што яго запалохваюць, б'юць, не даюць вады. Яго засудзілі на 10 сутак арышту, звінаваціўшы, што скандаліў у цяніку.

Горкі

10 сакавіка ў Горках міліцыянты затрымалі актыўіста КХП—БНФ, пратэстанта **Пятра Маланачкіна**: ён падаваў заяўку на пікет пажылых жыхароў супраць дзеяньняў камунальных службай і гарадзіцкім уладам. Заяўніка затрымалі, у кватэрах многіх з удзельнікаў адбыліся ператрусы бяз санкцыі прокурора. 11 сакавіка

Горацкі раённы суд вынес Маланачкіну папярэджанье.

У Горках 12 сакавіка міліцыянты канфіскавалі агітацыйную літаратуру (лёткі й плякаты А.Мілікевіча і А.Казуліна, нумары газеты «Народная воля»), што належала мясцовому актыўісту **Эдуарду Брокараву**, які захоўваў яе ў гаражы свайго знаёмца. Гараж быў узламаны троі міліцыянтамі і неўдомым супрацоўнікам у цывільнім.

Бабруйск

10 сакавіка калі штабу адзінага затрымалі дэпутата гарсавету **Алеся Чыгіра** (кіраўніка штабу) і яшчэ трох актыўістаў. Іх выпушчлі з пастарунку праз гадзіну, на выстравіўшы абвінавачання. Па некаторым часе гэтаксама затрымалі группу на чале з актыўістамі Партыі БНФ **Дзянісам Шэйкам**.

11 сакавіка затрымалі **А.Чыгіра**, **Мікіту Буцэнку** ды трох працтадынікоў БНФ і незарэгістраванай Партыі свабоды і прагрэсу, якія агітавалі за А.Мілін-

Яшчэ адзін сайт
бязылітаснай
палітычнай
карыкатуры б'е
рэкорды
папулярнасці.

«Белжаба» не здаецца

Стваральнік гумарыстычнага інтэрнэт-праекту «Беларуская жаба» (www.belzhaba.com) Майк кажа, што праца над ім — сродак зняцця стрэсу: «Намалюеш колькі «жабаў» паслья працы — адразу спакайнееш».

Ягоны сайт ёсьць лідэрам па наведвалінасці ў раздзеле «Гумар» лічыльніка «Акавіта». Жарты з «Белжабы» адразу ж становяцца гітамі інтэрнэт-культуры. Апошні гіт — «Галасуем за інтэлект!»: чалавек, падобны на цяперашняга презыдэнта, адклайшы

«Жаба» на кампутарным слэнгу — сатырычны каляж, апрацаваны з дапамогай графічных рэдактараў. Сайт мае адмыслова нязручна абранае раשэннне колераў. «Наш дызайн можа паказацца гідкім толькі прадажным апазыцыянэрам, бо ён увбраў у сябе колеры нашага роднага съцягу!» — тлумачаць на галоўнай старонцы стваральнікі.

фаліянт «В.Быкаў. Вершы», задумліва схіліўся над кнігай мэмуараў «Ф.Скарына. Мой Гіцер».

Асноўная тэма для «фатазьдзекаў» — гульня са слоганам «За Беларусь». На гэты конт на «Белжабе» можна знайсці дзесяткі малюнкаў: ад ляканічнага «ЗАДРАЛ» да трапнага «За таго, хто плаціць» з выяваю ўдзельнікаў агітканцэртаў.

Сыяршы Майк ствараў каляжы самастойна, але потым заняўся зборам малюнкаў у Інтэрнэце. Цяпер сайт называюць «жабасховішчам» — чым бліжэй да выбараў, tym часцей даводзіцца аднаўляцца. «Шкада, што праект занадта палітызаваны. Хацелася б ствараць жабы і на іншыя тэмы, — признаецца Майк. — Але я разумею, што гэта рэакцыя людзей на туго колькасць ідэалагічнай бязглувідзіць, якая выліваецца дзяржавай». Таму Майк пакуль пазыцыйяне праект як «хуліганскі спосаб пратэсту супраць абалваньвання насељніцтва». Кажа, калі ў краіне ўсё зменіцца да лепшага — адразу памяняне гідкі чырвоно-зялёны дизайн сайту. «Пры змене ўлады «Жаба» толькі выйграе — тады зьявіцца разнастайнасць сярод герояў. Пакуль жа дамінуе толькі адзін».

Малюнкі з праекту «Белжаба» ўвойдупу ў CD-праект, які рыхтуе грамадзкі ініцыятыва «Трэці плях» разам з песьнімі праекту «UltraВожык» і флэш-мультфільмамі Алега Мініча.

Сяргей Будкін

ХРОНІКА

кевіча: міліцыянты правяралі за-
коннасць надрукаваных улётак.

Актывіста Партыі БНФ **Ігара Ходзьку** 11 сакавіка міліцыянты затрималі й правялі надгляд яго-
ных рэчач, спаслаўшыся на тое,
што адбыўся крадзеж і шукаюць злодзея.

Штраф за сход на кватэру

9 сакавіка першы намеснік старшыні Беларускай сацыял-дэ-
макратычнай партыі (Грамады) **Анатоль Ляўковіч** атрымаў па-
ведамленне, што ён аштрафава-
ны на 150 б.в. 21 лютага ў Гомелі ён сустракаўся на прыватнай ква-
тэры з актывістамі партыі, калі туды ўварваліся міліцыянты, а да пад'езду падагнali 7 міліцэйскіх аўтамабіляў. Міліцыянты патлумачылі, што шукаюць віетнамцаў — нелегалаў, і перапісалі пашпартныя звесткі ўсіх прысутных, а на Ляў-
ковіча распачалі адміністрацыйную справу за несанкцыяваны сход. Хоць 27 лютага А.Ляўковіч звярнуўся ў прокуратуру з скаргай на незаконныя дзеяньні міліцыі, го-

мельскую судзьдзю М.Дамненку гэта не спыніла: 2 сакавіка ў адсутніцтве А.Ляўковіча яна разгледзе-
ла адміністрацыйную справу і па-
карала яго штрафам.

Крупкі

У вёсцы Дакудава Крупскага раёnu на настаўніка **Васіля Лапаціна** 10 сакавіка завялі ад-
міністрацыйную справу і абвіна-
вацілі ў антысанітарыі: ён разьвесіў 6 авестак пра сустрэ-
чу з актывістамі штабу А.Мілінкеві-
ча, лідэрам Аб'яднанай грамадзянскай партыі Ата-
лем Лябедзькам. Каб асудзіць, прыдумалі такі доказ: «вёска ня ўнесена рэйнным начальствам у сьпіс населеных пунктаў, дзе можна сустракацца з удзельнікамі прэзыдэнцкай кампаніі».

Рэчыца

13 сакавіка ў Рэчыцы пачаўся суд над **Валер'ем Пуціцкім**, актывістам кампаніі А.Мілінкевіча. Яго затрималі 12 сакавіка, звіна-
вацілі ў дробным хуліганстве. Су-
дэвы працэс адклалі да 17 сакавіка

праз адсутніцтва съведкаў.

Перасылед за веру

На япіскапа Саюзу хрысціянаў веры Эвангельскай па Менскай вобласці **Сяргея Цвора** на па-
чатку сакавіка склалі пратакол за несанкцыяване болаглужэнне (без дазволу выканкаму). С.Цвору пагражае штраф ад 30 да 150 б.в.
альбо зняволенне ад 3 да 15 су-
так.

Драгічын

11 сакавіка **Васіля Пракоп-чыка**, агітатора за А.Мілінкевіча, затрималі падчас распаўсюдю інфармацыі пра сустрэчу з кан-
дыдатам у прэзыдэнты. На яго склалі адміністрацыйны пратакол за антысанітарыю і трымалі ў па-
старунку 5 гадзінай.

Суд спалохаўся

Суд Маскоўскага раёnu 13 сакавіка адмовіўся разглядаць спра-
вы **Мікалая Цяцёркіна**, **Сяргея Каstryленкі**, **Івана Лаба-
чова**, **Уладзімера Казуліна**, актывісту штабу кандыдата ў прэзыдэнты А.Казуліна, затрыма-

ных 2 сакавіка. Судзьдзя Надзея Равуцкая заяўляла ім, што не выклікала (хады ва ўсіх на руках былі позвы). Старшыня суду Анатоль Савіч адмовіўся разглядыць спра-
вы, спаслаўшыся, што дакумэнты аформлены няправільна.

Пінск

Пінскі гарадзкі суд 13 сакавіка адмовіў **Аляксандру Аўсеенку**: актывіст штабу А.Мілінкевіча дама-
гаецца скасаваньня папярэджаńня, якое вынес яму гарыканкам падчас збору подпісаў. Аўсеенку звіна-
вацілі, што замінаў хадзіць па вул-
іцы ды съмечіў. Днямі суд аштрафаў яго яшчэ й на 4 б.в. за пару-
шэнне выбарчага заканадаўства падчас збору подпісаў. Актывіст мае скардзіца ў Берасцейскі аб-
лесуд.

Не пусыці!

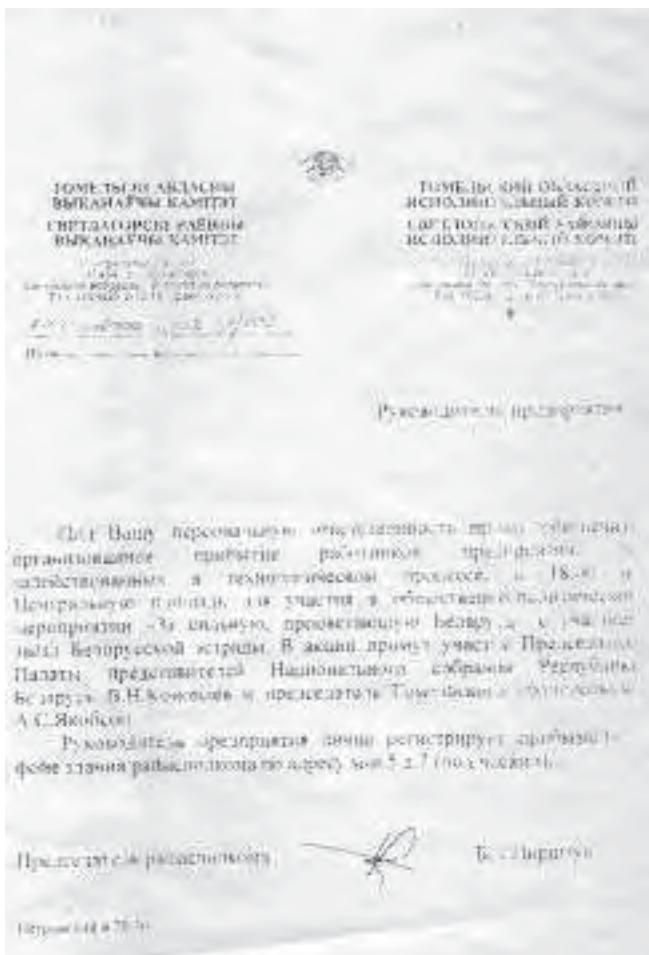
Дэпутатам Эўрапарлямэн-
ту, якія хадзелі прыехаць у Менск назіраць за выбарамі, беларускія ўлады 13 сакавіка адмовілі ў вы-
дачы візаў.

АШ

СЯРГЕЙ ГРЫЦ

**Удзельнік
БРСМ-аўтаката
пікету
спрабуе
ударыць
фатографа
«НН»
Андрэя
Лянкевіча
падчас
сустрэчы
А.Мілінкевіча
з выбарцамі
Берасця.**

Такі дакумент патрапіў у рэдакцыю «»Нашай Нівы».

ХРОНІКА

Любань

У Любані 12 сакавіка падчас раздачы «Народнай волі» й агітацыйных улётак А.Мілінкевіча калі гарадзкога рынку былі затрыманы моладзевыя актыўісты **Зыміцер Ефімовіч, Вячаслаў Гурленя, Іван Шыла**. Міліцыянты заявілі, што хочуць высыветліць асобы затрыманых, хада актыўісты адразу паказалі ім пашпарты. Пратрымалі хлопцаў 1,5 гадзіны, але выпусцілі, не складаючи пратаколаў, і нават вярнулі ўсю друкаваную прадукцыю.

Беразіно

У Беразіне 13 сакавіка міліцыянты—аўтаматчыкі затрымалі **Андрэя Скарабагатада**, які расклейваў аўвесткі па сустрэчу з Анатолем Лябедзькам, даверанай асобай А.Мілінкевіча. Міліцыянты заявілі, што аўвесткі незаконныя, і завезлі актыўіста ў пастарунак. Аднак там было вырашана, што нічога незаконнага ў аўвестках няма.

Выпусцілі пад заклад

Антона Філімонава, сына заўбітой журналісткі Веранікі Чаркасавай, 13 сакавіка выпусцілі пад заклад. Ад 30 сіння 2005 г. Антона, не зважаючы на хранічную захворыяньні, трывалі ў менскім СІЗА №1 па абвінавачанні ў падробцы грошай.

Хвала прэвэнтыўных затрыманняў у аўтарак

14 сакавіка па Беларусі пракаці-

лася чарговая хвала арыштаў і затрыманняў актыўістаў выбарчай кампаніі.

У Берасці затрымалі **Сыцяпана Навасяльчана**, давераную асобу А.Мілінкевіча: съплярша яму заяўлі, што няправільна прыпаркаваў аўтамабіль, але ў пастарунку абвінавацілі ў супраціве міліцыянтам. Суд прызначыў Навасяльчану 10 сутак арышту. **Ірыну Даўроўскую** і **Iграпа Дземідовіча**, агітатораў за А.Мілінкевіча, затрымалі падчас распаўсяду агітацыйнай літаратуры і склалі адміністрацыйныя пратаколы.

У Горадні судзьдзя Натальля Ко-зел асудзіла на 7 сутак арышту моладзевага актыўіста **Максіма Губарэвіча**, затрыманага напярэдадні ўвечары: міліцыянты, якія яго затрымалі, заявілі ў судзе, што хлопец нецензурна лаяўся на вуліцы.

У Віцебску **Барысу Хамайду** прысудзілі штраф на 160 б. (4 млн 960 тыс. руб.) за вулічны пікет.

У Магілёве 13 сакавіка затрымалі моладзевага актыўіста **Сержука Нягацина**, калі ён вышаў з тэмтыйшага штабу Мілінкевіча: асуджаны на 15 сутак арышту. У пастарунку хлопцу заявілі, што ён лаяўся матам. 14 сакавіка АМАПаўцы затрымалі **Рыгора Костусева**, давераную асобу А.Мілінкевіча, і асудзілі на 10 сутак. Абвінавачаныні стандартныя — брыдкалоўе.

У Берасці 14 сакавіка міліцыянты затрымалі кіраўніка выбарчага штабу А.Мілінкевіча Зымітра Шыманскага.

Беларускі вечар на Хлебнай фабрыцы

У нядзелю, 19 сакавіка, калі ў Беларусі пройдуць «прэзыдэнцкія выбары», **«Беларусы ў Бэрліне» ладзяць імпрызу ў нямецкай стаўцы.**

Мы хочам скарыстаць гэты «зnamянальны» дзень, каб сабрацца ў клубе «Хлебная фабрыка» (**«Brotfabrik»** Weißensee) ды патанчыць, пасыці, паглядзець кіно ці — калі хто захоча — паразмаўляць. Мы хочам паказаць, што такое для нас **Беларусь**. Бо ў Эўропе пра Беларусь ведаюць мала. Як яна выглядае, што за людзі там жывуць, якой яны самі бачаць сваю радзіму? Мы хочам, каб наша краіна набыла твар. Для таго мы падрыхтавалі **мультымэдыйную выставу**.

Без вялікай палітыкі абысыцца ў такі вечар не атрымаецца. Таму на працягу вечара мы правядзём прамыя ўключэнні з Менску, каб запытацца пра сутуацию ў Беларусі ў людзей, што мусіць гэта ведаць. І мы кажам не бяз гонару — гэта будзе **сусъветная прэм'ера**. Бо інтэрвю ў жывым эферы між

Нямеччынай і Беларусью яшчэ николі ня ладзілася.

А той, хто будзе прысутным на гэтай гістарычнай падзеі, будзе ўзнагароджаны **падарункам — кампакт-дышкам**. На гэтым — таксама прэм'ерным — дышку, зрешты, як і на самой вечарыне, можна будзе пачуць нешта, пра існаваньне чаго

некаторыя і не здагадваліся, але тое, што вельмі нават існуе, а менавіта — **беларускую рок-і поп-музыку**.

I, нарэшце, мы будзем гласаваць: свабодна і справядліва.

Мы запрашаем усіх! Выдаткоўцаца ня прыйдзецца! Каб прайсьці на вечарыну, дастаткова будзе проста цікайнасьці! (Праўда, аматары кіно мусіць выкласці асобна за фільм б эўра.) Пачатак а 19-й гадзіне!

Прыходзьце!

Даведкі:
www.belarusnews.de

ці запытцаца ў:
Інго Пэтца: +49 (0) 163
84 31 400
(ingopetz@hotmail.com)

ды **Нікіты Андрэева:** +49 (0) 163 85 21 804
(nikita.andreev@gmx.de)

ХРОНІКА

У Гомелі на 10 сутак засудзілі **Сяргея Сямёна**, які 12 сакавіка на сустрэчы з А.Казулінам задаў пытаныне пра рэформу систэмы адукцыі МУС. 14 сакавіка міліцыянты забралі Сямёна з працы, у пастарунку яму сказалі, што ёсьць заява начальніка ўправы ідэалігічнай работы Гомельскага аблвыканкаму Анатоля Кацілы: маўляў, Сямёнаў нецэнзурна абразіў яго на той сустрэчы з выбарцамі.

На беларуска-расейскай мяжы калі Дуброўна беларускія мітнікі затрималі сувязы нумар недзяржжайной газеты **«Народная воля»**: наклад павезлы ў Віцебскую абласную міліцыю. Тамсама трывамоць і наклад папярэдняга нумару **«НВ»**, таксама канфіскаваны пры пераеззе мяжы.

У Горадні на 7 сутак асуздзілі актыўіста незарэгістраванага Саюзу паліяку **Юзафа Пажэцкага**: яго звязнавацілі ў дробным хуліганстве. **Андрэя Пачобута** асуздзілі па тым

самым абвінавачанын на 10 сутак арышту. У залі суду Пачобут абеўесьціў сухую галадоўку.

У гэты ж дзень затрыманыя пра-вабаронца Віктар Сазонau і давераная асоба А.Мілінкевіча **Сяргей Мальчык**: ім закідаюць распаўсюд друкаванай прадукцыі без выходных звестак.

На 12 сутак у Менску засудзілі **Андрэя Кіма**, актыўіста каманды А.Казуліна, затрыманага 2 сакавіка.

Арыштам пакаралі 14 сакавіка ўдзельнікаў сустрэчы з А.Мілінкевічам, якая прыйшла 12 сакавіка ў Менску, прадпрымальнікай **Аляксандра Макаева** (15 сутак) і **Аляксандра Прысмакова** (10 сутак): іх звязнавацілі, што падчас мітынгу яны выкryвалі «кантыдзяржайную» лёзунг: «Беларусь у Эўропу!» і «Свабоду Беларусі!».

Справу «зуброўца» **Максіма Вініярскага** разглядалі ў ягоную адсутнасць, бо актыўіст у суд не звязаўся: рашэнне судзьдзя мае а-

весціць 17 сакавіка.

У Наваполацкай гімназіі, вызнанай гарыканкамам як месца для агітацыі, затрымалі **Аляксея Трубкіна**, які прыйшоў, каб вывесіць агітацыйныя матэрыяляў.

У Касцюковічах па абвінавачаныні ў распаўсюдзе друкаваных матэрыялаў у недзяўленым месцы затрыманыя актыўісты ПБНФ **Мікалай Малахай** і **Уладзімер Паташнік**.

У Рэчыцы падчас наклейкі налепак А.Казуліна на агітацыйныя стенд быў затрыманы **Алег Шабетнік**: на яго склалі пратакол за адміністрацыйнае правапарушэнне.

Штраф для прэсы

Суд Клімавіцкага раёну 13 сакавіка аштрафаў рэдактара незарэгістраванага выдання «Вольны горад» **Сяргея Няроўнага** на 20 б.: яго звязнавацілі, што вырабляў і распаўсюджваў друкаванае выданье звыш вызначанага накладу.

Газету затрималі пры перавозе з друкарні праз расейска-беларускую мяжу 13 студзеня: пры дазволеным накладзе для незарэгістраванага выдання міліцыянты налічылі калі 1000 асобнікаў газэты.

Танцы на даху

На даху будынку, дзе знаходзіцца офіс апазыцыйнай Аб'яднанай грамадзянскай партыі, у гэты ж дзень працавалі зь невядомай апаратурай людзі ў цывільнym у супрадзярэньні афіцэра ў форме «схакі». Насупраць будынку цэлы дзень стаяў мікрааутобус з вайскоўцамі (№ 0173 УЕ). На рукаве кіроўцы — шаўрон «спэцназ унутраных войскав».

Частковая справядлівасць

Актыўісту каманды А.Мілінкевіча студэнту **Яўгену Скрабутану** удалося частковая дамагчыся спрападлівасці: рашэнне адміністра-

Вучні адной з сталічных школаў вывешваюць расцяжку на мосьце над Нямігай у Менску. Юныя падпольшчыкі хваляваліся і павесілі яе наадварот. Ды што ж... «І так усё ясна».

ХРОНІКА

цыянай камісіі Каstryчніцкага раёну Горадні, якія аштрафавала яго на 1 б. за каландарыкі з партрэтам кандыдата ў прэзыдэнты, скасавана.

За каландарыкі Яўген паярпей тройчы: апрача адміністрацыйнай камісіі, яго пакараў штрафам на 10 б. Мастоўскі раённы суд, а рэктар Гарадзенскага юніверсітэту выключыў яго з навучальнай установы.

Выдаляюць замежнікаў

З Беларусі пачынаюць дэпартаўцаў замежнікаў, якія, нібыта, прыехалі праводзіць экзъ-полы, бо на правядзенні сацыялягічных аптыманій патрабуеца афіцыйны дазвол уладаў (такая норма была ўведзеная на пачатку 2006 г.). Як паведаміла прэс-служба АГП, з гатэлю «Акрабель» 10 грамадзянаў Даніі дастаўлены ў міліцыю, у іх нумарах адбыліся ператрусы. Яшчэ аднаго грамадзяніна Даніі дэпартуюць з Быхава.

У Горадні 14 сакавіка супрацоўнікі КДБ затрымалі грамадзянаў Швэціі Охмана Томаша і Стэнстрама Б'ёрна: ім загадана пакінучы Беларусь цягам 24 гадзін.

Активістай зьбіваюць

У Магілёве 14 сакавіка ахоўнікі завода «Магатэкс» зьбілі Мікалая Расюка, агітатора А.Казуліна, за тое, што раздаваў работнікам заводу газету «Народная воля» і ўлёткі кандыдата ў прэзыдэнты. У Расюка здарыўся сардэчны прыступ, абаранілі яго работнікі завода.

Мікалая Ворана ў Горадні зьбілі міліцыянт, калі актыўіст раздаваў афіцыйныя ўлёткі А.Казуліна каля інтэрната Гарадзенскага заводу аўтагрэгатаў. Міліцыянт некалькі разоў ударыў актыўіста галавой аб

сыценку праста на прахадной інтэрнату. Цяпер Воран у болынцы, куды яго завезла хуткая дапамога. Мэдыкі ацэньваюць ягоны стан як «сэрэдніяя цяжкасці».

У прокуратуру два разы ў дзень

У Шчучынскую прокуратуру Сяргея Ляшкевіча, актыўіста групы А.Мілінкевіча, 14 сакавіка выклікалі двойчы, адзін раз — для вочнай стаўкі. Прокуратура вядзе крымінальную справу па факце «падрыхтоўкі тэрарыстаў». Увечары 14 сакавіка С.Ляшкевіча пасадзілі ў съледчы ізалятар.

Жодзіна

Учні на 15 сакавіка ў Жодзіне былі затрыманы моладзеўя актыўісты Сяржук Гудзілін, Яўген Ваўкавец, Алеся Чырэйка, якія рыхтавалі сустрэчу А.Мілінкевіча з выбарцамі гораду. На пад’ездзе да гораду яны маливалі на сьнезе надпісы — прывітаныні дэмакратичнаму кандыдату. Жодзінская міліцыя адмаўляеца казаць, што інкрымінуюць хлопцам і чаму іх тримаюць даўжэй за дазволеная законам З гадзіні.

Віцебск

Учні на 15 сакавіка ў Віцебску быў затрыманы моладзеўя актыўіст Віталій Броўка па дарозе дадому. Хлопцу закідаюць «дробнае хуліганства»: некалькі дзён таму ён прайшоў на агітацыйны сход у Віцебскім універсітэце, дзе спрабаваў выказацца ў падтрымку Мілінкевіча. Знаходжанье Броўкі невядомае.

Проста на выбарчым участку 15 сакавіка забралі назіральніка Валер'я Шчукіна.

Менск

Актыўіста прадпрымальніцкага руху Iгара Ледніка 15 сакавіка судзьдзя Цэнтральнага суду сталіцы Аляксей Бычко асуздэу на 10 сутак арышту. Яго затрымалі напярэдадні ўвечары й звінавацілі ў непадпрадкаванні супрацоўнікам міліцыі.

Берасьце

14 сакавіка затрымалі Iгара Дзімідовіча і Андрэя Шарэнду, актыўіста штабу А.Мілінкевіча: іх звінавацілі ў агітацыі ў недаволеным месцы. Міліцию выклікаў пракурор, які прайджджаў міма агітатарапу. На актыўістай склалі пратакол, хаця месца, дзе яны праводзілі агітацыю, уваходзіць у афіцыйна дазволены пералік.

На Рыгора Бакіевіча, актыўіста кампаніі А.Мілінкевіча, увечары 14 сакавіка напаў невядомы, які ўдаваў з сябе п'янага. Бакіевіча забралі ў пастарунак і выставилі яму абвінавачынне ў хуліганстве.

Суд над Зымітром Шыманскім прызначаны на 15 сакавіка: яго затрымалі напярэдадні ўвечары ѹ аўтнавацілі ў арганізаціі несанкцыянаванага сходу. Актыўіста пакінулі наnoch пад вартай, хаця ён і прасіў яго адпусціць дадому, бо мае малое дзіця.

Горадня

Віктара Сазонава, актыўіста штабу А.Мілінкевіча, 15 сакавіка асуздэу на 7 сутак, звінаваціўшы ў «дробным хуліганстве» — «нецензурнай лаянцы». У залі суду, куды не пускалі сяброў і сваякоў, Сазонав абвесьціў галадоўку.

Наваполацак

Аляксея Трубкіна, актыўіста

кампаніі Мілінкевіча, 15 сакавіка асуздэу на 7 сутак арышту.

Ворша

15 сакавіка актыўісты, якія прыйшлі ў суд падтрымача Васіля Леўчанкава, аўбінавачанага ў арганізаціі несанкцыянаванага мітынгу, былі вельмі зьдзіўленыя: хоць у 18.30 напярэдадні суд быў адкладзены да раніцы, у 19.30 актыўісту штабу Мілінкевіча абвесцілі прысуд — 7 сутак арышту.

Украіна нон-граты

На украінска-беларускай мяжы ўчні на 15 сакавіка памежнікі без тлумачэння прычынай высадзілі здымачную групу Украінскага «5-га канала» — журналіста Андрэя Жыгуліна і апаратара Віталія Даравашэнку, не зважаючы на акредытацию МЗС Беларусі.

Затрыманыні моладзі

14 сакавіка ўвечары без нагоды былі затрыманы моладзеўя актыўісты Мікіта Сасім, Натальля Ушко, Ніка Лазоўская, Мікіта Шуцянкоў, якія стаялі каля станцыі метро «Пушкінская». За распайдзюць газетай 15 сакавіка затрыманыя Юлія Гарачка, Даніла Барысевіч, Вольга Жураўлёва і Руслан Мацвеев, за разьвешваныя джынсавых стужак — Антон Столляр і Вольга Сакалова.

Сакалову і Столляру аўбінавацілі ў дробным хуліганстве і затрымалі ў пастарунку. Астатніх адпусцілі. Толькі Сасім патрапіў у болынцы, дзе яму 15 сакавіка зрабілі апрацоўку на апэндыцит. Цяпер актыўіст ляжыць, прыкуты да ложкі кайданкамі.

з усіх старон

Колькасьць матэрыялаў пра Беларусь у замежным друку рэзка вырасла. Якасьць, збольшага, таксама. З Берліна піша **Алесь Кудрыцкі**.

Такі артыкул павінен быў зъявіцца, і ён зъявіўся. Ужо ў загалоўку **Джонатан Стыл**, аўтар брытанскай *The Guardian*, кідае камень у бок Захаду: «Эўропа і ЗША вызначыліся зь пераможцам яшчэ да галасавання». Палітыка ў Беларусі будзе вымушаная падпрадкавацца эканоміцы — а яна ў цудоўным стане, робіць выснову Стыл, грунтуючыся на справаздачы Міжнароднага валютнага фонду, выдадзенай у чэрвені 2005 г. «Няўжо вы чакаце, што эўрапейскі лідэр, падчас кіравання якога на працягу некалькіх

справядлівай. «Я ня быў у Беларусі ўжо 10 год, — прызнаеца аўтар, — але мясцовыя жыхары, зь якімі я размаўляю па тэлефоне, а таксама замежнікі, перадаюць, што большасць людзей задаволеная сваім узроўнем жыцця».

Аўтар адзначае: «Лукашэнка, натуральна, зусім не ліберал». Аднак, мяркуе Стыл, наступерак съцвярдженням, што рэпрэсіі Лукашэнкі стварылі «інфармацыйную чорную дзірку», выбар навінаў больш широкі, чым у 1996 г. «У той час як Рәсес амаль ня ўмешваецца ў хаду прадвыбарчай кампаніі, Эўропа і ЗША ўпампоўваюць у Беларусь грошы». Мікраскапічных цэнаў на расейскі газ і мільённых кредитагаў аўтар не заўважае. «Калі заходнія мэдыі, нягледзячы на іх хвалёную аб'ектыўнасць ды

нае эканамічнае становішча ў краіне, кантроль над мэдыямі, адсутнасць уладнай альтэрнатывы прэзыдэнткаму апарату, а таксама адсутнасць уласнага эканамічнага базісу ў апазыцыі. Многія беларусы прагаласуюць за Лукашэнку, бо ім жывеца лепей, чым жыхарам іншых былых краінаў СССР. Акрамя гэтага, ім бракуе дэмакратычнага досьведу.

«Беларусь — гэта эксперымент, — кажа Гайнрых, — які функцыянуе, нягледзячы на палітыку ізаляцыі». Пытаныне толькі ў тым, як доўга ён будзе працягвацца.

Рэвалюцыі пасля выбараў чакаць не авабязкова, хаты, як кажа Лобава, «усёмагчыма». Наступным крокам даследчыку будзе праца над распрацоўкай разнастайных сценароў развіцця Беларусі. Працу мяркуец-

Беларусь — гэта эксперымент

апошніх год няўхільна расцялі рэальнага прыбыткі насельніцтва, у тым ліку на 24% за апошнія 12 месяцаў, ня будзе абраны зноў? А калі ён яшчэ і зменшыў ПДВ, утаймаваў інфляцыю, зменшыў напалову колькасьць жабракоў і пазыбг сацыяльнай напружанасці, захаваўшы самую чесную сыстэму разъмеркавання прыбыткаў сярод краінаў рэгіёну? — піша аўтар *The Guardian*. — Дзеля чаго тады гэтае крэшчэнда заявай заходніх урадаў, якія рэхам адбіваюцца ў заходніх мэдыях, што прыводзіць да аднабаковага асьвятлення падзеяў у адной з самых маленікіх краінаў Эўропы?»

У 1996 г. Стыл быў назіральнікам за правядзеннем рэфэрэндуму ад Эўрапейскага інстытуту мэдыяў. Тады ён прызнаў, што выбарчая атмасфера ў Беларусі ні свабодная, ні

шматгадовы дэмакратычны досьвед, вузка і тэндэнцыйна асьвятляюць падзеі ў Беларусі, гэта кажа пра мно-гае», — робіць выснову Джонатан Стыл.

Сценар для эксперыменту

Аўстрыйская *Der Standard* зъмяшчае артыкул «Не хапае дэмакратычнага досьведу». «Палітолягі не сумняваюцца ў перамозе Аляксандра Лукашэнкі — нават пры адсутнасці маніпуляцыяў», — піша выданьне.

У артыкуле аналізуеца даследчыкі праект Інстытуту Дунайскай прасторы і Сярэднай Эўропы, прадстаўлены ў Вене 8 сакавіка. Аўтары даследавання, **Ганс-Георг Гайнрых**, палітоляг і эксперт у пытаннях Рәсес, а таксама расейскі палітоляг **Людміла Лобава**, тлумачаць сваю думку чатырма фактарамі. Спрыяль-

ца скончыць у чэрвені 2008 г.

Страляніна ў Менску

«Хвала страху ўздымаеца ў Беларусі», — піша аўтар брытанскай *The Times* **Джэрэмі Пэйдж**. Пачатак артыкулу — як у тым баевіку: «Агент дзяржбяспекі не назваў свайго імя, ён без папярэджання адкрыў агонь па машыне Юр'я Радзівіла ў цэнтры Менску... Апазыцыйныя актывісты ў былой савецкай рэспубліцы Беларусі, якую Захад называе апошнім дыктатурай Эўропы, звыклыя да запужвання, збіццяў ды затрыманняў. Але нават яны былі шакаваныя дзеяннямі агента».

Аўтар заўважае, што, у адрозненіі ад мінулых выбараў, гэтым разам Захад пакінуў усе спробы захаваць бесстароннасць і адкрыта заклікае

Беларусь — гэта экспрэымэнт

Працяг са старонкі 21.

беларускі народ сказаць Лукашэнку «не». «Расейскі прэзыдэнт Путін адчайна спрабуе не дазволіць яшчэ адной рэспубліцы павярнуцца съпінай да Масквы», — піша журналіст. — Зноў выбары ў абшарах былога Савецкага Саюзу ператвараюцца ў заочную бітву паміж Расеяй ды Захадам».

Свабода пад псэўданімам

«Покліч «Свабоду!» робіца ўсё больш гучным», — піша аўстрыйская *Wiener Zeitung*.

«З транспарантамі сюды прыходзяць вельмі рэдка. Людзі занадта баяцца затрыманняў ці гвалтоўнага разгону сходу. Разам з тым паслушаць Аляксандра Мілінкевіча зьбіраюцца тысячи. У артыкуле «Радыёхвалі супраць менскага рэжыму», зъмешчаным у рубрыцы «Пераход празь мяжу», карэспандэнтка газеты **Марына Чарноўска** аналізуе стан з новымі мэдыйнымі праектамі для Беларусі. У цэнтры артыкулу — адноўлене радыё «Рацыя».

«Для Міколы Маркевіча няма праблемы называць сваё прозывішча. Чаго ня скажаш пра многіх ягоных калегаў», — піша журналістка. — Усе яны — журналісты і працуюць для адной радыёстанцыі. Але Маркевіч сядзіць у студыі ў Польшчы, а ягоныя калегі знаходзяцца ў Беларусі. На польскай тэрыторыі беларускі ўрад ня можа ўплываць на асьвятленыне падзеяў. Але ўскладніць жыцьцё карэспандэнтаў, якія працуяць для радыёстанцыі зь Беларусі, — не складана. Таму большасць зь іх выкарыстоўвае псэўданімы».

Карэспандэнтка харектарызуе Польшчу як найбольш актыўнага памочніка Беларусі, у тым ліку ў мэдыйным сэктары. Эўразвяз ад яе адстае. «Толькі пасля доўгіх ваганьняў Эўракамісія адважылася зрабіць

мэдывільны ўнёсак у патэнцыйную дэмакратызацыю Беларусі», — кажа журналістка, маючы на ўвазе 2 млн эўра, выдзеленыя нямецкай агенцтвай *Media Consulta* на арганізацыю тэлевізічання на Беларусь.

Вера прэм'ера

The Washington Post зъміяшчае пранікнёны і поўны сымпатіі да беларусаў тэкст **Мікулаша Дзуринды**, прэм'ер-міністра Славаччыны (падрабязней пра гэта — на старонцы 14). «У нядзельлю людзі Беларусі будуць абіраць новага прэзыдэнта, — піша ён. — Я ўпэўнены, што ў гэтыя выходныя людзі Беларусі паўстануць перад выбарам паміж палітычнай цемрай і святылом свабоды». Аўтар верыць у перамогу дэмакратыі: «Ніхто і нішто ня ўстане супраціўляцца гістарычным сілам, прыведзеным у рух імкненнем людзей да свабоды». «Што надае мне надзею на людзей Беларусі? Такія самыя сувечкі, якія гарэлі на плошчы ў Братыславе, цяпер білішчаць у воках менскіх кватэраў і ў вясковых хатках. Усё зводзіцца да невытлумачальнай жывучасці гэтых маленькіх агенцьчыкаў. І менавіта так, урэшце, цемра будзе канчатковая пераможная, а страх забыты».

Рэпартаж з андэрgraунду

Брытанская *Independent* зъміяшчае вялікі рэпартаж Эндрю Осбарна пра «Свабодны тэатар». «У па-спартанску абстаўленай кватэры, у Беларусі, краіне, якую Амэрыка называе апошнім дыктатурай Эўропы, сем таленавітых маладых актораў і акторак рызыкуюць згубіць працу, здароўе і свабоду — для таго, каб правесці рэпэтыцыю новай п'есы. Так журналіст апісвае працу актораў над новай пастаноўкай пад называй «Белівуд», галоўны герой якой, малады беларус, пакутуе ад «галасоў», і, урэшце, памірае.

«Гэта трапная і дэпрэсіўная метафара для сёньняшняй Беларусі, якая знаходзіцца недзе паміж Оруэлаўскім «1984» ды Савецкім Саюзам 50-х гадоў». «Калі мастацтва сапраўды імітуе жыцьцё і калі андэрgraундны тэатар у Беларусі — гэта мікракосм грамадства, то гэтыя знакі не даюць падставаў для радасці».

Уражвае разнастайнасць матэрыялаў пра Беларусь. Калі раней кожны артыкул успрымаўся як маленькі цуд, дык цяпер ужо можна выбіраць што пацікавей. Найбольшае задавальненне атрымліваеш ад артыкулаў, напісаных заходнімі журналістамі, якія прыяжджаюць у Беларусь у доўгія камандзіроўкі (а такія з'яўляюцца ўсё часцей). Іх матэрыялы — ужо не адпіскі, на хуткую руку скляпаныя з паведамленняў інформацыйных агенцтваў.

Цікава зайважаць, зь якой цяжкасцю многія з журналістаў, якія прайшлі праз «заглыбленне ў Беларусь», стрымліваюць асабістыя эмоцыі ў сваіх тэкстах. То, што такія пазыцыі пачалі афармляцца, як і тое, што некаторыя аналітыкі спрабуюць пераасэнсаваць стандартныя падыходы да рэжыму — добры знак. Захад праглынуў беларускую пігулку.

Беларусь у цэнтры ўвагі

14 сакавіка прэм'ер-міністар Славакіі Мікулаш Дзурында аблеркаў сітуацыю ў Беларусі з прэзыдэнтам ЗША Джорджам Бушам. Наконт вынікаў выбараў 19 сакавіка, якія будзе аўбешчаныя ўрадам, славацкі прэм'ер выказаўся пэсымістычна. Але адзначыў, што пэўны ў дэмакратычнай будучыні краіны.

Днём раней беларускую сітуацыю аблеркавали ў Стакгольме прэм'ер-міністар Польшчы Казімеж Марцінкевіч і яго швэдзкі калега Горан Персан. Апошні падтрымаў ініцыятыву пра сумесную дапамогу беларускім дэмакратычным аўяднанням. Варшава прапануе стварыць швэдзка-польскую арганізацыю «Салідарнасць для Беларусі», якая магла бы карыстацца патрымкай швэдзкай урадавай арганізацыі СІДА.

Пра Менскі падпольны «Свабодны тэагар» пісці «Independent» і «New York Times». На фота — прэм'ера новага спектаклю «Белівуд».

AHPAN JAHKEBIIH

Арсэнал псыхалягічнай вайны — зброя двухбаковавострай. Піша **Аляксандар Класкоўскі.**

У мэдый трапіў ананімны ліст са спэнаром імавернага разгону «беларускага Майдану». Падрабязна апісаны арсэнал. Асабліва мусяць уразіць публіку гранаты «Тайфун-М» з адмысловым газам, пад узъдзеяннем якога ўсе спантанна робяць у штаны. Трэба думачь, спэциз будзе ў адгэзынках. Мо «джынсавую рэвалюцыю» выратуюць у такім разе пампэрсы? А цяпер сур'ёзна.

Найхутчэй, ва ўладаў ёсьць некалькі спэнароў утрыманья сітуацыі, у тым ліку і найгоршы, кажа палітоляг Валер Карбалевіч. Мабыць, падрыхтаваны і адпаведны арсэнал спэцсродкаў. Разам з тым, мяркую экспэрт, рэжым палітычнай бы за лепшае абысыціца без вялікага гвалту. Асабліва калі столькі чужых вачэй — зъехаліся ж назіральнікі, журналісты з усяго сьвету. Лепей давесыці ім славутую стабільнасць, чым як пацвердзіць рэпутацыю дыктатуры.

Згадайма 2001, 2004 гады. І падчас мінультых прэзыдэнцкіх выбараў, і як быў апошні рэфэрэндум, улада паводзіла сябе незвычайна рабмана. «Разбор палётаваў» ладзіўся потым.

Мо і сапраўды ў сілавых структурах ёсьць ананімы, якія спачуваюць апазыцыі. Але ўвогуле выглядае на тое, што рэй там вядуць іншыя адмыслоўцы.

Пагартайце падручнікі псыхалягічнай вайны — і вы ўбачыце, што шэраг сэнсацыяў апошняга часу (напрыклад, пра апазыцыйных шагідаў) — цалкам у рэчышчы ейных канонаў.

Псыхалягічная вайна — зусім не мэтафара, як думаюць многія. Гэта

добра распрацаваная наука. Сэнс палягае у тым, што спэцыяльныя органы адной дзяржавы адмысловымі сродкамі ўздзейнічаюць на насельніцтва і войскі іншай дзяржавы, каб іх дэмаралізація.

Гэта клясычнае вызначэнне. Спэцыфіка ж напае сітуацыі ў тым, што адмысловы арсэнал (напрыклад, запалохванье праз чуткі, у якіх боб зъмяшаны з гарохам) ужываецца супраць значнай часткі насельніцтва ўласнай краіны. У вобраз «купкі адмарозкай» найперш ня вераць самі яго стваральнікі.

Эксперыты і раней казалі: фактычна, ідзе ціхая грамадзянская вайна. Нядоўна палітоляг Святланы Навумава ўвогуле зазначыла, што ў выніку каштоўнаснага канфлікту

ўнутры Беларусі сфармаваліся дзіве краіны. І між імі — антаганізм.

Сапраўды, у такім разе выкарыстаныне псыхалягічнае зброй па-свойму заканамернае. На вайне як на вайне.

Але гэта зброя двухбаковавострай. Так, распечатая вярхам «вайна рэйтынгай» ударыла бумэрангам. Выступы апазыцыйных кандыдатаў паказалі фэномэн голага караля. Улада пачала апраўдвацца, і стала зразумела, што яе маральна-псыхалягічная бронекаміэлька не трывae трапных піяраўскіх стрэлаў. Больш за тое, зынішчыўшы незалежныя мэдый, улада стварыла глебу для хуткага распаўсюду пагібелльных для сябе чутак.

ЮЛІЯ ДАРАЦЕВІЧ

Згадайце, як летась краіну накрыў розгаслас пра «новы чарнобыльскі выбух» — і ўесь прапагандыстычны аппарат стаўся бездапаможным.

Калі 19 сакавіка «вулица» станеца шматлікай, гэта можа ператварыцца для апанэнтатаў рэжыму ў зброю стрыманьня, ня горшую за той «Тайфун-М».

Вядома ж, псыхоз можа штурхануць і на дурное. Але ўвогуле цяжка паверыць, што наверсе — пры ўсёй празе ўлады — так і мараць набыць сталы ярлык «крыавай хунты».

Усе псыхалігічны атакі разъбіваюцца аб маральны дух. Дэмакраты маюць шанец годна, мірна паказаць свой патэнцыял, саюю моц ды згуртаванаасць.

На фота: датэрміновае галасаванье ў сталіцы. Кірауніцтва ВНУ зь невядомых прычынаў скіляе студэнтаў да масавага датэрміновага галасавання.

Навіны літаратуры

Супрацоўнікам Нацбібліятэку трэба ўжо зараз завесыі спэцыяльны каталёг аб прэзыдэнцкіх выбарах. У хуткім часе ён можа папоўніцца цікавымі кнігамі. Накшталт... Фэльетон **Лёліка Ушкіна**.

Арэн Г.-Х. Я проста фігею. — Бэрлін, 2006. — 152 с.

Мэмуары прадстаўніка камісіі АБСЭ па правах чалавека. Цікавы ўражаныні заходняга дыпламата падчас перадвыбарчай кампаніі, якія пудоўна пацвярджаюць народны афарызм: «Што нам добра, то немцу — съмерць».

Мілошавіч, Слабадан. З думай пра Беларусь. — Гаага, 2006. — 46 с.

Прысьвеченны Беларусі фрагменты дзённіка, які вёў у турме найлепшы сябра беларускага народу.

Кнігу варта набыць хаяць б дзеля апошніх фразы: «Сённяня даведаўся, што ЗША пагражают яму санкцыямі. Ад перспектывы ўсплай сустрэчы са старым сябрам проста тут у Гаазе мне заняло дыханье. Ой, нешта мне дрэнна.... сапраўды дрэн...»

Некаторыя пытаньні ўдасканаленія практикі асуджэння апазыцыянераў за лаянку матам і непадшардкаванне прадстаўнікам міліцыі. Матрыцы сходу беларускіх судзьдзяў. — Менск, 2007. — 280 с.

Паўлічэнка, Дзымітры. Размова памужчынску: новы стыль баявога мастацтва. — Менск, 2006. — 4 с.

Абсалютна новае слова ў тэхніцы рукапашнай барацьбы. Каб заваліць праціўніка, вам не спатрэбіца болей гадамі пацец у качалках. Дастаткова забіць яму «стрэлку», прыхапіць з сабой 30 сяброў — і сам Клёд Ван Дам адпачывае!..

Сідараў А. Як перажыць перадвыбарчыя кампаніі ў Беларусі. Парады для людзей, якія хвараюць на алергію ад чырвоных і зялёных колераў. — Малая Багацькаўка, 2006. — 76 с.

Кніга, прызначаная для алергікаў, падрабязна распавядае, як пазбавіцца сустрэчы з правакацыйнымі колерамі, напрыклад, адзываць, выходзячы на вуліцу, чорныя акуляры або карыстацца выключна тэлевізарам з чорна-белым экранам.

Скобелеў, Эдуард. Арбузік, Бябешка і

прафэсар-дэбіл. У трох тамах. — Менск: Дзіцячая думка, 2006.

Працяг вядомай кнігі аб прыгодах двух сяброў — Бебешкі і Арбузіка. На гэты раз ім супрацьстайць не сяміхвостая пачвара, а куды больш небяспечны вораг — «прафэсар пэдагогікі, які, атабарыўшыся на гарадзкім съметніку, пагражае дэстабілізацыйныя сітуацыі ў горадзе, дзе жывуць нашыя героі».

[**Бяз аўтара і выходных звестак.**]

Стральба па машынах у людных месцах. — Самавучыцель для байцоў группы «Алмаз».

Трусаў, Алег. Новыя тосты: Аб апошніх тэнденцыях у беларускай цінейнай культуре, выкліканных кампаніяй «За Беларусь!». — Смаленск: тыпографія Міхайлова, 2006. — 555 с. + ілюстрацыі.

Кніга вывучае змены застольнага рытуалу беларусаў, кшталту зъяўлення падушывам афіцыйнай пропаганды такіх экзатичных тостаў, як «За дастатаю», «За самабытную Беларусь», «За алімпійскую Беларусь», і яе ўплыў на інтэнсіўнасць спажывання альлаголю.

Шэймановіч, Аляксандар. Што рабіць, калі вас не пускаюць у Эўропу. — Браслаў, 2006. — 56 с. + карцінкі.

Праспэкты рэкамэндаваны для турыстычных апаратараў і турфірмаў, якія працуяць з кіентамі, якіх пазбавілі права на ўезд у Эўразію.

Ярмоленка, Анатоль. Слухай бацьку: Лібрэта да аднайменнай опэры й ноты + мікрофон-караоке. — Менск: Музычная мысль, 2006. — 666 с.

Папулярны твор, асновай якому стаў вядомы гіт «Сяброў». Рэкамэндаваны да пастаноўкі ў школах і на ранішніках у дзіцячых садках.

Ярмоленка Анатоль. Глядзі бацьку: Лібрэта да аднайменнага м'юзыку і ноты. — Менск: Музычная мысль, 2006. — 550 с.

Легендарны твор, асновай якому стаў вядомы гіт «Сяброў». Рэкамэндаваны да пастаноўкі ў школах і на ранішніках у дзіцячых садках.

Лепшая жысьнь

Ад старых людзей часта можна пачуць такія слова: «Лукашэнка самы лепшы і хароши на нашы зямлі. Ён даў нам жысьнь».

Ня траба наракаць на прости люд. Што ён бачыў за сваё жысьцё за саветтамі? Ня я давялося глядзець кінахроніку 1930-х. Працоўнія і сяляне перад камэрой славілі шчасльвай жысьцё, выступаючы на нейкім сходзе. Зразумела, галоўным дабрадзеем быў таварыш Сталін і партыя большавікоў. Да сюль помніца слова адной працоўнай: «Ці маглі б мы, прости кабеты, некалі думаць, што яшчэ за нашым жысьцём будзе вадзіць сваіх дзяцей у садкі, ўзьдзіце адпачываць на курорты?... Дзякую таварышу Сталіну, што даў нам жысьцё, даў магчымасць адпачыць на курорце!... І гэта хочуць у нас забраць праклятая трацкісты й бухарынцы... Дзякую таварышу Яжову, што пераплыніў іх варожыя намеры».

Потым нашыя бабулі й дзядулі хвалілі Брэжнева, за якім жысьцё падавалася ім раем. Пасля крушчоўскіх трудаднёў заробкі, паш-парты і магчымасць адправіць дзяцей у людзі падаваліся вяршынай жысьцёвых дасягненняў.

Жысьцё працягвае сваю хаду, тэхнічны і культурны прагрэс дабраеца паціху і да нас, як бы мы не намагаліся гэта запыніць.

Зараз народ пачаў атрымліваць найкія палёгкі, стаў палучаць крыху больш і нават мае права (але не магчымасць) атрымаць крэдыт пад будаўніцтва асабістага жытла. Можна браць у банках пазыкі на куплю аўто і DVD-прайгравальнікаў з хатнім кінатэатрам — чым жа не вяршынна мараў для большасці.

Магчыма ў будучыні цяперашнія апазыцыйныя дзеяць будуць ка-заць сваім унукам: «Дзякую глябализму, жысьцё нам даў — гіпэр-маркеты і рэстараны ў кожнай вёсцы. Крэдыты на прыватныя палёты ў космас узяць можна. Ці маглі б мы пра гэта некалі нават марыць?»

**Руслан Равяка,
Баранавічы**

Выбары могуць быць толькі на плошчы

Пра якія «выбары» вядзеца гаворка? Пры поўнай адсутнасці свабодных СМІ, ашалелай прапагандзе вы натхнёна распавядзеце пра «маючыя адбыцца выбары». Ці ня варта было б ясна сказаць, што *выбары* — гэта выйсці на наш Майдан альбо адседзенца ў сваёй хатцы.

Мяркую, што з большасцю

чытачоў «НН» я сустрэнуся на Нашым Пляцы.

Алесь Вялейскі

Ганіце дрэнных прапокай!

Чаму праваабаронца **Алесь Бяляцкі** прадвяшае такія вынікі галасаванья? Курналіст Аляксандар Старыкевіч, замест таго, каб з цяжкіх гармат граміць антыбеларускую нечысць, вы прадказваеце тое, што зробіць ЦВК («НН», №5).

Сёняня галоўная мэта сумленнай журналістыкі — у люб папярэджанцаў ЦВК, што калі ён намаляе лічбу 80%, ягоныя чальцы будуть асуджаны народным судом, а іх род пракляты на многія пакаленіні.

Толькі супольнымі намаганьнямі можна перамагчы д'ябальскую сілу, а з настроем наўгэуненасці, пусканыя на самаёк на варта за штосьці змагацца. Лепей адразу скавацца пад спадніцу жонкі.

Ужо сёняня патрэбна заклікаць народ 19 сакавіка выходзіць на плошчы сяйтаваць перамогу добра над злом, Волі над цемпаштвствам. Народ готовы да змаганьня, патрэбны толькі алтымістычныя кілі правадыроў дэмакратыі.

Жыве вольная Беларусь!

**Мікола Канаховіч, афіцэр
у адстайцы, Пружаны**

Учора і сёньня

Учора нас душылі моцна,
І хмары ўёмныя плылі.
А сёньня людзі бачаць сонца,
І ў бой съявиты ідуць яны.

Заве вясна у бой чаканы,
І сэрца стукае часцей.
Учора быў народ рахманы,
А сёньня ўжо: рады шчыльней!

Ручай гамоніць: тэрмін трэці
Убачыць ён вясной ў чацьвер...
Пасля дажджу і нашай съмерci.
Шчыльней рады! Далой давер!

**Мікола Петрушэнка,
актыўіст Парты
камуністаў (ПКБ),
Талачын**

Яшчэ пабачым, колькі выйдзе

Выбары ні ў якім разе бай-катаўцаць нельга. Будзем спадзявацца, што Казулін далучыцца да Мілінкевіча, і тады застануцца

толькі два сур'ёзныя кандыдаты. Гайдукевіча ў разылік не бяру. Ведама, што «пераможцам» выйдзе Лукашэнка. Але глядзіце, як хутка расце рэйтынг Мілінкевіча.

У кожным разе, лёс Беларусі ў сакавіку будзе вырашаша разам з Мілінкевічам на вуліцах і плошчах. Разам пераможкам. І хопіць пэсымізму, што перамога немагчыма ні ў 2006, ні ў 2011.

**Дзымітры Сяржук,
Барысаў**

Выбарам «так»... са сваёй ТАКтыкай!

У адзін сонечны дзень У пэўным месцы Радзіма зьбярэз дзясяткі ці сотні тысячай беларусаў разам. Гэта і будзе азначаць Перамогу.

Калі мы пагаджаемся ўзяць удзел у выбарах, гэта не азначае аўтаматычнага прыняцця ўмовай гульні. Бо мы кажам «Так!» ба-рацбе за свой лёс, самім сабе і верым у тое, што адзін чалавек — гэта адзін голас. Толькі праз удзел магчыма пераканаць тутэйшэ грамадзтва ў несправядлівасці сёньняшніх сыстэм.

Таму стратэгія відавочная: трэба гуляць у кампанію «выбары прэзыдэнта». А вось *тактыку* кожны абірае паасобку. І тут ёсьць некалькі варыянтаў.

Нарэшце, апанэнты ўладаў прапанавалі народу адзінага мочнага кандыдата (Алеся Мілінкевіча), які ўголоса заявіў, што здолбуні кіраўца краіны. І каманда ёсьць, і праграма, і сілы. Нават лёзунг «Свабода. Праўда. Справядлівасць». Ці ня гэтага патрабуе беларускі народ? Такі, як і мы, беларус, які жыве нашымі проблемамі і дыхае адным з намі паветрам. Да таго ж адукаваны, патрэбнайчы, мужкы...

Другі варыянт (Народнае галасаванье) нам прапанаваў Зянён Пазняк. Але, на жаль, ёсьць чыннікі, якія перашкаджаюць правесці гэту кампанію. Найперш, інфармацыйны вакуум.

Асобна вырашыў удзельнічыць у кампаніі Аляксандар Казулін. Ягоны рух, па сутнасці, — альтэрнатыва на толькі існай систэме, але й апазыцыі. І былы рэктар БДУ карыстаецца падтрымкай сярод насељніцтва.

Насамрэч, няма розыніцы, Мілінкевіч ці Казулін выступіць у ролі будучага прэзыдэнта. Мае значэнне толькі факт дасягнення адзінства. Два Аляксандры павінны працаўцаць разам. Нельга разрыванацца на дзве часткі беларускі народ, трэба сесці і дамо-віцца.

Ідуцы да скрыні для галасавання, кожны грамадзянін адчу-

вае сваю значнасць і важнасць: ён сам абірае шлях цэлай краіны... І ніхто на мае права адбараць ту мажлівасць: ані прэзыдэнт, ані начальнік, ані чальц вібарчай камісіі. Ці дазволіць сумленыне маўчаць, калі цябе прыніжаюць, калі ганьбяць тваю годнасць?

У адзін сонечны дзень у пэўным месцы Радзіма зьбярэз дзясяткі ці сотні тысячай беларусаў разам, гэта будзе азначаць Перамогу.

Юрась Бусел, Маладэчна

Не разъбяру, хто «кадмарозкі»?

Памятаеце вядому з дзяцінства гульню «пяты кут?» Прыблізна яе я назіраў, прыйшоўшы 16 лютага на дзень салідарнасці з беларускімі палітвязнямі ды зынкілімі палітыкамі і журнالістамі. Людзей, што мірна стаялі з памінальнымі сувечкамі, гэбэшнікі, апранутыя ў спартовую адзежу, разам з міліцыянтамі піхалі, піналі, як быдла, як немцы палон, валілі на снег, хапалі за руки, выварочвалі і тапталі тывя сувечкі. Чаго яны гэтых зынічоў так баяцца? Дзяячткам і жанкам дасталося болей за ўсіх, бо слабейшыя.

Юрась Навіцкі, Менск

* * *

Перада мною книга Джорджа Орээла «1984». Побач — «СБ» №42, прапушчаная праз цензуру Міністэрства Праўды. І я думаю: хто каго ілюструе — Орээл Беларусь ці Беларусь Орээла? І як гэта кончыцца — як у Орээла ці Эжэна Іянэску ў «Забойцы па прызваныні, ці як у Бекета ў «Чакаючы Гадо», ці як у ягоных жа «Насарогах»?

Мікола Бусел, Дуброва

* * *

Нашы вёскі паціху ўміраюць, Паўцякалі ў горад сяльчане мае. Палеткі дзяржавы быльлём зарастаюць, Бо сёньня агульныя яны і нічые.

Нам бы прыклад узяць з Украіны, Абудзіцца ад цяжкага сну.

Прахадзімцаў і злодзеяў выгнаць з краіны,

У новым убрањы сустрэці вясну.

**Вікторыя Радуньская,
Менск**

Чытачы пра выбары

Перадвыбарныя прыпейкі

Я хадзіла да суседа
Пачытаць газету.
Русакевіч перакрый
Мне маю асьвету.

Уключаю тэлевізар
І ад шчасця плачу я:
Люлі-люлі, цірлі-мірлі —
І брахня сабачая.

Гаварыў мне дзед
Скарына,
Што Гагарына відаў.
Як на пана гнулі съпіну,
Ён над імі пралятаў.

Усталі Колас і Купала,
Беларусь пабачылі.
Ані долі, ані мовы,
Усё прасабачылі.

Партызаны-партызаны,
Беларускія сыны.
За няволю, за кайданы
Нас пазбайдзе сатаны.

Севярынец у Сібіры,
А Вячорка у турме.
А Захаранку забілі,
А народ ні бэ, ні мэ.

А хто дзе, а хто дзе,
А мой мілы у судзе.
Бачыць Божа, зробіць цуд,
Скіне ў пекла гэты суд.

А хто ў арміі служыў,
Кашу еў пярловую.
Мы ідём, зямля дрыжыць,
Бо мы хочам новага!

Я купіла калькулятар
За апошні грошыкі.
Чары-мары, мінус-плюс,
Вылезылі ярмошыкі.

А я вольгот пераймала,
Калі цётка сватала.
Як вусы казычую мала,
Бяры барадатага.

Джуды Сыміт,
hotmail.com

Царква не павінна цярпець хлусьню

Зважаючы на паўсталию дыскусію
(**«НН», №2, №9**) **аб**

месцы Царквы ў грамадзкім жыцьці, мушу заўважыць, што ўздел Царквы ў канкрэтных палітычных баталіях на баку канкрэтнага палітыка сапраўды ня ёсьць ейнаю місіяй. Але і ня ейная місія — навучаць «мудрасці, разважнасці, стрыманасці». Місіяй Царквы ёсьць укараненне Слова Божага ў душы людзкія. Бачацы хлусьню, зъдзек з асобы, страх, што здышыў грамадзтва, Царква не павінна мірыца з такім прыніжэннем чалавече асобы і шукаць нейкіх кампрамісаў.

«Што супольнага ў съвятыя з цемрай? Якая згода Хрыста з Вэліялам?» (2 Карынф. 6:14—15.) Яна мусіць называць ману маной, а зло — злом.

Не адстойваючы чалавеческое годнасці, стаючы ў баку ад пануючай несправядлівасці, як можаш кацаць, што падаў руку дапамогі таму, хто гэтага прагнуну.

Сапраўды, ад іерархаў дзеючых у Беларусі канфесіяў ми на чум зваротаў аб патрабе тримацца маральнасці і жыць не паводле зла. Але маецца і іншая пазыцыя. Каб адчучыць розынцу, досьціць пачытаць фрагменты зварота да вернікаў Сыноду япіскапаў Кіева-Галіцкага Мітрополія Украінскага Грэка-Каталіцкага Царквы, што прагучай у 2004 годзе перад выбарамі. Нашы украінскія браты не баяліся адкрыта засыцерагаць хрысціянаму ад узделу ў фальсифікаціі выбараў.

Міхась Баутовіч,
Полацак

Перамога — у нестардатнасці

Апазыцыя шмат гадоў шукае шлях, які прывядзе яе да так доўга чаканай перамогі. Казулін паказаў, што ўсё нашмат прасьцей, чым на першы погляд здаецца. Ён пачаў дзейнічаць нестандартна, і систэма пачала рабіць памылкі. Навошта было зьбіваць Казуліна? Не пусцілі б на звезду — і кропка. На гэтым бы ўсё і скончылася. А так тысячы беларусаў чарговы раз

даведаліся, што мае расценку ў нас толькі адзін чалавек. Лукашэнка стаў прэзыдэнтам дзякуючы тому, што казаў звароту стандартныя рэчы нестандартна. Зянон Пазьняк быў найбольш паспяховым як палітык менавіта ў пачатку 90-ых, калі дазваляў сабе паводзіць сябе так, як астатнія тады баяліся.

У съвтуацыі поўнага кантролю дзяржавы над асноўнымі сродкамі інфармацыі творчы падыход зъўляеца адзінныммагчымым сродкам эфектульнага супрацьстаянья. Ці зможа ад яе адштурхнуцца беларуская апазыцыя?

Ігар Шчэкарэвіч,
Кіеў

Эпідэмія хлусьні

У Докшыцкім раёне ўлады стараючца ўнущыць людзям, што нічога ня зьменіш.

«Нічога не кажыце дрэннага падчас прыезду Лукашэнкі», — казалі кіраўнікі прадпрыемстваў падначаленым на пачатку году. А начальнік адной з такіх арганізацый сказаў работнікам: «Нічога ня зьменіце. Мы пераабярэм яго яшчэ на адзін тэрмін». Нібы не народ абрае прэзыдэнта, а чыноўнікі.

Чым бліжэй да зварота, тым больш дзяўбуць пра «съвятае жыцьцё» на дніх інфармавання. Адзін з такіх меў тэму «Стратэгічныя прыярытэты і кансалідуючы ідэі беларускіх грамадзян». Беларусь наўпраціладні трэцяга ўсебеларускага народнага сходу». Агітаторы на іх распавядалі, што ўсебеларускі сход — гэта нібыта «вышэйшая прагаў дэмакратыі».

Ня так даёуну па тэлебачаны выступаў Мілінкевіч. Надта спадабаўся людзям, у тым ліку пэнсіянэрам. Амаль усе гатовы галасаваць за яго альбо за Казуліна. Таму зразумела — «элегантней перамогі» ня будзе. Аднак ці здолъні людзі адстойваць свой вібар?

Янка Зуброўскі,
Лапуты
(Докшыцкі раён)

Рада Беларуское Народнае Рэспублікі Прэзыдыму

Зварот да беларускага народу

Атаяўская газета *The Ottawa Citizen*

перадрукавала 10 сакавіка артыкул Джэрэмі Пэйдж з *Times* пад загалоўкам «Страх ахапіў Беларусь напярэдадні зварота».

І тут мне прыпомніліся слова папы Яна Паўла II. «На бойцеся», — казаў ён.

Усе тыраніі, усе дыктатуры абавіраюцца на страх. Страхам апраўдаюцца так званыя «моцныя» рэжымы, бо, маўляў, толькі «моцныя» правадыр можа абараніць народ ад нутраных і вонкавых ворагаў. Калі ворагаў няма, трэба іх прыдумаць. Так быў прыдуманы «агрэсіўная» Амэрыка дый найгоршыя з найгоршых — нашыя ўласныя «нацыяналісты».

У адсутнасці аўтактычнай інфармацыі людзям ня бачна, што ўся гэтая прапаганда, якой прамываюцца іх мазгі ад часоў Сталіна, ня мае іншай мэты, як зрабіць з іх застрашаных нявольнікаў, якія будуть працягваць казаць, як нашыя дарагія бабулькі: «абы вайны не было». Сталін зьнішчыў 20 млн няянінных людзей пад тлумачэннем, што ён зьнішчае «ворагаў народу». (...)

Сёньня забараняеца чытаць вольную прэсу, канфіскуеца выбарчы матэрыял, арыштуюцца патрыёты, забараняюцца мітынгі выбаршчыкаў, канкурэнты Лукашэнкі не дапускаюцца да СМІ і збываюцца. (...)

Калі Лукашэнка здолее зъдзейсніць сваю задуму «саюзу з Расеяй», дзяржава нашая перастане існаваць, як яна перастала існаваць пасыля далучэння да Расеі ў 1795 г.

Дарагія суродзічы, вы маеце права, як і ўсе людзі, жыць спакойна і пачасліва ў сваёй уласнай дзяржаве, бяз страху, без тэторуру. Вы маеце права працаўваць самі на сябе, на сваіх дзетак, на сваіх унукак. Вашыя суседзі прыйшлі ўжо шлях да нармальнага стану жыцьця. Усе яны гатовыя вам дапамагчы. Адзін толькі сусед вам добра не жадае, бо калі б жадаў, не падтрымояўваў бы дыктатара Лукашэнку.

Дык паўтару слова Яна Паўла — на бойцеся!

Не давайце нікому адабраць у вас ваш голас. Не апускайте рук. Пакажыце съвету сваю чалавечую годнасць, каб Дзень 25-га Сакавіка стаўся назаўсёды ўсебеларускім Днём Волі. Жыве Беларусь!

Івонка Сурвілла,
Старшыня Рады БНР.
Канада, 12 сакавіка 2006 г.

Съмерць пасъля

Палітычна Мілошавіч
памёр, калі Сэрбії
надакучыла баяцца і
яна выйшла на вуліцы.
Піша Віталь Тарас.

Съмерці

Першая для нармальнага чалавека рэакцыя — спачуваньне. Асабліва калі ты сам ведаеш, што такое гіпэртанія, ішэмічная хвароба сэрца ці інфаркт. А калі чалавек памірае ў турэмнай камэры, далёка ад роднага дому й сваякоў, у атачэнні людзей, сярод якіх няма ніводнага знаёмага ці хоць бы прыязнага твару?

Аднак калі імя нябожчыка Слабадан Мілошавіч, звычайнія чалавечыя пачуцьці адыходзяць на другі плян. Нават калі б нехта й хацеў параважаць аб хуткаплыннасці жыцця ды зьменлівасці лёсу, тэлевізія ня дасць гэтага зрабіць. Съмерць палітыка становіцца сусьветным шоў і выклікае палітычныя эмоцыі, якія ня маюць нічога супольнага з сантывітамі.

Сябры нябожчыка

Адным зь першых на съмерць Мілошавіча адгукнуўся кіраунік Беларусі, які назваў яго «выдатным палітыкам нашага часу». Пасъля гэтага патрэба ў якіхсьці яшчэ водгуках з боку беларускіх дзяржаўных чыноўнікаў адпала сама сабой. Ёсьць вядомая прыказка: «скажы мне, хто твой сябар, і я скажу табе, хто ты». Можна перабудаваць гэту фразу па-іншаму: «скажы добра пра палітыка пасъля ягонай съмерці, і я скажу табе, чаго ты хочаш».

З рэйсіскіх тэлеканалаў смутак напалам з гнеўнымі тырадамі на адрас Трыбуналу ў Гаазе і ўсяго Захаду выказвалі часцей за іншых Жырыноўскі, Зюганав і Прымакоў. Для ад-

наго гэта была падстава нагадаць пра сябе, для другога — заяўці чарговы раз пра мітычны «славянскі саюз», для трэцяга — пахваліць самога сябе за свой незвычайны дыпліматычны талент. Каб зрабіць прыемнае Прымакову, расейскія, а нярэдка і беларускія журналісты часта згадваюць ягоныя славутыя «паварот над Атлантыкай». У траўні 1999 г. тагачасны міністар замежных справаў Расеі, даведаўшыся пра пачатак бамбавання ў Югаславіі сіламі NATO, адміністрація ў паветры свой візит у Вашынгтон.

Але журналісты забываюцца на тое, што «чайночная дыпліматыя» Прымакова, які выступаў добраахвотным адвакатам то Хусэйна, то Мілошавіча, то Асада, то Арафата, заўёды сканчалася, у лепшым выпадку, нічым. Працягам гэткай вытанчанай «дыпліматіі» савецкага ўзору можна лічыць і некаторыя з апошніх дзеянняў Крамля на замежнапалітычнай арэне. Напрыклад — бліскучы правал на перамовах з Іранам наконт стварэння СП па перапрацоўцы ўрану. Але размова тут не пра Прымакова. Большасць расейскіх палітыкаў і палітолягаў новага, пущынскага, паклікання выкарысталі съмерць Мілошавіча як падставу абвінаваціць Захад і ягоныя інстытуцыі — найперш, Міжнародны трибунал у Гаазе — у не-эфектыўнасці, а сам суд над міжнародным злачынцам назваць фарсам. Натуральна, пры гэтым маецца на ўвазе і працэс над Садамам Хусэйнам у Іраку, і ўсе падобныя цяперашнія й

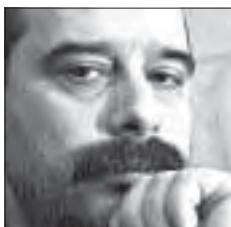
будучыя судовыя працэсы над міжнароднымі ваенными злачынцамі.

Балканскі гамбіт

Чалавецтва дагэтуль ня выдумала лепшых ініцыятыў, акрамя дэмакратычных, да ліку якіх належыць і міжнароднае правасуддзяство. Можна выстаўляць колькі заўгодна прэтэнзій Карле дэль Понте. Але самае галоўнае ў тым, што злачынцаў супраць чалавечнасці судзяць бяз тэрміну даўніны, не зважаючы на асобы.

Прэзыдэнт Пушын сёньня гатовы прызнаць «маральную адказнасць» Расеі за крывавае падаўлен'не паўстання ў Вугоршчыне і за 1968 г. у Чэхаславаччыне. Але ён адмаўляе юрыдычную адказнасць расейскай дзяржавы як спадкаемцы СССР за гэтую дзеяніні, а таксама за агрэсію супраць краінаў Балты ў 1940-х. Адно з самых страшных злачынстваў XX ст. — расстрэл тысячаў грамадзянаў Польшчы ў Катыні расейскай вайсковай пракуратурой ўвогуле адмовілася лічыць злачынствам, а ягоных ахвяраў — прызнаць палітрэпрэсаванымі. Адмовілася на той падставе, што НКВД у Катыні расстрэльвала не на падставе артыкулаў Крымінальнага кодэкса РСФСР, а паводле запіскі Сталіна, без суду і съледзтва. Як любіў казаць заснавальнік савецкай дзяржавы, паводле формы — правільна, па сутнасці — зьдзек.

Магчыма, што паводле крымінальнага кодэкса былой Югаславіі яе кіраунік не нясе непрасрэдны адказнасць за зынішчэнне альбо дэпартацыю дзясяткаў тысяч мусульманаў у Косаве і Босніі. Але ж дзеля таго й створаны быў міжнародны трибунал, каб у адкрытым публічным працэсе, пры спаборніцтве бакоў можна было даказаць (альбо абвергнуць) датычнасць да злачынстваў супраць чалавечнасці галоўных асабаў краін — удзельніц канфлікту, а ня толькі шара-

Скажы добра пра палітыка пасъля ягонай съмерці, і я скажу табе, чаго ты хочаш.

говых салдатаў, выканалаўцаў загадаў.

Зразумела, суд заўсёды будзе выклікаць незадаволенасць абодвух бакоў пракэсу. Падсудныя, іх абаронцы й сваякі заўсёды будуць лічыць суд несправядлівым, а падсудных — невінаватымі. Сваякі ахвяраў, са свайго боку, заўсёды будуць лічыць пакаранье занадта мяккім. Беларускае й расейскае тэлебачаныне ахвотна паказвала кадры «ўсесараднага смутку» ў Сэрбіі, які выказвалі пераважна сябры сацыялістычнай партыі Мілошавіча. Але тыя ж тэлеканалы пазбягали паказваць інтэрвю ціпера шняга міністра замежных спраў Сэрбіі й Чарнагоры Вука Драшкавіча. Ён не выказваў смутку, бо многія сваякі ды паплечнікі Драшкавіча сталі ахвярамі рэжыму Мілошавіча.

І ёсё-ткі тэлебачаныне не змагло абысьці таго сымбалічнага факту, што на наступны дзень пасля ягонай съмерці выпала трэцяя гадавіна забойства прэм'єр-міністра Сэрбіі Зорана Джынджыча, былога лідэра апазыцыі, якая процістаяла дыктатуры. На магілу Джынджыча прыйшлі тысячы людзей. Многія зь іх шкадавалі і пра съмерць Мілошавіча, але толькі таму, што яна дазволіла ўнікнуць прысуду.

Немагчыма схаваць той факт, што сэрбскае грамадзтва застаецца расколатым на два лягеры. І гэта таксама трэба прызнаць спадчынай Мілошавіча. Ягоная съмерць стала свайго роду вяршынай сваесаблівага трохкунтніка ў часе й прасторы — забойства Джынджыча ў Бялградзе, съмерць Ібрагіма Руговы ў Прышціне, съмерць Міло-

шавіча ў турме ў Галянды. І якой бы ні была непасрэдная прычына ягонай съмерці, журналісты ўжо съпішаюцца падвесыці рысу пад мінульм. Маўляў, апошняя балканская вайна скончылася — трэба аб ёй забыцца й будаваць будучыню, так бы мовіць, з чыстага ліста.

Слоба, Коба ды іншыя

Пра былых хаўрусьнікаў Мілошавіча ў Менску й Маскве можна сказаць так, як некалі пасля французскай рэвалюцыі казалі пра дынастыю Бурбонаў. Яны ўсё памятаюць, але нічому не навучыліся. Дый сучаснае жыццё ў Беларусі не дае забыцца на ўрокі, якія даваў сваім суплеменікам і ўсюму съвету Слоба. (Ці ня праўда, ёсьць у гэтай мянушцы нешта сугучнае з партыйнай мянушкай Сталіна — Коба?) Усе катаклізмы, няшчасці й трагедыі, якія здараліся з сэрбскім народам пры канцы XX ст., ён умеў выкарыстаць ва ўласных мэтах. Чым горай было народу — тым лепей дыктатару. Вайна з Харватыяй, потым у Босніі, апагеем якой стала разыня мусульманаў у Срэбраницы, этнічныя хваляваныні ў Косаве, нарэшце масавыя выступы апазыцыі ў Бялградзе ў 1998-м — ёсё было Мілошавічу ні па чым. Ягоная ўлада толькі ўзмацнялася, а банкаўскія раҳункі яго сваякоў папаўняліся. Нават мільёны мітынгі на вуліцах Бялграду не былі для яго апошнім аргументам. Апошнім аргументам зрабіліся самалёты натаўскасе авіяцыі, аб якую разьбіліся ўрэшце невымернія амбіцыі Мілошавіча. Думаецца, яго згуби-

іла ў турме не атрута, але адчуваньне ўласнага бясьцілья перад законам і аbstавінамі. Магчыма, ён і быў атручаны, але атручаны ўласнай прагай да ўлады й нянявісцю, якія душылі ягонае сэрца да апошняга моманту.

Сярод дыктатараў і тыранаў, напэуна, таксама бываюць па-свойму таленавітыя. Толькі гэта таленты асаблівага кшталту. Імі валодалі Ленін, Гітлер і ў вышэйшай ступені Сталін. Былі і ёсьць у іх і больш пасрэдныя вучні, дыктатары сярэдняй рукі. Але адзін, галоўны ўрок усе яны засвойвалі адразу і на ёсё жыццё. Калі табе ў рукі трапіла ўлада, ніколі і ні пры якіх аbstавінах не выпускаі яе з рук. У прыхільнікаў «цвёрдай рукі» заўсёды былі й будуць свае паклоннікі. Менавіта для іх «балканскі мясынік» Мілошавіч — герой. Каб развязаць гэты міт, быў толькі адзін способ: арыштаваць і судзіць.

Съмерць падсуднага сталася чарговым доказам трывіальнай ісціны, што ўсюму прыходзіць канец — нават дыктатарам. Нездарма Сталін некалі ўспеў з цікавіцца ў савецкіх лекараў, ці магчымая фізычнае несъмяротнасць. Шчыры адказ расчараўваў і нават раззлаваў. Імаверна, гэта стала адным са штуршкоў да фабрыкацыі вядомай «справы дактараў» незадоўга перад съмерцю правадыра. Дарэчы, ягоны скон таксама дагэтуль ахутаны легендамі. Паводле адной зь іх, Сталіна атрутілі ягоныя падначаленыя.

Хто ведае, можа, сярод былых паплечнікаў Мілошавіча па партыі альбо сяброў з братнай Расеі таксама знайшліся такія, хто быў зацікаўлены ў тым, каб ён хутчэй пайшоў з жыцця... Але ў кожным выпадку гэта ўжо ні мае ніякага значэння.

Прынцыповае значэнне мае тое, што ягонай дыктатуры паклалі канец не съляпы лёс і нават не самалёты NATO, а сэрбскія рабочыя й студэнты, якім аднойчы надакучыла баяцца, і яны выйшлі на вуліцы, каб прагала-саваць за «адзінага кандыдата» ад апазыцыі. Менавіта тады Мілошавіча напаткала палітычнае съмерць, якой ён баяўся больш, чымся съмерці фізичнай.

А баяцца цяпер прыйшоў час іншым ваенным злачынцам — найперш Караджычу й Младзічу, выдачы якіх па-ранейшаму чакае Міжнародны tryбунал. Месцаў у камэрэах турмы ў Гаазе яшчэ хопіць, трэба спадзявацца, на многіх злачынцаў і дыктатараў.

«Духоўныя вайны» эпохі застою

Спэкуляцыі на «духоўнасці» ці «асаблівым шляху» ўзынікаюць там, дзе пануе бясправе, гвалт улады, чыноўнае свавольства.

Калі б Ленін жыў сёньня, то найважнейшым з мастваў быў называў бы тэлевізію. Але каб галоўны скульптурны герой нашай краіны пабачыў БТ, то, напэўна, перавярнуўся б у труне. Наша тэлемастацтва напярэдадні выбараў — відовішча не для слабых. Думаю, сам Гёбэльс пазайздросыў бы той ахіне, што гоняць у этэр умельцы агітпропу. Сумесь расейскага манархізму і камунізму, ваяўнічага праваслаўя і атэізму, ксэнофобіі і сусветнага мэсіянства — наўрад ці такое можа зъмясьціца ў галаве здаровага чалавека. Напэўна, у галовах беларускіх ідэолягіяў варыцца такая «каша», што многім зь іх рана ці позна не мінуць вар’ятні.

Святы... Вісарыёнавіч

Асабліва цікава назіраць, як усылед за Расеяй нашы «патрыёты» кананізуюць апошняга расейскага цара. Быў — Мікола-«крылавы», кат «трудавога народу», стаў — Мікола-«святы», ледзь не галоўны пэрсанаж праваслаўнага пантэону. Яго апанэнты-бальшавікі зрабілі адваротны шлях — з ікон часоў сацыялістычнай рэвалюцыі трапілі ў апраметную расейскую гісторыю. Але ж у Беларусі жывы міт пра Сталіна разам зь ягонай «лініяй» яшчэ ў вялікай пашане. Менавіта пры ім разбураўся храмы і масава зьнішчаліся святыя, аж да таго, што ў 1939 г. на ўсю Ўсходнюю Беларусь застаўся адзін праваслаўны прыход. Дык каму цяпер зьбіраюцца маліца беларускія «ідэёлухі»? Можа, ужо час хадайнічаць перад Москвой аб кананізацыі святога Ёсіфа? Прэцэдэнт зь Міколам II ужо ёсьць, а

падставы тут ня менш сур'ёзныя. Па-першае, Джугашвілі-Сталін быў праваслаўны і меў няскончаную сэмінарыю. Па-другое, ён памёр у выніку жыда-масонскай змовы ад рук лекараў-забойцаў, і гэта лёгка могуць даказаць «лепшыя беларускія гісторыянаўцы». Такім чынам, спадарства, рыхтуйце ў Курапатах месца для царквы съв. Ёсіфа Вісарыёнавіча, а калі Масква раптам заўпарціца, то кананізацыю можна правесці і адпаведным указам.

Фарысэі-чэкісты-праведнікі

Сёньня нават прости абываталь разумее, што трэба калі не знайсці свой, беларускі погляд на бліжэйшую гісторыю, то хапіці б крытычна пераасэнсаваць вядомыя і малавядомыя факты. А то з гэтага хаатычнага «вінэргэтру» не выходзіць ні духоўнай ежы, ні інтэлектуальнай спажывы. Яе немагчыма ні слухаць, ні глядзець, ні нюхаць. Такое ўражанье, што з экрану на цябе пастаянна вываливаюць тоны «ірвотных мас», і адзіная адэкатнай рэакцыя на гэтыя тэлеваніты — хутчэй ачысьціцца ад іх. Можа, тэлекухарам плацяць малыя гроши, і яны наўмысна гоняць такую «түфту»? Не, проблема ў іншым. Бадай, ніводны, нават з самых высокапасаджаных ідэолягіяў, ня мае права і ня можа сказаць нешта сувежае, арыгінальнае, сваё, што б выходзіла за межы разумельні і лексыкі Галоўнага Начальніка. Быць перакананым атэістам і рабіць выгляд зацятага верніка — больш амаральна, чым прызнацца ў сваім нявер'і або немагчымасці ўвераваць. Шчырасыць — ад вечная каштоўнасць чалавечай натуры, але сёньня ў Беларусі яна небяспечная. Напрыклад, шчыра прызнаць, што сусецкая і царкоўная гісторыя, мірская і рэлігійная ўлады — сёньня зусім розныя рэчы, — патрабуе ўжо смеласці.

Што можа быць больш «агалцела», чым пратагоніст? Вядома ж, толькі беларуская пратагоністка... (чорны гумар)

Хлусьлівая вайна

Спэкуляцыі на «духоўнасці», «святыні» ці «асаблівым шляху» ўзынікаюць там, дзе пануе бясправе простых людзей, гвалт улады, хабарніцтва, чыноўнае свавольства, злачыннасць. Ніхто ў Нямеччыне, Грэцыі або Ісляндый не фанабэрыцца сваёй «супэрдухоўнасцю», ніхто не прыніжае іншых, не абвінавачвае ў сатанізме, садамі і ўсіх грахах іншыя народы ці дзяржавы. Сапраўдная духоўнасць, як і сапраўднае хрысьціянства, — сціплая і некрыкливая, добрыя справы робяцца ціха, бязь лішнія пампэзныя. Дый вайна ня можа быць «духоўнай». Любая вайна, нават рэлігійная, — зъява бездухоўная, бо яна ёсьць часовай перамогай хіцівасці, зайдзрасыці, агрэсіі, невуцтва ды іншых чалавечых заганаў над разумам і вечнай душой. Дух перамагае і гвалтам, а любою, не прымусам, а суперажываньнем. Таму «сусветны паход», распачаты нашымі «крыжакамі» ад праваслаўя і КДБ, насамрэч толькі рэкламна-выбарчая акцыя аднаго нябеднага кандыдата. А калі гэта і «вайна», то хлусьлівая вайна бяз правілаў, вайна супраць усіх і ўсяго, у тым ліку і супраць будычыні беларускага народа.

Гісторыя сведчыць, што ісціна нараджаецца не на вайне, а пасля яе за сталом перамоваў. Што ўсе скарбы і капштады настаяцца ў мірны час, а вайна толькі пляжыць і марнует іх. Ня думаю, што мы сёньня настолькі моцныя і багатыя, каб распачынаць якія б там ні было войны. Таму трэба ясна сказаць: «Далоў вайну і тых, хто яе распальвае — ідэолягіяў, кар'ерыстаў, праваслаўных атэістаў, савецкіх рэвалюцістаў і іншых спэцслужбістаў. Жыве мір у Беларусі і ва ўсім сусвете!»

Васіль Аўраменка, Magiléou

«Дзякую прэзыдэнту за магчымасць жыць»

Дзяржаўныя часопісы
ствараюць вобраз
«Бацькі народу».

Піша Сямён Печанко.

Старое пакаленне беларусаў памятае часы, калі нават падручнікі па аграхіміі пачыналіся з асьвятлення ролі чарговага зъезду КПСС у павышэнні эфектунасці выкарыстання сродкаў аграхіміі.

Нарэшце шчасльвия былыя часы вярнуліся. Дзяржаўныя часопісы друкуюць вытрымкі з прамоваў прэзыдэнта, гутаркі з старшынямі аблвыканкамаў пра сацыяльна-эканамічнае развязыцце рэгіёнаў і нават лісты вучняў школаў і ліцэяў прэзыдэнту.

Клапатлівы прэзыдэнт

Гарадзенскі гімназіст Сяргей Ярошэвіч піша ў «Беларускай думцы» (2006, №1): «Сталеочы, задумваешся, што далёка не паўсюль на нашай плянэце ў аднагодкаў шчасльвае дзяцінства. Хоцацца падзячыць роднай краіне, нашаму прэзыдэнту А.Р.-Лукашэнку за ўмацаванье міру, дружбы і згоды паміж народамі, за тое, што мы ў Беларусі маєм магчымасць спакойна жыць, вучыцца, працаўваць і займацца творчасцю. Няхай нашая мілая Айчына будзе апораю міру, шчасця і працы!»

Часопіс «Маладосць» (2004, №8) друкуе гутарку зь менскім школьнікам Андрэем Радковым, удзельнікам ЕРСМайскай акцыі «Пісьмо — Прэзыдэнту». Малады чалавек радуецца ёўрапейскому выглядзу нашай сталіцы, смуткую з-за апусьцення вёсак. «Мне вельмі балюча бачыць нашыя апусьцелыя вёскі. Дзе ўсё менш і менш застаецца

**Фотографам дзяржаўных выданьняў давялося ўспомніць прыёмы сацрэалістычнага мастацтва.
(Здымак Артура Пруласа, «Советская Белоруссия»).**

моладзі, дзе безупынна скарачаецца колъксыць вучняў. А хіба можа быць дзяржава бязь вёскі? Мне думаецца, што трэба, як было раней, у савецкія часы, аднаўляць вёскі маладзёжнымі будоўлямі, каб маладыя, таленавітыя людзі ехалі туды і ня толькі аднаўлялі, а і стваралі на сваё разуменыне якой яны бачаць вёску XXI ст.». На пытаньне, чым найбольш запомнілася сустрэча з прэзыдэнтам, Андрэй адказаў: «Я спачатку хацеў задаць некалькі пытаньняў наконт тэставаньня і таго, што часам перашкаджае нармальному жыццю, але прэзыдэнт пачаў размаўляць з хлопцам, які працаўваў улетку на камбайне, была размова пра ўраджайнасць, пра працу, і я палічыў, што мае пытаныні менш значныя».

Аб клопаце прэзыдэнта пра

моладзь піша і аўтар нататкі пра белавескую рэзыдэнцыю Дзеда Мароза: «Наш прэзыдэнт клапоціцца пра таленавітую моладзь, яго слова і думкі на галаву вышэй за тое, што думаюць і пішуць многія «спэцы» ад пэдагогікі і культуры» (Беларуская Думка, 2005, №12).

Шчыры прэзыдэнт

Запатрабаваныя дзяржаўнай прапагандай і праваслаўнай дзеячы. Уладзімер Чартовіч, гендырэктар ЗАТ «Праваслаўная ініцыятыва» і выдавец славутай кнігі «По законам подлости», у часопісе «Беларуская Думка» (2005, №10) вытлумачвае прэзыдэнцкую характарыстыку сябе як праваслаўнага атэиста: «Ён не лукавіць ні ў вялікім, ні ў малым. Неяк ён называў сябе «праваслаўным

атэістам». І як жа зубаскаліла наша «апазыцыя»! А съмешнага тут нічога няма. Насупраць, тым самым А.Лукашэнка яшчэ раз давёў, што крывіць душой і ня можа, і ня хоча. Дарога да Бога нялёгкая для любога чалавека. А ўжо для таго, хто прайшоў багаборніцкую савецкую школу — тым больш. Менавіта гэта і выказаў Прэзыдэнт сваім экспромтам».

Нязломны прэзыдэнт

Кандыдат гістарычных наукаў Мікалай Катэнка на стронках «Полымя» (2005 г.) раскрывае сакрэты «халоднай вайны». Инфармацыйная вайна, развязаная Захадам і ЗША, закранула і Беларусь. «Вакол Беларусі плятуцца езуіцкія сеткі. Чаму? У нашай краіне адбылася стабілізацыя кіравання дзяржавай».

Знаходзіцца на бачынах часопісаў месца і для замежных аўтараў. Сакратар ЦК кампартыі Літвы Часлаў Высоцкі («Беларуская думка», 2005, №9) моцна крытыкуе палітыку Польшчы і Літвы: «Зараз Польшча — траянскі асёл Эўропы, але ёй ня варта забывацца на тое, што былі ўжо трэћы падзелы Польшчы. Можа быць і чацверты. (...) Літва ператварылася ў галодны край з крамамі, запоўненымі заморскімі таварамі». Іншая справа — Беларусь. «Краіна скіраваная ў будучыню. Гэта наглядна пацьвердзілі і нядайнія масавыя ўрачыстасці, прысьвечаныя Дню Незалежнасці сувэрэннай дзяржавы. Моладзь, што запоўніла да берагоў Каstryчніцкую плошчу, бурнай авацыяй падтрымала стваральны заклік прэзыдэнта: «Давайце зробім так, каб наш любы Мінск стаў горадам сьвету, дабра і шчасця».

Беларусь займае асаблівае месца ў сэрцы літоўскага камуніста. «Прэзыдэнт Лукашэнка змагаецца ня толькі за Менск, але і за Москву, Кіеў, Вільнюс, ён герайчна ўтрымлівае апошні рубеж перад «Drank [так у тэксце — **HH**] nach Osten».

Сямён Печанко

Цяжкая ноша беларускіх банкаў

За мінулы год КДК распачаў 310 крымінальных спраўаў паводле вынікаў праверак банкаў ды іх кліентаў. 164 зь іх — за выманиванне крэдытаў. Пра гэта Нацбанк пайн-фармаваў камэрцыйныя банкі краіны адмысловым лістом.

КДК выявіў калі 32,5 млрд руб. незаконна атрыманых крэдытаў. Таксама ў 2005 г. камэрцыйныя банкі правяраў і Нацбанк. Ён зладзіў 14 пра-верак — у Белаграпрамбанку, Белзынешканамбанку, «Пры-ёрбанку», Белінвестбанку, а

таксама ў банках-рэзыдэнтах свабодных эканамічных зон.

Парушэнны знойдзеныя таксама ў крэдыгтай сферы, пры агэрацыях з каштоўнымі паперамі, пры ўліку актываў, пры адпостраванні памеру ўласнага капіталу банкаў.

Шмат банкаў з правераных не стварылі службы маніторынгу рызыкаў.

Толькі па выніках комплекснай праверкі Белаграпрамбанку было распачата 45 крымінальных спраўаў. Праблемы — у «Джэм-банку»,

«Міжгандальбанку», «Белінвестбанку».

Цяпер у Беларусі функцыянуе 30 камэрцыйных банкаў. На долю шасці буйнейшых банкаў — Беларусбанку, Белінвестбанку, Белпрамбудбанку, Белаграпрамбанку, Белзынешканамбанку і Пры-ёрбанку (адзінага недзяржаўнага ў гэтым сэлі) прыпадае калі 90% валавых актываў усёй банкаўскай систэмы. У Беларусі няма філіяў замежных банкаў, усе банкі, што дзейнічаюць у краіне, — рэзы-

дэнты Беларусі. У кожным банку ў назіральную раду ўваходзіць сябра ўраду, хоць гэта парушае прынцып таямніцы банкаўскіх агэрацыяў.

На бягучы год беларускім банкам даведзена заданыне павялічыць аб'ём крэдытаў у рублях для прадпрыемстваў прымесловасці й сельскай гаспадаркі на 50% (да 2 трлн 700 млрд руб.), бо практика прыцягнення замежных інвестыцый у Беларусі фактычна замарожана.

Яўген Васілеўскі

Сяргей Балыкін: Хачу бюлетэнь па-расейску

Юрыст газеты «Беларусы и рынок» Сяргей Балыкін накіраваў скаругу ў Цэнтралістычнай баркам, дзе ён выказвае нязгоду з тым, што выбарчыя бюлете́ні надрукованыя толькі па-беларуску. Гэта, на яго думку, можа перашкодзіць зрабіць праўльны выбор выбарцам, якія не разумеюць беларускай мовы: «Уявім, што чалавек ня ведае беларускіх назваў месяцаў, а хоча прагаласаваць за кандыдата, зыходзячы зь яго (...) гараскопу. Можа быць, гэта і глупства, але гэта права выбаршчыка. Атрымліваецца, што адрозненні ў беларускай і расейскай мовах могуць прывесці да памылак у галасаванні». А з гэтага, па яго словам, вын-

ікае, што расейскамоўныя грамадзяне Рэспублікі Беларусь аблежаваныя ў рэалізацыі свайго выбарчага права.

Выбарчыя бюлете́ні надрукованыя па-беларуску дзякуючы высілкам ГА «Таварыства беларускай мовы». Таму па каментары мы звязрнуліся да яго старшыні Алега Трусаўа.

Найперш сп. Трусаў падзякаваў старшыні ЦВК Лідзі Ярмошынай. «Закон аб мовах дазваляе выбіраць любую з дзяржаўных моваў, і я ўдзячны сп. Ярмошынай за такі выбор. Раю сп. Балыкіну спачатку ініцыяваць змены ў законе, бо бяз гэтага ягония скаругі і звароты нічога ня вартая. Хіба папрасіць ЦВК

надрукаваць для сп. Балыкіна пэрсанальны бюлете́нь па-расейску, каб пазбягнуць памылак, а пасля здаць яго ў музэй».

Сп. Трусаў адзначыў, што ў гісторыі сучаснай Беларусі гэта першы выпадак, калі афіцыйны дакумент, якім ёсьць бюлете́нь, накладам 7 млн надрукаваны толькі па-беларуску. А вось інформацыйныя плякаты ў кожным раёне сталіцы выкананыя на абедзвою дзяржаўных мовах. «Аднак толькі Заводскі раён аформіў інформацыйныя стэнды выключна па-беларуску», — кажа Алег Трусаў.

Сямён Печанко

Казіно ў езуіцкіх мурох

З канца 1990-х стаіць у цэнтры Воршы закансэрваваным будынкам былой езуіцкай калегіі. 150 гадоў там месцілася вязніца. Пасля яе закрыцця ў будынку меркавалі зрабіць мастацкі ды экалагічны музэй, адчыніць мастацкі майстэрні, кавярні. Але не было грошай. Хіба ў 2000 г., калі побач мусіў праехаць А. Лукашэнка, будынок пафарбавалі ды зрабілі больш-менш прыстойны дах. Няма фінансаў і сέньня. Старшыня гарвыканкаму Валер Шабадалаў звязрнўся да прадпрымальнікаў з пропановай узяць будынек калегіі (цалкам ці часткамі) у доўгатэрміновую арэнду. Замест культурнага цэнтра тут плянуюць зрабіць спартовы або забаўляльны комплекс. Ахвотных пакуль няма.

Яўген Жарнасек, Ворша

Апошняя зімовая рыбалка на праспэкце Скарыны.

«N.R.M.» сыграў у Вільні

Гурт «N.R.M.» 16 сакавіка, у Дзень салідарнасці, даў канцэрт у віленскім клубе «Intro», што месцыцца непадалёк ад касыцёлу Сьв. Ганны. Цікава, што гурт ніколі ў сваёй гісторыі не выступаў у Вільні.

«Тарпач» па-за палітыкай

Пераможца «Басовішча-2004» «Тарпач» знайшоў новую вакалістку замест Сьветы Сугакі, што сышла з гурту два месяцы таму. Удзельнікі каманды тады заяўлі, што хоцьця займацца выключна музыкай, а не палітыкай: «Час размахвання сыцагамі праішоў. Мы больш не жадаем мітынгаваць».

Цяпер у гурце пле Вольга Самусік — музычная журналистка, вакалістка «Жыгімонта Вазы». «Сьвета — цікавая асона, але ў мяне харызмы ня меіней», — кажа яна.

Сама Сьвятлана запісала нядаўна разам з «Таварышам

«N.R.M.» падчас канцэрту салідарнасці ў Варшаве.

Маўзэрам» песьню «Беларусь будзе вольнай!», якая дніамі была прэзентавана на «Тузіне гітоў».

«Краскі» — за Мілінкевіча

Гурт «Краскі» распаўсюдзіў ліст у падтрымку Мілінкевіча. «Ужо тро гады, як мы знаходзімся на выгнанні. Мы ведаем, што такое рэжым Лукашэнкі, і выпрабавалі матнасць яго рэпрэсій на сабе

— у 2003 г. наш офіс у Менску быў захоплены АМАПам, нас жорстка зьбівалі, абвінавачвалі, дапытвалі і змусілі зъехаць з Беларусі», — гаворыцца ў лісьце.

Цяпер «Краскі», што падаўся з Гомелю, знаходзяцца ў ЗША і пэрыядычна даюць канцэрты ва Ўсходняй Эўропе. Гурт зычыць перамогі на выбарах Мілінкевічу і спадзяеца вярнуцца ў вольную Беларусь. «Мы з вамі! Мы з Радзімай», — так сканчаецца ліст.

Музыкі съпяваюць пра Чарнобыль

Пасля выдання праекту «Песьні Свабоды» лэйбл «VoliaMusic» узяўся за реалізацыю складанкі, якая будзе прысьвечана 20-м угодкам чарнобыльскай катастрофы. «Тэма Чарнобыля — заўжды актуальная, у тым ліку і сярод музыкаў», — кажа завадатар праекту Руслан.

Плянуецца сабраць усе ранейшыя вядомыя песьні пра Чарнобыль, экалёгію, радыяцыю: ад «бондаўскага» «Радыяктыўнага блозу» — да «Радыяцый» ў выкананні «Тарпача». У дыск увойдзе і відэакліп на песьню «Крамы» «Гомельскі вальс».

Узяць удзел у складанцы пад працоўнай назвай «Чарнобыльскі вецер» можа кожны гурт. Свае музычныя творы на тэму Чарнобылю, радыяцый, экалёгіі, прыроды можна дасылаць да 26 сакавіка.

E-mail праекту — kryw.mzr@gmail.com, тэл.: +375 (029) 3948927.

Сяргей Будкін

Я сапраўды люблю бляндынак

Нарвэгія зьдзівіла аэропортам: шкляная падлога і дрэва — сучасны нарвэскі дызайн. Duty free на выхадзе... кажуць, ідэя швэдаў, спадабалася. Сучасныя паркінгі немагчыма адрозніць ад аэропорту.

У аўтобусе па дарозе ў горад ніхто не размаўляе, слухаюць плэеры, чытаюць часопісы.

Вуліца Осла ад цэнтральнага вакзалу да гатэлю — вуліца прастыутук і наркаманаў. Прастытуцыя легальная, наркаманы побач — паліцыі прасьцей назіраць за імі на спэцыяльна вызначанай тэрыторыі. У

апошні час усходнеўрапейскія прастыутукі ня вытрымалі канкурэнцыі з боку чорных таўшчэзных камэрунак — нахабныя, хапаюць за руکі незнамцаў.

Нарвэжцы ў прынцыпе не гавораць на вуліцы, съмех і гучныя размовы — толькі ля ўніверсітэтаў ці моладзевых інтэрнатоў.

Геаграфічная ізаляванасць стала ізаляванасцю пэрсанальнай — не турбаваць па дробязях, паважаць свабоду чалавека. Нарвэгія абмяркоўвала два дні, ці страляць па расейскім браканьецкім караблі «Электрон», які захапіў нарвэскіх кантралёраў, ці не... Івар зь міграцыйнай службай: «Нам дараўжэй добрыя стасункі з суседзямі, навошта страляць. Так, і мы добра ведаем, расейцы на нашым месцы праз пяць хвілін патапілі б...» Яны іншыя. Праспаў сваю станцыю ў цягніку — вяртаюся дзве станцыі назад на экспрэс-цягніку ў аэрапорт. Стуардэса пачынае распітваць, чаму выходжу раней, тлумачу. «Where are you from? Do you know where your hotel is?...» — усе размаўляюць па-ангельску, ад гандляра хот-догамі, кантралёра і

кіроўцы аўтобуса да... усе размаўляюць. Бляндынка з доўгімі валасамі і нагамі даплаты за квіток так і не спытала. Марыя, знаёмая, глумачыць: «Чалавек мае права на памылку...»

Нарвэгія — краіна двухмэтровых бляндынак, гардэробаў без гардэробшчыц. На квітку ў тэатар побач з нумарам месца і шэрагу — нумар у гардэробе. Пакідаеш свае рэчы — ніхто ня сочыць, адчуваю дыскамфорт. Іх інтэрпрэтацыя Даставеўскага далёкая ад арыгіналу — ну, ня ўмес Раскольнікаў крычаць натуральна, нават у тэатры. Ня ведае іх культура крыку. Эмоцыі нарвэжцаў пастэльных таноў, трэба прыслушоўвацца.

Музей, галерэя, дзіцячыя спартовыя сэкціі — бясплатна. Усё, што звязана з тыгунём і

альлаголем — вельмі дорага: пляшка піва, звычайнага, нарвэскага, каштус ў бары каля \$10. «Дорага быць альлаголікам ў Нарвэгіі», — жаліца новыя знаёмы. Яго былая жонка падала на развод, дзеці па чарзе жывуць у кожнага з іх, па тыдні. У адпачынак зь немаўляткам — таксама па чарзе.

Нарвэгія — першая краіна ў сьвеце па ўзроўні жыцця. На вечарынцы, прысьвечанай фіналу конкурсу на найлепшы дызайн бакалаў для кектэйляў, адсутнічае фэйс-кантроль, як і дрэскод. Усе апранаюцца як хочуць.

Адзін з самых высокіх узроўняў суісцідаў — у Нарвэгіі...

Я бачыў камунізм.

**Андрэй Лянкевіч,
фота аўтара**

НА ВІНЫ ЭЎРАЗЬВЯЗУ

Украіна крохыць у ЭЗ

За першы год рэалізацыі супольнага пляну дзеяньня «Украіна — ЭЗ» падпісаны мэмараандум аб супрацы ў галіне энергетыкі, пачаліся перамовы пра лібэралізацыю візвага рэжыму, наданыне Украіне статусу краіны з рынковай эканомікай. Галоўная задача пляну — падрыхтаваць бакі да падпісання г.з.в. «паглыбленага пагаднення», якое мусіць зъмяніць існае пагадненне аб партнёрстве ў супрацы. Камісар па замежных сувязях і палітыцы суседства Бэніта Фэрэра-Вальднэр адзначыла сваё задавальненне ўзроўнем дачыненняў Эўразьвязу ў Украіны: «За гэты год Украіна прадманстравала сваю рашучасць наблізіцца да ЭЗ. Я спадзяюся на далейшую плённую супрацу». У якасці аднаго зь яе аспектаў яна назвала парламэнцкія выбары 26 сакавіка, якія мусіць стаць пацверджаньнем кроханьня краіны па шляху дэмакратыі.

Адна жанчына — 1,5 дзіця

Эўрастат абвесціў вынікі дасьледаванья стану жанчын у ЭЗ. Паводле маніторынгу, сярэдняя працягласьць жыцця жанчыны ў ЭЗ — 81,2 году, мужчыны — 75,1). У сярэднім адна жанчына ў Эўразьвіззе мае паўтара дзіця. Найвышэйшы «дзіцячы паказынік» — у Ірландыі: 1,99 дзіцяці на жанчыну, сама меней — у Чэхіі: 1,22. Сярэдні ўзрост жанчыны, што нараджае першае дзіця, — 28,2 году.

Толькі ў Вялікабрытаніі й Швэціі сярэдняя працягласьць працоўнага дня аднолькавая для абодвух полоў, а ў Італіі, Славеніі, Эстоніі, Літве, Гішпаніі, Вугоршчыне жанчыны працу юць на гадзіну болей, чым мужчыны, і гэта — без уліку хатній працы, асноўны ціквар якой прыпадае таксама на жаночыя плечы.

Абарона ад глябалізацыі

Эўракамісія прапанавала праект выдаткоўвання штогод 0,5 млрд ёура для 50 тысячай эўрапейскіх працоўных, што пацярпелі ад наступстваў глябалізацыі. Для гэтага будзе створаны новы фонд — «Антаглябалізацыйны». Сродкі гэтага фонду могуць быць накіраваныя на зъмену спэцыяльнасці, падвышэнне кваліфікацыі альбо на пошук іншай працы.

Транснацыянальная бібліятэка

Цягам пяці гадоў звыш 6 млн кніг і дакумэнтаў, што ўяўляюць культурную спадчыну Эўропы, будуць выкладзены ў лічбавым выглядзе на адысловы інтэрнэт-сайт. Прэкт мае назыву «Эўрапейская

лічбавая бібліятэка». Да канца 2006 г. да яго будуць прызначаныя ўсе бібліятэкі краінаў ЭЗ.

Швайцарыя таксама

З 1 красавіка Швайцарская канфедэрацыя, якая не ўваходзіць у ЭЗ, зробіць крок насustrач аб'яднанай Эўропе: яна стане сябрам Эўрапейскага агенцтва аховы прыроды. Ад красавіка агенцтва будзе налічваць 32 краіны.

Падвышаецца аўтамабільны IQ

Эўракамісія распачала праграму «Разумны аўтамабіль». Адмысловыя систэмы ў «разумных» машынах будуць інфармаваць кіроўцаў пра сітуацыю на дарогах у рэжыме рэальнага часу, што дазволіць паменшыць колькасць затораў і здарэньняў на дарогах. Таксама «разумны аўт» будуць здольныя паменшыць расход паліва. Цяпер каля 10% дарог ЭЗ штодня блякуюцца вялізнымі затратамі. А 26% усіх эўрапейскіх энергетычных затрат прыпадае на транспарт.

ЭЗ чакае новых сяброў

На паседжаныі парламэнцкай асамбліі NATO сябра Эўракамісіі, адказны за пашырэнне Эўразьвязу, Олі Рэн адзначыў, што на парадку дня пашырэння ЭЗ — паўднёва-ўсходняя Эўропа, а менавіта — Балканы й Турэччына. Рэн паведаміў, што ў траўні Эўракамісія разгледзіць пэрспэктывы ўступлення ў ЭЗ Баўгарыі й Румыніі і вырашыць, ці адбудзеца ўступленне ўжо ў 2007 г., ці годам пазней.

Карысны сайт

Пры канцы лютага пачалася праца сайту, дзе штодзённа зъмяшчаецца ля мільёна працоўных вакансіяў у ЭЗ. Яго адрас: http://www.europa.eu.int/comm/employment_social/workersmobility2006/index_en.htm

Згодна з апошнім апытаньнем сацыялягічнай службы ЭЗ «Эўрабаромэтар», траціна грамадзяніна ЭЗ працуе не ў «сваёй» краіне, а больш за 53% апытаных эўрапейцаў падтрымліваюць ідэю вольнага перасоўвання працоўнай сілы па кантынэнце.

Зыміцер Дрыгайлі

Больш падрабязную інфармацыю вы знайдзеце на партале Эўразьвязу (<http://europa.eu.int>), сайтах старшынства Аўстрыі ў ЭЗ (<http://www.eu2006.at/en/index.html?null>) і Парадстаўніцтва Эўракамісіі ва Украіне й Беларусі (www.delukr.cec.eu.int і www.delblr.cec.eu.int).

Цьвік у жэле

Заходнія карпарацыі
дапамагаюць
Кітаю будаваць
у Інтэрнэце
новы «Вялікі
мур». Піша
Алесь
Кудрыцкі.

Неяк Біл Клінтан, тады яшчэ прэзыдэнт ЗША, сказаў: «Калі ўлады Кітаю паспрабуюць кантроліраваць Інтэрнэт, я толькі могу пажадаць ім посыхеаў. Гэта тое самае, што спрабаваць прыбіць жэле цьвіком да сыценкі». Але выглядае на тое, што кітайскія ўлады ўжо знайшли патрэбны цьвік, прычым — на радзіме Кліндана.

Замураваны Інтэрнэт

Паводле прыблізных падлікаў, у Кітаі больш за 110 мільёнаў карыстальнікаў Інтэрнэту. Больш толькі ў ЗША, дзе Сецівам карыстаюцца 200 з гакам мільёнаў чалавек. Але паміж двумя найбуйнейшымі інтэрнэт-рынкамі съвету ёсьць агромністая розніца: калі ў ЗША інфармацыя распаўсюджваецца свабодна, дык Кітай трymае першыя месцы сярод сусьветных інтэрнэт-цэнзаў.

Апошнім часам афіцыйны Пэкін не дае рады цэнтралізаванай цэнзуры — надтага вялікі аб'ём працы. Таму гэту задачу ён пакрысе пе-
рекладае на плечы прыватных фірмаў. Хочащ праца-
ваць на прыбытковым інтэрнэт-рынку — супрацоўнічай з уладай. Інтэрнэт-кавярні зьбираюць звесткі пра сваіх карыстальнікаў, інтэрнэт-парталы не зъмяшчаюць на сваіх старонках забароненых тэм. Кітай зрабіўся экспар-

тэрам систэмаў для інтэрнэт-цэнзуры: яго распрацоўкі выкарыстоўваюцца ў В'етнаме ды Іране, хадзілі чуткі пра паставука ў Беларусь.

Галоўны фронт змагання — інтэрнэт-дзёнынкі. Калі на Захадзе так званыя «блогі» — гэта ўсяго толькі да-
паўненне да яскравай палітыкі звычайных мэдыяў, дык у Кітай яны — цалкам самастойны, новы сродак масавай інфармацыі, у парадунаныні зь якім сухі афіцыёз выглядае блякля. Летась у Кітай было зарэгістравана больш за 30 мільёнаў аўтараў інтэрнэт-дзёнынкі.

Сярод гэтай безылучы інтэрнэт-допісаў трапляюцца і дыскусіі на «вострыя» тэмы. Летась афіцыйны Пэкін нават забараніў аблікаркоўваць у дзёнынках палітыку, эканоміку і замежныя сувязі, аднак гэтае патрабаваныне было такім абсурдным, што яго напросту праігнаравалі.

Але не з'ёсёды інтэрнэт-творчасць праходзіць без наступстваў. На сёняні ў кітайскіх турмах знаходзяцца 49 «кібэрдисыдэнтаў» і 32 журналісты, якія карыстаюцца Сецівам для крытыкі ўраду. Ліквідаваць дзёнынкі на запыт уладаў — нармальная практика сярод кітайскіх інтэрнэт-фірмаў. Цяпер кі-

масай разнастайных паслуг, з'явілася на кітайскім рынке ў 1999 годзе. Як выявілася, *Yahoo* ўвесь час патаемна фільтравала вынікі запытаў інфармацыі, якія робяцца кітайскімі карыстальнікамі праз пашковы мэханізм кампаніі. А летась праваабаронцы выявілі, што прадстаўніцтва кампаніі ў Ганконгу перадало кітайскім спэслужбам звесткі пра аднаго з карыстальнікаў паштовага сэрвісу *Yahoo*. Ім быў Шы Тао, журналіст кітайскай дзелавой газэты «Дангдай Сянь Бао». Напярэдадні 15-й гадавіны крывавага разгону студэнцкай дэмандрацыі на плошчы Цыньянъмэнъ ягоная рэдакцыя атрымала закрытую ўрадавую інструкцыю, у якой журналістам нагадвалася пра падвышаную рызыку «сацыяльнай дэстабілізацыі» ў краіне. Шы Тао разаслаў гэтую інструкцыю праз электронную пошту рэдактарам шэрагу замежных сайtau. 24 лістапада 2004 году журналіста скапілі ў двары, аблікуя ягоны дом, сканфіскавалі кампутар ды асудзілі за 10 год турмы за перадачу за мяжу «дзяржаўных сакрэтаў». Кіраўніцтва *Yahoo* заявила, што віны за сабой ня бачыць. «Мы хоць і базуемся ў ЗША, аднак з'яўляемся міжнароднай карпарацыяй, таму мусім падпрадкоўвацца мясцовым за-

Чарвівы бізнэс

Систэма, якую Кітай выкарыстоўвае для адсочвання няблаганадзейнага інтэрнэт-рафіку, мае назыву «земляныя чарвікі». У аснове яе, як мяркуюць праваабаронцы з арганізацыі «Рэпартэры бяз межаў», пакладзенае абсталяваныне, паставленае ў Кітай амэрыканскай кампаніяй *Cisco*. Менавіта яна ад 2000 году выйграе штогадовыя тэндэры кітайскага тэлекаму. *Cisco* запэўнівае, што паставляе ў Кітай звычайнае абсталяваныне, і тое, як яно выкарыстоўваецца, ня справа кампаніі. Разам з тым, існуюць падазрэнні, што кампанія інструктуе кітайскіх спэцыялістаў, у задачы якіх уваходзіць цэнзура Інтэрнэту.

Іншая карпарацыя, інфармацыйны гігант *Yahoo*, якая стварыла інтэрнэт-партал з

Працяг на старонцы 38.

Дзяржаўны контроль у кітайскіх інтэрнэт-кавярнях.

Цьвік у жэле

Працяя са старонкі 37.

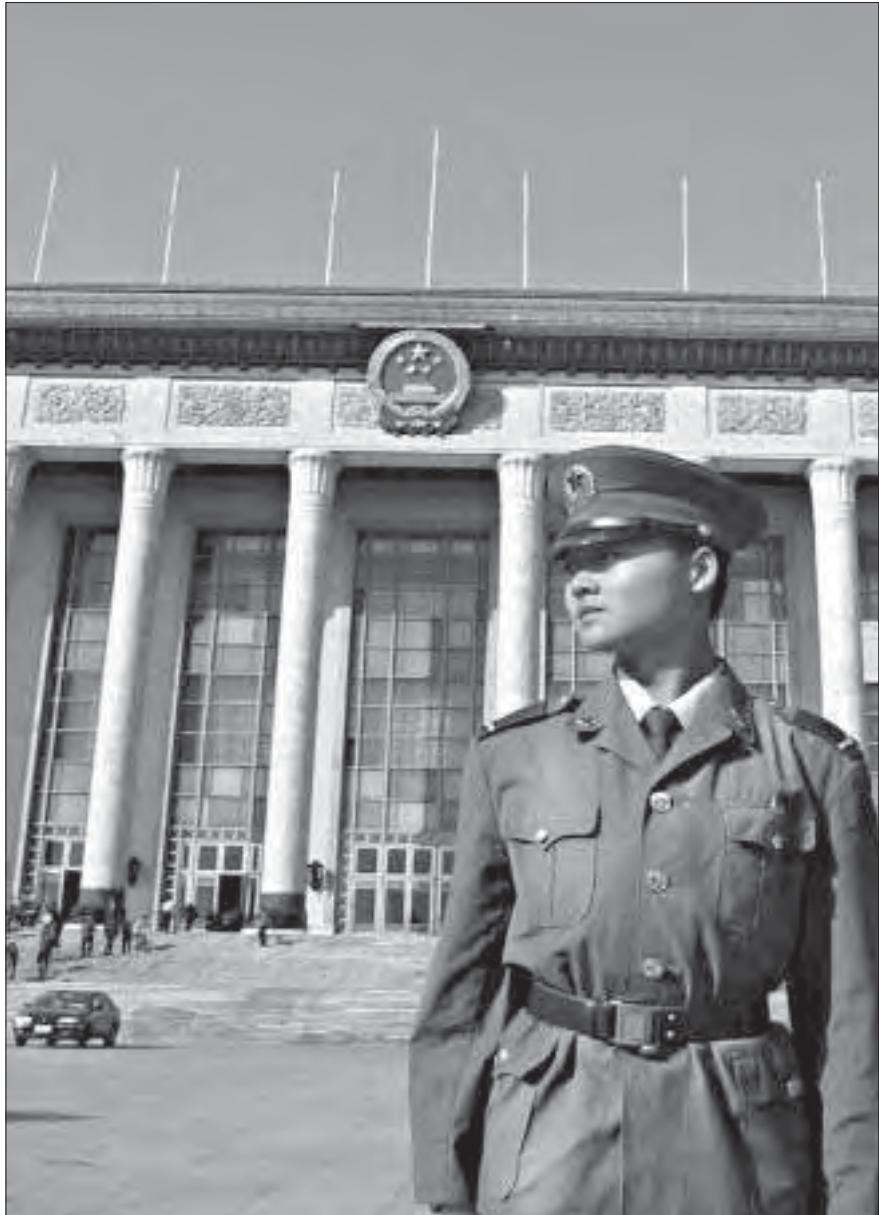
конам», — заявіў сузаснавальнік інтэрнэт-сервісу Джэры Янг.

Запляміўся і знакаміты *Microsoft*. Летась увесну ён адчыніў свой першы кітайскі інтэрнэт-партал *MSN China*. Карыстальнікі выявілі, што на сайце нельга стварыць інтэрнэт-дзёньнік з назай, якая ўтрымлівае слова «свабода», «дэмакратыя», «незалежнасць Тайваню», «правы чалавека» ды «Далай Лама». Праваабаронцы таксама даведаліся, што *Microsoft* зънішчае свайго парталу на патрабаваныне кітайскага ўраду «няўгодныя» інтэрнэт-дзёньнікі. Адгаворка *Microsoft* стандартная: партал разьмешчаны ў Кітаі, таму падпарадкоўваецца мясцовым законам.

Шалёна папулярны пашуковік *Google*, які дапамагае знаходзіць і зънішчаць інфармацыю ў Інтэрнэце, абраў прынцыпова іншую тактыку. Як і іншыя заходнія кампаніі, якія пажадалі выйсці на кітайскі інтэрнэт-рынак, *Google* натыкнуўся на патрэбу супрацоўніцтва з кітайскімі ўладамі. Але, у адрозненінне ад *Microsoft* ды *Yahoo*, кампанія вырашила рабіць гэта адкрыта. *Google* афіцыйна заявіў, што будзе фільтраваць запыты кітайскіх карыстальнікаў свайго сервісу ў адпаведнасці з законамі Кітаю. Акрамя гэтага, карыстальнік, які атрымае адмову ў інфармацыі, будзе пра гэта адразу ж пайнфармаваны адмысловым паведамленнем на сайце. А вось разъмішчаць у Кітаі свае сервісы электроннай пошты ды інтэрнэт-дзёньнікаў *Google* адмовіўся, каб ня быць абавязаным перадаваць кітайскім спэцслужбам асабістыя звесткі пра карыстальнікаў.

Палітыкі супраць бізнесоўцаў

Відаць, сваёй адкрытасцю *Google* разьлічваў захаваць прыгожы твар, аднак атрымаў адваротны эфект. Выбухнуў сапраўдны скандал, у выніку якога прадстаўнікоў усіх чатырох карпарацый выклікалі ў амэрыканскі Кангрэс па тлумачэнні. Слуханьні праішлі 15 лютага ў Камітэце па міжнародных адносінах і дужа нагадвалі публічную порку, прычым лупцавалі інтэрнэт-камэрсантаў як дэмакраты, так і рэспуб-

ліканцы. «Вашыя брыдкія дзеянні ў Кітаі — гэта ганьба! — кінуў у твар зынікавелым бізнесоўцам Том Лантас, галоўны кангрэсмен-дэмакрат у Камітэце. — Я проста не разумею, як ваше карпаратыўнае кіраўніцтва можа спакойна спаць унаучы». Кангрэсман-рэспубліканец Крыстафер Сыміт абвінаваціў кампаніі ў «падтрымцы спробаў кітайскага кіраўніцтва рэгуляваць Інтэрнэт палітыкімі мэтадамі».

Праблемы з амэрыканскім парля-

мэнтам могуць моцна нашкодзіць карпарацыям. Кангрэс можа перагледзець падатковыя льготы для кампаніяў, якія займаюцца інтэрнэт-распрацоўкамі, а таксама адмовіцца ад плянаў падвысіць колькасць выдачы візаў для ўезду ў ЗША замежных спэцыялістам у галіне высокіх тэхналёгіяў — танай працоўнай сілы для волатаў інтэрнэт-індустрыві. Акрамя гэтага, ужо абмяркоўваецца прапанава забараніць амэрыканскім інфармацыйным карпара-

Вецер Мэханічны: Супрацьстаяць блякадзе Інтэрнэту можна праз RSS

Знакаміты беларускі вэб-майстар Вецер Мэханічны мяркуе, што цэнзура ў Інтэрнэце можа быць эфектыўнай толькі часткова.

«Наша Ніва»: Існуе думка, што любыя спробы цэнзуруваць Інтэрнэт ня маюць сенсу — карыстальнікі раней ці пазней знаходзяць магчымасць абыходзіць перашкоды. Ці Вы згодныя з гэтай думкай? Ці можа цэнзура Інтэрнэту быць эфектыўнай?

Вецер Мэханічны: У тым і рэч — «раней ці пазней». Першую перавагу Інтэрнэту — магчымасць

звышпэраратыўнага (!) інфармавання ў інтэрактыўнага аддаленага кіравання інфармацыяй. Прыкладам, падзеі на памаранчавым кіёскім Майдане на 90% кардынаваліся праз Інтэрнэт. Тому мяркую, што часцяком праз страту значнай долі апераратыўнасці цэнзура можа быць эфектыўная. Зь іншага боку, праявы «адваротнай рэакцыі» супраць уціску ў цэнзуры здольныя прыцягнуць больш увагі да

«забароненых сайтаў».

«НН»: Ці чакаецца ў сакавіку чарговая «кібервойна» накітліт той, якая адбылася на выбарах у верасні 2001 году?

ВМ: Толькі прагноз. Дакладнай інфармацыі ня маю. А прагноз — чакаецца. Як супрацьстаяць ёй? Праз RSS (система трансляцыі/атрымання інфармацыі з іншых сайтаў). Таксама праз месцы хуткага інтэрактыўнага абмену інфармацыяй (форумы, блёгі). Па вялікім рахунку, заблякаваць увеселіць бай/Інтэрнэт немагчыма з-за мноства праектаў у ім і про-

стых магчымасцяў утварэння новых. Блякаваць можна толькі нейкія асноўныя сайты. Як бы тое ні было, Інтэрнэт ёсьць зараз і застанецца практична адзіным «непадцэнзурным» інфармацыйным каналам.

Што такое RSS?

<http://be.wikipedia.org/wiki/RSS>

Як карыстацца RSS?

<http://www.rssclub.ru>

Інтэрнэт-дзёньнікі беларусаў:

<http://bielarusy.livejournal.com>

цыям зъмяшчаць свае сэрвэры ў Кітаі.

«Вядзенне бізнэсу ў Кітаі вымагае самацэнзуры, — прызнаўся прадстаўнік Google Эліят Шрэйдж. — Гэта супярэчыць асноўным каштоўнасцям і абавязкам Google. Аднак, на ягоную думку, нават ва ўмовах самацэнзуры кампанія зможа паспрыяць пашырэнню інфармацыі ў Кітаі. Кіраўніцтва Google заклікала ўрад ЗША не перакладаць увеселіць цяжар на плечы прыватнага бізнэсу, а самому больш актыўна дамагацца ад Кітаю ды іншых «правлемных» краінаў пашырэння свабоднага слова.

Згода Google на самацэнзуру ў Кітаі можа мець дзяля кампаніі і дзяля інтэрнэт-індустріі ўвогуле нечаканыя наступствы. Апошнім часам пашуковіку даводзілася адбівача ад націску з боку адміністрацыі Джорджа Буша. Прэзыдэнт ЗША патрабуе, каб кампанія прадавала амэрыканскім уладам зъвесткі пра запыты, якія робяць карыстальнікі пашуковага сэрвісу. Такім чынам амэрыканскія ўлады зъбираюцца шукаць тэрарыстаў ды дзялкоў дзіцячай парнаграфіі. Google адмаўляеца, бо лічыць гэту інфармацыю сваёй камэрцыйнай таемніцай, а таксама асабістай таемніцай сваіх кліентаў. Аднак, вырашыўши супрацоўніцаў з кітайскімі ўладамі, Google будзе наўмат з'яжджаць патлумачыць сваю адмову «дапамагаць» уладам ЗША.

Свабода заразная

Google — кампанія, якая любіць ка-

зець пра тое, што бачыць перад сабой высокую місію — «арганізація сусветную інфармацыю і зрабіць яе паўсюдна доступнай і карыснай». Паводле кіраўніцтва Google, сама прысутнасць яго ў Кітаі, няхай нават няпоўнавартасная, аблегчыць жыхарам Паднібеснай доступ для інфармацыі. Тут ёсьць рацыя. Карыстальнік Інтэрнэту блукае ў Сеціве, нібы ў лябірінте. Лепей рабіць гэта з мапай, дзе ёсьць белыя плямы, чым зусім безь яе — паблукаваны, так ці іначай усё роўна дойдзе да мэты.

Акрамя гэтага, цэнзуруваць Інтэрнэт — справа няўдзячнай. Сеціва мае такі вялізны аўтаматичны складаную структуру, што тэхніка з гэтым спраўляецца з горам напалам. Да таго ж, ёй даводзіцца мець справу з гнуткім чалавечым разумам. Ніякі кампютар ня здолее распазнаць эзопаву мову ці алегорыі. Менавіта таму стваральнік Microsoft Біл Гейтс лічыць: «Вы можаце прымусіць інтэрнэт-сайт прыбраць пэўныя зъвесткі, аднак, калі насељніцтва жадае нешта даведацца, яно ўсё роўна атрымае гэту інфармацыю».

Зь іншага боку, татальны кантроль над Інтэрнэтам нікому і не патрэбны. Даставака кропковых удару, каб прымусіць змоўкніць найбольш актыўныя галасы ды запужаць усіх астатніх. Паводле падлікаў Google, не дзе 2% інфармацыі, якую звычайна шукаюць кітайскія карыстальнікі, будуць для іх недаступныя. Здаецца,

няшмат. Аднак у гэтыя 2% уваходзяць усе самыя балочыя праблемы кітайскага грамадзтва, а 98% складаецца большай часткай з інфармацыі нягледзячы на друзя. Ды які можна называць сапраўды свабодным чалавека, які часткова, няхай нават на 2%, зрабіўся несвабодным?

Скандал дазваляе з дакладнасцю да даляра падлічаць кошт свабоднага слова. Для гэтага даставака ўзяць гадавы прыбыток кампаніі ад працы на кітайскім рынку ды падзяліць яго на колькасць адмоваў у запытах на інфармацыю за год. Атрымаем суму прыбылку, якую атрымлівае Google у абмен на закрыццё доступу для інфармацыі для аднаго карыстальніка Сеціве. «Гэтыя кампаніі кажуць пра тое, што яны могуць зъмяніць Кітай, — кажа Том Лантас, — аднак Кітай ужо зъмяніў іх саміх». Кантроль над інфармацыяй з дапамогай тых, хто гэту інфармацыю распаўсюджвае, зъмяніе сутнасць Інтэрнэту. З глядзячы на Сеціву ён ператвараецца ў набор лякальных сетак. Ужо цяпер тое, што могуць рабіць у Інтэрнэце амэрыканцы, немагчыма для жыхараў Кітаю.

Калі амэрыканскія гіганты ня здолеюць спыніць самацэнзуру ў Кітаі, іншыя краіны пачнуць пераймаць тактыку афіцыйнага Пэкіна. Цікава, калі Google вырашыць выйсці на беларускі рынак, ён таксама будзе фільтраваць слова «дэмакратыя», «выбары» ды «Пагоня»?

Сны летнім днём

Рэдкаму зь беларускіх паэтаў ня суніўся Хадановіч. Піша Аляксандар Фядута.

Чаму яны ў гэтым прызнаюцца — не даўмеюся! Ня ведаю, як у іх з сэксуальнай, але з паэтычнай арыентацыяй усё як мае быць. І менавіта таму — хай бы яны лепей маўчалі.

Андрэя Хадановіча можна ўважаць за ўлюблёнца Фартуны. Яна надзяліла яго несумнеўным паэтычным геніем, дазволіўшы таксама нарадзіцца ў ту пару, калі за гэта ўжо ня паляць на вогнішчах і не расстрэльваюць у Куррапатах. Я бачыў закаханыя очы дзяўчат, што прыйшлі на прэзэнтацыю «Лістоў з-пад коўдры» і ціха вохкалі, нібыта на месцы Хадановіча быў — вылез з-пад гэтай самай коўдры — сам бог Апалён. Было зразумела: гэты яшчэ зусім малады чалавек здолеў стварыць уласную чытацкую аўдыторию, зачараўваць яе словам — каб потым, як Майсей, вадзіць за сабой астатнія сорак год прадуктыўнага паэтычнага жыцця.

Не пераблігтай іх з правіламі артаграфіі — знакі прыпінку праходзяць па іншай парафії. Прывклад: калі твой пісьменніцкі посыпех, становуцься водгукі ў прэсе, удзічныя выкryкі «брава! біс!» прадвызначаюць выключна твой правапіс, то бок майстэрства да месца ўжыць тую ці іншую літару, то — што дазволена тарэдору, падчас не дазволіць Юлітэру! — першачаргавае ў спрахах пазіці, то бок літаратурны заробак, прадвызначае выключна ўжываньне працяжнікаў, косак і кропак.

Гэта інтанацыі будучага нобэлеўскага ляўрэата. Хто не дае веры — вазьмече «Восеніскі крык шуляка» беднага, як сказаў бы зъедлівы Шалковіч, Ёселя Бродзкага і пераканайцца. Пры гэтым уласна ў беларускай літаратуры падобнага паэтычнага рыту, разъняволенага, я ня памятаю. Мажліва, памятае Ганна Кісліцына: у ту пару, калі яна вывучала айчыннае пісьменства, мне давялося выву-

чаць нейкага там Пінтара.

Некта, здаецца, «таварыш Сапега», заявіў, што па-беларуску нічога вялікага стварыць немагчыма. Хадановіч — жывое абвяржэньне гэтай надзвычай хамскай заявы. Пераклайшы ў беларускую «Кветкі зла» Бадлера, ён стаў Сёмухам новага чытацкага пакалення. Задачай Сёмухі было перастварэнне па-беларуску вялікіх прызнаных клясыкаў, ад аўтараў Святога Пісъма да па-алімпійску спакойнага Гётэ. Хадановічу выпала перакладаць непрызнаных клясыкаў, адрынутых сучаснікамі, а таму і не ціхамірных — раззлаваных, у канфлікце з грамадзтвам. Гэта — паэтычная праграма новага наўрымсьлівага пакалення паэтычных хуліганоў — наш уласны *sturm und drang*.

Хадановіч — хуліган. Ён і не хавае гэтага. Ён піша грандыёзныя тэксты, сапраўдны сэнс катоўых ты зразумець ня можаш, калі не чытаў другія грандыёзныя тэксты. Да таго ж піша іх на беларускай мове — пышнай, выкшталтканай, завостранай, як французская мова эпохі Лярошфуко, — а ў кожным вершы — цытаты з паэтаў русіскіх, французскіх, польскіх і італьянскіх, і паспрабуй, расшыфруй, спасыцігні гэты код, калі ты не авалодаў усімі тымі ведамі, якія выпрацавала чалаве... (блін, цытую клясыкаў! дажыўся! — Хадановіч заразіў).

Кукалка, каўшанка, хрызаліда,
лялечны зародыш вышыні!
Досьць гідкіх фарбаў краявіду,
іншага няхай грэзе агіда!
Супакойся, мілы, адпачні!
Сылі, дзіцятка, птушкі ўжо паснулі,
зоры ў неба па ваду пайшлі.
Кукаладла вусьцішнай зязюлі,
люлі—люлі, прыляцелі кулі...
Стала ціха на ўсей зямлі.
Засынай, загорнуты ў ачучы.
Пасталееш хутка ў барацьбе.
Сылі, выратавальнік наш прыйдучы:
у абладзе фюрэра і дучэ
спадзяёмся толькі на цябе!

І рэч зусім ня ў тым, што філеліяг пазнае простыя лексычныя запазычаныні зь пяці славянскіх моваў. Але

гэтую паэтычную крыжаванку трэба разгадваць, у зацемкі дадаваць цытаты з Мандэльштама і ўсіх-усіх-усіх... Ці памятаеце вы, як льюісакэралаўская Алеся звязвятаеца да Шапавала з просьбаю растлумачыць верш пра Брандашмыга? Дык жа трэба яшчэ і зразумець, што гэты верш — без камэнтара, без уласнага хадановіцкага Шапавала — незразумела! Літасьцівы Пацопа свае вершы камэнтую сам, даючы зацемы. А Хадановіч жорсткі і цынічны: не зразумеў чытач — ну і ў Жодзіна яго! Ці ў які другі населены пункт з той соткі, пералічанай у «Земляхах».

Часам хочацца стаць-такі яго Шапавалам. Хочацца падрыхтаваць і выпусціць у сьвет «Поўны збор твораў» Андрэя Хадановіча, з акадэмічнай біяграфіяй і паўнавартаснымі зацемамі.

Уяўляеце сабе:

Мы валім дрэвы (1), чэшам камяні (2),
капаем катлаваны (3) і каналы (4),
чакаем на спатканыні, лічым дні (5)
й абагульняем сьвет наш дасканалы (6) —

і зацемы:

1. «Лесапавал» — назва папулярнага ў Савецкім Саюзе (дзяржава, якую развалілі тры славянскія правадыры на загад сусьеветнага сіянізму) гурту на чале з паэтом Міхailам Танічам (гады жыцця). Паэт геніяльна прадбачае ўдзел у лесапавале беларускага публіцыста Паўла Севярынца (гады жыцця) (гады лесапавалу).

2. «Муляр» — верш русіскага сымбаліста Валер'я Брусава (гады жыцця), які чамусь уважаюць за рэвалюцыйны. Паэт таксама геніяльна прадбачае будоўлю новага гмаху Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі (гады будоўлі).

3. «Катлавані» — аповесьць русіскага савецкага (?) пісьменніка Андрэя Платонава (гады жыцця), у якой вядзечца пра бесспасішковасць спробаў трансфармациі грамадзкіх адносінай.

4. «Беламорканал» — папяросы, названы ў гонар кніжкі, напісанай 50 выбітнымі савецкімі пісьменнікамі

дзеўкі сьпываюць ня толькі ў джазе
гэтая робіць што і заўжды
а ў мужыкоў праста зрух па фазе
і разъбягаюца хто куды
толькі расшпіліць бляюткі станік
большая частка стуль уцяче
толькі адзін паўсцяляпі «батанік»
голосна крыкне: «хлопча яшчэ!»

Ён жа бо менавіта гэты верш Блока ўзяў, скрыўдзіў яго беласыць, бо ён і так — самы разматлашаны, згвалтаваны літаратуразнаўцамі, ператвораны ў паэтычны штамп. Бо ніхто з чытачоў самога Блока ўжо ў ім, у гэтым вершы, паэзіі — Паэзі! — ня бачыць, ня ловіць яе павеву, не адчувае!

Ён і цытуе тое, што прынята называць «масавай літаратурай», ад Эжэна Сю да Джана Роўлінг, апэлюючы да «супольных месцаў» нашай чытацкай памяці: не зразумеюць, але адчуваюць роднае ў гэтых доўгіх песніах літаратурнага возынка. Так сама як сыніца нам — у самых фантастычных спалучэннях! — толькі тое, што мы на яве, шматкамі, часткамі, але бачылі, так і ў падсвядомасыці, чытаючы Хадановіча, выплываюць вобразы, зганеня настаўнікамі літаратуры, выкладнікамі філфакаў, бібліятэчнымі выставамі пад лёзунгамі кшталту «Салдат, герой, наўковец».

ціхі анёл праляцеў
над гнядзом зязюлі
яшчэ адзінаццаць тысяч
тваіх маладых суічыннікаў
за цэлы год
не паглядзяць ніводнага фільму
Мілаша Формана

Накшталт анёлаў, што ня лётаюць над гнёздамі зязюляў — праста анёлы, як ведама, ня лётаюць, — Андрэй Хадановіч ня ёсьць сучасным беларускім паэтам, бо праста там, у тым засвоеным ім паэтычным сусьвеце, німа ні сучаснасці, ні, відаць, Беларусі як самастойнага літаратурнага матэрыка, як бы ні спрабавалі гэта аспрэчыць усе тыя, хто летнімі і зімовымі начыма ня можа заснуць, каб ня ўбачыць у съне Хадановіча. Там ёсьць толькі Паэзія! І Купала, і Мандэльштам, Байран і Францішка Уршулія Радзівіл ідуць поруч, а пекрэладнік ім, дарэчы, папросту не-патрэбны.

От і добра! Хоць адзін беларус гэта ўцімі!

І гэта ня можа ня радаваць.

пасыля падарожжа на той самы канал (пералік пісьменьнікаў і гады жыцьця). Зрэшты, паэт мог геніяльна прадбачыць і кіроўную ролю БРСМ (гады існаванья) у рэканструкцыі беларускай часткі Аўгустоўскага каналу (гады рэканструкцыі).

Ну й гэтак далей.

А пракаментавалі ж мы пры гэтым усяго толькі два радкі з чатырох!

А што будзе, як пачнеш камэнтаваць усю паэтычную традыцыю, вяршыніяй каторай ёсьць ягоны, Хадановічай, *exegi monumentum*:

Я помнік ладжу ў кшталце манускрыпту.
Ня зьнішчыць съежкі да яго дзірван!
Я фін паміж пяскоў зямлі Эгіпту,
паміж калмыкаў — горды ўнук славян!

Тут на кожны радок прыпадзе па піць-шэсьць абзашаў камэнтароў! Якая прастора для прышлых філэлягаў!

I пры гэтым Хадановіча чытаюць тыя, каго ў нашых умовах можна ўважаць за чытацкую масу! Падкрэслью — не за эліту! Бо патэнцыйны кандыдат на Нобэля (паўтаруся: баюся, ён і стане першым беларусам, ушанаваным Нобэлеўскай прэміяй за літаратуру) абсалютна ўпэўнена гуляе ў паэтычную папсу, нібыта патураючы густам таго чытача, каторага сам ён і кланаваў, дай ім Бог абодвум здраўя!

І гэта — не зьнявага! Бо гэта — съядомы камплімэнт!

дзеўчына пела ў шыкоўным бары
танчыла і абдымала шост
дзеўчына праста шукала пары
а ў мужыкоў пачынаўся пост
дзеўчына скінула белы вэлюм
скінула белае паліто
і засталася ў станку белым
а з мужыкоў не глядзеў ніхто

Інтимная гігіена

АНДРЭЙ ХАДАНОВІЧ

БО

Бо сакавік разносіць па лёгкіх сваю праказу,
бо спаць не даюць садысты — марцовыя кáты,
бо адзінаццацілясныцы думаюць зусім не пра члены сказу
і ўсё пазней штовечар прыходзяць дахаты;

бо пагаліца зранку — зьбіваецца подых,
і лязо спатыкаецца на падбародзідзі,
покуль усе капяжы крýчаць аб правох і свободах
кругазвароту вясны ў природзе;

бо, прадчуваючы працу, касец газонаў ад хвальванья
блытае слова, прызнаючыся ў каханын *каслагазонцы*.
Адаграваецца сонца, па горла ў вясновай ваньне —
і любая выйдзе бяз шаліка, па горла ў вясновым сонцы.

ET SI TU N'EXISTAIS PAS...

калі б цябе не было ў вялікім сусьветным раскладзе
я выдумаў бы што ты далёкі касьмічны спалах
съятлом бы табе дасылаў эсэмскі ўва ўмоўным ладзе
і дарогу б чытаў па тваіх зорных ініцыялах

я наносіў бы тваё ймя на зямнія й нябесныя мапы
прамаўляў бы яго на ў́дыху захлынаючыся ад шаленства
і ня верыў што нават малпа можа паходзіць ад малпы
бо ўсё выглядала б створаным на божае падabenства

я складаў пра цябе й гарлаў бы невядомыя іншым песьні
і суседзі прачнушыся ўночы ня зналі б како я клічу
я глыбока сярод зімы пасылаў бы іх... на прадвесніне
і ўпершыню ў жыцці не баяўся б таннага кічу

калі б цябе не было выдумляў бы цябе як твор я
і павольна канай ад шчасьця ня просячы эўтаназіі
мой аловак бы лётаў па-над зямлём як указка прагнозу надвор'я
але ты ў мяне ёсьць і ня ведаю што рабіць са сваёй фантазіяй

***

лёс цалуе цябе ў шчаку ты яму падстаўляеш вусны
бо жывёш да нашае эры і ня лічыш нашых гадоў
твая мэтрыка дауні эпас дагамэраўскі дённік вусны
белай пенею раскіданы па сузор'і сямі гарадоў

ты ня бачыш павольных сноў і ня танчыш павольных танцаў
бо твая рытмічная памяць захавала выбух і ўсхліп
не хапае паветра ў лёгкіх ды ня хочаш лёгкіх дыстанцыяў
бо ня маеш часу і месца на паўторны відэакліп

алімпійскія гуліні жарсыці на якіх за цябе заўзецу
а вакол равуць стадыёны і прыемна што мы адны
засынаем да новай эры і прыходзяць дзіўныя сны
як жыццё што бачым з акна авангардавага музею

Інтимная гігіена

Беручы гарачую ванну
з новым акрылавым пакрыццём,
бярэш заадно
і нешта да чытання.

Сёньня ты ўважліва чытаеш
надпіс на плястыковым тубіку —
крэм-душ для інтимнай гігіены,
з намаліванай Афрадытай,
маса нэта 210 г.

«Нанясеце на мачалку
альбо ўсьпеньце паміж далонямі
і нанясеце на скуро».

Можа, з гэтай пены, — думаеш ты, —
некхта й народзіцца.
Стоп, а крэм-душ — гэта што?
І чаму тады наносіць на цела?

Маўчиць намаліваная Афрадыта.
Новае акрылавае пакрыццё
таксама нічога не тлумачыць,
быццам бы дае зразумець,
што няма чаго выпендрывацца,
што твая задача — праста зрабіць выбар:
на мачалку ці паміж далонямі.

Але, пагрузіўшыся ў ванну
па самую эўрыку,
ты разумееш сваю бездапаможнасць,
адчайна лыпаеш павекамі,
а літары ўсё адно размываюцца,
покуль ты расціраеш па твары
салёную субстанцыю
для інтимнай гігіены
душ.

бібліятэка

Анатоль Івашчанка

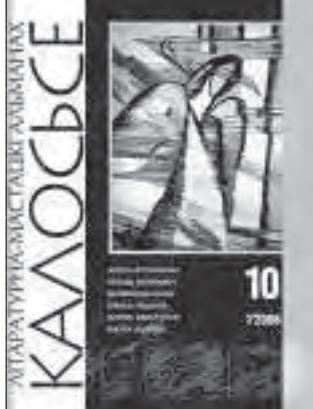

**Івашчанка
Анатоль.
Вершнік.**
— Менск:
«Беллітфонд»,
2006

памежны верш съякае на падлогу
з-пад стрыжня вылятае п'яны стрыж
крывіцкі меч выпальвае дарогу
і вершнік без імя
зь ёй утварае крыж

Зборнік паэзіі Анатоля Івашчанкі,
выдадзены ў бібліятэцы часопісу
«Дзеяслой».

Новае «Калосьсе»

Калосьсе. 2006.
№1 (10)

Гэты нумар літаратурнага альманаху
прысвячаны тым, каго ўжо няма з намі.
Алесь Асташонак, Анатоль Сыс, Іван
Рубін, Мікола Купрэеў, Андрэй Пяткевіч,
Васіль Сахарчук, Дзяніс Хвастоўскі ў
згадках Алесія Аркуша, Франца Сіўка,
Валянціны Аксак, Юрасія Пацюпы, Леаніда
Галубовіча, Уладзімера Сыціпана і іншых.

КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Архіў уніяцкіх мітрапалітаў. Дакумэнты да гісторыі царквы ў Беларусі XVI—XX стст. у фондах гістарычных архіваў Літвы і Рasei: Даведнік / Складальнік С.І.Паўловіч. БНДІДАС, Грэка-каталіцкая парафія Святапакутніка Яз-фата. — Менск—Полацак, 2005. — 166 с.

Кніга — складальная праекту па стварэнні каталогу пра наяўнасць і месца захоўвання дакумэнтаў па гісторыі БГКЦ, Раней выйшлі з друку даведнікі па ўкраінскіх (львоўскім і кіеўскім) ды сант-пецярбурскім архівах. У дадатку да выданьня змешчаны: сьпіс каталіцкіх кляштараў, зачыненых пасыла паўстаньня 1830—1831 гг., складзены супрацоўнікамі Расейскага ваенна-гістарычнага архіву, здымкі сучаснага стану пабудовай, што належалі Ўніяцкай Царкве, сярод якіх цэркви і манастыр У Себескім раёне Пскоўскай вобласці Рasei.

Какареко В.И., Шталенков И.Н. Монеты Великого княжества Литовского 1492—1707. Каталог / Белорусское нумизматическое общество. — Минск: Экоперспектива, 2005. — 79 с., ил.

Для акрэсвенага пэрсыду (1492—1707 гг.) книга ёсьць выданьнем высо-кага ўзоруно. Хоць для зводнага каталогу манэт ВКЛ бракуе першых спробаў вялікіх князёў літоўскіх у XIV—XV ст. біць уласную манэту: дынары ці пенязі. Аўтары ж каталогу пачынаюць ад грашовых рэформ рэформы вялікага князя Аляксандра, пры якім масава і регулярна біццё манэт вывела грашовую сістэму ВКЛ на ўсходнепалісікі ўзровень. Апошняя дата каталогу — 1707 г. — звязаная з дзеянасцю падскарбія Людвіка Пацея, які ў бязладзьдзі Паўночнай вайны здолеў арганізацію 1706—1707 г. у Горадні Манэтны двор, што выпускаў гроши менавіта Вялікага Княства. Яны сталі апошнімі манэтамі ўласна ВКЛ, а Людвік Пацей варты нашага шанаўання як добры гаспадарнік і фінансіст.

У каталоге падаюцца аўкцыённыя кошты манэт з папраўкою на нумізматычны рынак Беларусі. Самыя дарагі ў каталоге — залатыя (980-й пробы) манэты Жыгімонта Аўгуста і Жыгімонтава Вазы наміналам 10 флёрнаў і 10 дукатаў. Іхні аўкцыённыя кошты ацэньваюцца ў 20 000 даларай. Але пры жаданні вы можаце набыць іншую манэту з «Пагоніяй» і за 3—5 даларай — нават срэбнюю, хоць і 170-й пробы. Кажучы пра рэкордныя аўкцыённыя кошты, аўтары адзначаюць: «Але ж заўжды варт памятаць, што канчатковы кошт манэты вызначаецца калекцыянэрам, які жадае яе набыцца».

Асобная сфера інтэрсэу аўтараў

— вызначэнне тыпаў «Пагоні» на ма-нэтах ВКЛ. Нумізматы падаюць 10 асноўных прыметаў апісання герба (размыячэньне ног у кані, форма тар-чи, пазыцыя кончыка хваста ў кані, зброя на крыжы каня...) . «Нашая ціка-васць да Пагоні выкліканая імкненнем падштурхнуць нумізматаў—дасьледчы-каў і калекцыянэраў да больш дэталё-вага вывучэння стылістыкі красылюнку на манэтах ВКЛ, да стварэння і папаў-ненны базы дадзеных».

Усё ж некаторыя важныя заувагі да кнігі трэба зрабіць. Некалькі разоў у тэксце прысутнічае ўзгадка таго, што манэтная вытворчасць ажыццяўля-лася ў ВКЛ з пачатку XII ст. Але ж ВКЛ як каралеўства Міндоўга ўзыніла ў сярэдзіне XIII ст. Беднаўчанкай выглядае бібліографія.

Застаецца дадаць, што аўтары ката-логу ўзначальваюць Беларуское Ну-мізматычнае Таварыства (БНТ), якое паўсталі ў Горадні ў 1995 г., а ад 2000 г. набыло агульнакраёвы статус. На расейскамоўным сайце Таварыства (www.bno.khoz.ru) маецца польска-моўны раздзел, што натуральна тлу-мачыцца цікавасцю калекцыянэраў з Польшчы да нумізматычнай спадчыны ВКЛ. Застаецца толькі пажадаць, каб БНТ засвойвала і беларускую мову, беручы, у тым ліку, удзел у тэрміналя-гічных напрацоўках.

Сінчук И.И. История одной фальшивой монеты. — Минск: Минсктэлекомпект, 2006. — 40 с., ил.

Яшчэ адзін авантурны сюжэт з Зад-ходнім Беларусі 1920—1930-х — а менавіта выраб фальшивых манэт на-міналам у 2 злотыя. У той час як польскія грошы былі срэбныя, манэты падрабляліся з волава. Як высьвятліў аўтар, масава манэты пачалі закопавацца мясцовым насельніцтвам у зямлю, ствараючы скарбы, з пачаткам 1939 г. — у прадчуваныя вайны. Падобная манета была знайдзеная ў 1970-я ў ваколіцах Кобрыні разам зь іншымі, ужо сапраўднымі манэтамі. З таго моманту і пачалася раскручвацца гісторыя пра палескіх фальшиваманэтчыкаў. Пра тое, што фальшивыкі на Палесці былі масавымі, съведчыц і фалькля-рызациі тэмы. Самыя папулярныя сюжэт зводзіцца да выкарыстання нейкім се-лянінам прыстасаваньня, якое ўзмацня-ла сілу дзеяньня кожны раз, калі госьць адчыніў дзіверы хаты — ціск, маўляў, перадаваўся на аўтаматычную штампо-вачную машыну ў сутарэннях, а стук дзвярэй заглушаў грукат штампу пры ўдары ды звон манэты.

Чаго бракуе ў кнігцы? Гэтага гнанага наратыву. Аўтар так схаваўся за таб-ліцы ды фізычныя характеристыкі манэт, што губляеца апавядальная кан-ва. Таму прыходзіцца падключаць уласную фантазію.

Алег Дзярновіч

У нядзелю будзіць тата:
«Прачынайся, кот мурзаты!»

Мы ідём галасаваць,
Прэзыдэнта абіраць.

Ёсьць у съпісе кандыдатаў
Добры дзядзька барадаты.

З татам бюлетэнъ чытаем,
У квадрацік крыжык ставім.

У дзень сонечны, вясновы
Прэзыдэнт хай прыйдзе новы!

Капітан Танака

Парады мітынгуюцам

даюць нямецкія
антыфашисты.

Нэанацысты ўсё вышэй падымаюць галаву ў Нямеччыне. Як і парадаксальна, падчас маршаў «брэгагалоўых» паліцыя сумленна іх ахоўвае — у дэмакратычнай краіне кожная група мае права выказаць сваю пазыцыю, калі трymае свае дзеяньні ў рамках закону. Абараняюць нэанацыстаў найперш ад леварадыкалаў, якія не даюць праходу калёне «скіноў», закідваюць іх яйкамі ды памідорамі ці ўвогуле спрабуюць «начысьціць ім пысы». Сродкі, якія прымяняе паліцыя супраць антыфашистаў, якія «замінаюць дэмакратычную працэсу», нярэдка дужа нагадваюць паводзіны беларускага АМОНу, таму паход на такую акцыю — справа не для слабанэрвовых.

11 сакавіка філія антыфашистыскай сеткі «Гегенпарт» зладзіла ва ўсходненямецкім горадзе Дэсайд трэнінг для тых, хто зьбіраецца ўдзельнічаць у акцыях супраціву нэанацыстам. Акрамя парадаў праўнага характару, цікавых толькі для немцаў, трапляліся і ўніверсальныя. Банальныя, на першы погляд, яны могуць дапамагчы зрабіць удзел у дэмманстрацыях больш бясьпечным ды асэнсаным.

Дэмманстрацыя — гэта заўжды канфрантация. Тому страх — не загана, а натуральная рэакцыя. **Не хавайце** яго, а паразмалляйце пра яго зь сябрамі. Зразу-

мець свой страх — першы крок да таго, каб яго пераадолець.

Не ідзіце на акцыю паасобку. Вазьміце з сабою сяброў, трымайцесь групай. Па-першае, гэта дапамагае пазбыцца страху ды адчуваць сябе больш упэўнена. Па-другое, калі вас скончыць, іншыя будуть пра гэта ведаць і паклапоцяцца пра ваш лёс.

Прызначце сябрам месца сустрэчы на той выпадак, калі вас разьдзеляць ці вы згубіцесь.

Не бярыце з сабой шмат гропай, але майдце крыху драбязы ў кішэні. На ўсялякі выпадак прыдбайце тэлефонную картку. **Падзародзіце мабільнік**. Праверце ягоную памяць ды вырашыце, якія нумары варта выдаліць на выпадак, калі телефон патрапіць у рукі паліцыі.

Тое, што вас не арыштуюць, яшчэ ня значыць, што вас ня могуць абшукаць праста на вуліцы, асабліва на падыходах да месца акцыі. Тому **добра падумайце**, што вы маеце ў кішэнях. Скажам, пэўныя рэчы, якія вы бераце з сабой на вечарынку, могуць згуляць з вамі дрэнны жарт.

Ніякага алькаголю ні да, ні ў часе акцыі. Ён затуманявае разум, можа падштурхнуць вас да бязглузых дзеяньняў, якія наклічуць бяду і на вас, і на людзей на вокал. «Здымач стрэс» будзе пасыля, у коле сябrou.

Не паліяйцеся, давайцесь з праваабарончых

У натоўпе могуць быць **правакатары**. Найлепшы дэтэктар для іх выяўлення — спакойная размова.

Памятайце: калі паліцыя нешта хоча зрабіць, ёй, хутчэй за ўсё, гэта ўдасца. У выпадку затрымання ня мае сэнсу моцна супраціўляцца.

Падчас высьвятынення асобы не балбачыце лішніга. **Не сцяпшайцеся** ставіць свой подпіс на паперах, якія могуць вам працанаваць.

Падумайце, што і каму вы хочаце давесці сваім удзелам у дэмманстрацыі. Не ідзіце на акцыю, калі гэта для вас усяго толькі нудны абавязак. Калі вы нешта робіце, гэта павінна быць вам цікава і весела. Адчуйце, што гэта — крута! А нудзіцца — доля палітыкаў.

Занатаваў Але́сь
Кудрыцкі

ЮЛІЯ ДРАЗІЧКЕВІЧ

КАНЦЭРТЫ

Neuro Dubel

Электрычны канцэрт легендарнага беларускага гурту.

21 сакавіка (аўторак).

Даведкі праз тэл. 671-58-65.

Аляксандра і Констанцін

Акустычны канцэрт—прэзентацыя новага альбому дуэту.

ТЭАТРЫ

Купалаўскі тэатар

17 (пт) — «Парфён і Аляксандра».

18 (нед) — «С.В.».

20 (пн) — «Ажаніца — не журыца».

Ranішія спектаклі

26 (нед) — «Паўлінка».

Малая сцэна

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 18 сакавіка

БТ, 19.10

«Плюшавы сындром».

Францыя, 2005, рэж. Вэнсан Дэ Бру.

Камэдыя.

Сквапны бізнесовец Жак пакутуе ад нэўрозаў. Але нечакана заходзяцца лекі. Талісманам становіца сыцілы бухгалтар Андрэ, у прысутнасці якога ў Жака звыкаюць усе хваробы. Капіталіст мусіць цярпець побач з собой неспакойнага пралетарыя бухгалтарскай працы і шукаць разгадку «плюшавага сындрому».

Дасціцная й разумная камэдыя з іроніяй над псыханаалізам.

СТВ, 23.25

«Вясна, лета, восень, зіма... і зноў вясна».

Паўднёвая Карэя—Нямеччына, 2003, рэж. Кім Кі Дук.

Паэтычная прыпавесць.

Вясной манах—мудрэц растлумачыць шасціга—довому хлопчыку абэцэду веры. Летам 16-гадовых юнак закахаецца і кіне настаўніка. Увесень 30-гадовы вучань вернецца, каб пакаяцца ў забойстве. І ўзімку манах будзе чакаць новай вясны...

АНТ, 23.50

«Законы прывабнасці».

23 сакавіка (чацьвер). Beatles Cafe (вул. Ціміразева, 65). Даведкі праз тэл.: 209-01-48.

Гусылі. Адраджэнне традыцыі

У Моладзевым тэатры эстрады (вул. Маскоўская, 18а) **23 сакавіка** (чацьвер) а 19-й пройдзе канцэрт «Гусылі. Адраджэнне традыцыі».

Музыка старажытных сьвятаў на лерах, гудках і на гусылях беларускіх, латгальскіх, літоўскіх, расейскіх у выкананні А. Кавалёўай (Віцебск), Алеся Чумакова («Стары Ольса»), гуртоў «Ветах», «Госьціца», «Кудмень», «Келіх кола», «Вайдэлот», «Гістрыен», «Дэсань». Даведкі праз тэл. 222-82-96 (каса тэатру), 8-029-616-84-90 (Арына).

24 (пт) — «Балада пра кахранье».

Тэатар беларускай драматургії.

17 (пт) — «Ганна ў тропіках».

18 (сб) — «Айбаліт, Бармалей, пра жывёл і Брадвэй».

18 (сб) — «Палёты з анёлам».

Тэатар юнага гледача

17 (пт) — «Тарас на Парнасе».

18 (сб) — «Шлях на Бэтлеем».

18 (сб) — «Гісторыя кахраньня Паласатага Ката і сэньярыты Ластаўкі».

ВЫСТАВЫ

Юры Палякоў

Да 15 красавіка ў Гарадзкой мастацкай галерэі твораў Л. Шчамялёва (пр. Ракасоўская, 49) працуе выставка, прысьвечаная памяці скульптара Юр'я Палякова.

ХАКЕЙ

13 і 14 сакавіка прыйшлі першыя чвэрцьфінальныя матчы плэй-офф Адкрытага чэмпіянату Беларусі па хакеі. Наступныя матчы — пры канцы тыдня. Чвэрцьфінальныя і паўфінальныя сэрыі праводзяцца да трох перамогаў.

17 сакавіка (пятніца). Трэцяя

матчы

«Нёман» (Горадня) — «Юнацтва» (Менск). Гарадзенскі лядовы палац. Лік у сэрыі 0:2.

«Гомель» — «Дынама» (Менск). Гомельскі лядовы палац. Лік у сэрыі 0:2.

«Хімвалакно» (Марілёў) — «Сокал» (Кіев). Марілёўскі палац спорту. Лік у сэрыі 2:0.

«Рыга-2000» — «Керамін» (Менск). Пінкі. Лядовы палац «Сымэнс». Лік у сэрыі 1:1. Пачатак а 18.30.

18 сакавіка (субота). Чацвертыя матчы (калі будзе патрэба)

«Нёман» — «Юнацтва».

«Гомель» — «Дынама».

«Хімвалакно» — «Сокал».

«Рыга-2000» — «Керамін».

Пачатак а 17.00.

20 сакавіка (панядзелак). Пятыя матчы (калі будзе патрэба)

«Юнацтва» — «Нёман». Менск. Крыты каток у парку імя Горкага. «Дынама» — «Гомель». Менск. Лядовы палац спорту. Былы прат Машэрава, 4.

«Сокал» — «Хімвалакно». Кіев. Спарткомплекс «Авангард».

«Керамін» — «Рыга-2000». Пядзелак на вул. Прывітцкага. Пачатак а 18.30.

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

На радасць камуністам

Адданы садоўнік (Constant Gardener). Кінафармат 4x4.

ЗША — Вялікая Брытанія, 2005, каляровы, 129 хв.

Жанр: палітыка—дэтэктыўны

трымцэнік.

Пасля трывалага забароненага ў Беларусі «Гораду Бога» бразыльца Фэрнанду Мэйрэлішу запрасілі ў Галівуд. У аснову сцэнара пакладзены сюжэт Джона Ле Карэ, вядомага шпіёнскімі гісторыямі. Але можна меркаваць, што лявак Мэйрэлішу зрабіў фільм па—свойму, аднавіўшы традыцыі палітычных фільмаў 1970-х.

Маладая пара брытанскіх дыпламатў працуе ў Кеніі. Жанчыну знаходзяць мэртвай — побач зь целам тузыльца. Спадзеючыся злавіць забойцу і апрайдаць жонку, герой адпраўляеца ў Лёндан.

У фільме адзначаюць цікавую апэраторскую працу (некаторых раздражніле) і акторскую гульню, а Рэйчэл Вэйц за жаночную ролю атрымала «Залаты глебус» і «Оскара».

Тэма карціны мусіць прыйсьціся даспады камуністам і антыглібалаістам.

КІНО НА DVD

Master Records

Брудныя ўчынкі

Моладзевая камэдыя, ЗША, 2005, рэж. Дэйвід Кендал.

У ролях: Лэрры Шабэрт, Том Амандэс.

Каб спадабацца дзяўчыне, школьнік вырашае зрабіць дзесяць забароненых «брудных учынкаў». Апошняя ахвяра такога выпрабавання зьнікла 15 гадоў таму...

Менск, Кісялёва 12, 643-21-08

AP

...жывёлы, якія ўдзельнічалі ў праграме дзяржцырку За Беларусь, рабілі гэта съядома.

— Як я мог не прагаласаваць датэрмінова.
Ён жа пагражай адкусіць мне галаву ў вячэрнім
аддзяленні.

...беларусы пачалі нараджаць дзяцей дзеля атрыманьня кватэр.

...улады захацелі перастрахаваца ад абвінавачанняў у электаральных фальсифікацыях.

— Капец! Цяпер да канца жыцця застануся з бацькамі ў аднапакаёўцы!

У НУМАРЫ

**Съмерць
паслья съмерці**

Палітычна Мілошавіч памёр, калі Сэрбіі надакуышла баянца і яна выйшла на вуліцы. Піша Віталь Тарас. **Старонка 28.**

**«Белжаба»
не здаецца**

Сайт бязылтаснай палітычнай карыкатуры б'е рэкорды папулярнасы. Піша Сяргей Будкін. **Старонка 17.**

**Беларусь — гэта
экспэрымэнт**

Колькасць матэрыялаў пра Беларусь у замежным друку рэзка вырасла. Якасьць, збольшага, таксама. З Бэрліна піша Алеся Кудрыцкі. **Старонка 21.**

**Андрэй Хадановіч:
Кругазварот вясны
ў прыродзе**

«Інтymная тігіена» і іншыя новыя вершы паэта. **Старонка 42.**

**Ёсьць у сьпісе
кандыдатаў добры
дзядзька
барадаты**

Жыхары Плястылянды ідуць на выбары. Газэтка дзеткам — **старонка 44.**

ЖАРТЫ

Адзін Білінкевіч — гэта мільён Мілінкевічаў.

* * *

— Вы мяне відэльцам укалолі!

— Прабачце! Я думаў, калі локаць ляжыць у майі талерцы...

* * *

20 сакавіка. У цягніку Менск—Магілёў едзе сумны Лукашэнка. «Як жа гэта вы так, Аляксандар Рыгоравіч, аддалі ўладу?!» — пытаюшча суседзі па пляцкарце. «А, 19-га ўвечары патэлефанаваў Мілінкевіч і выклікаў на двубой. Хто выйграе — той і прэзыдэнт. Ну, я паслаў Паўлічэнку, а Мілінкевіч шахматы прынёс...»

«НН» 100 ГАДОЎ З ВАМИ

В. Солец, Віленск. губ. Лідзк. пав. Ганчарскай вол. Нейкі Язэп Ж. наняў у нашай вёсцы кватэру і абвесціцү сябе знахарам, лечыць ён, націраочы сьпітрам, і ад кожнае хваробы робіць адно і тое ж. Хваліца, што выганяе рэуматызм, падвей, рожу і др., ды што на ўсю Ракею такіх, як ён, знахароў усяго 40 чалавек. Туманіць галаву людзям добра ўмее, а тыя пруць да яго, несучы свае цяжка запрацаваныя капейкі, каторыя шкадуюць на сапраўднага доктара.

С.Сялецкі

М. Івянец, Менск. губ. і пав. Некаторыя тутэйшыя добрая людзі папрасілі пазваленяне на распрадажу газэт. Вось, ціпер у нашым Івянцы ёсьць газэтык, каторы прадае газэты; прадаецца і «Наша Ніва». Варта было б і па другіх мястечках Беларусі завесці такую прадажу, бо скора павінны газэты многа пісаць цікавага пра выбары ў 4 Гас. Думу і другія справы.

П.М.
«НН». 1911. №11. 17
сакавіка.

ПАШТОВАЯ СКРЫНКА

Дз.-В-ку зь Берасьця. Чаму ж лацінка — «недарэчнисць», калі ёй карыстаецца большая частка цывілізацыі? Калі нават татары і ўзбекі перайшлі на лацінку? Што да клясычнага і наркамаўскага правапісу: пераход на адзінную норму адбудзеца, але няможна рабіць гэта ва ўмовах антыбеларускага аўтарытарызму. Вы разумееце, чаму беларусам няможна прымаць савецкацэнтралічных падручнікаў гісторыі. Таму ж няможна і дазволіць савецкаму рэжыму навязваць правапіс.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1909, адноўленая ў 1991
галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:
З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Лукшевіч,
У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратары рэдакцыі
галоўны рэдактар
фотарэдактар
нам. галоўнага рэдактара
мастакі рэдактар
выдаці і заснавальнік

Настя Бакшанская
Андрэй Дацунко
Арцём Ляві
Андрэй Скурко
Сяргей Харэўскі
Фонд выдання газэты
«Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:
220050, Менск, а/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам А2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку».

Менск, пр. Ф.Скарыны, 79. Рэдакцыя не насе адказнасці за зъмест рэжымных абвестак. Кошт саводны. «Пасведчаныне аб регистрацыі пэўнадыннага выдання» №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзена Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Юрдычны адрес: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 112. Р/р 301521/2000012 у МГД ААТ «Белінвестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2521. Газэта выдаецца 48 разоў на год.
Нумар падпісаны ў друк 23.00 15.03.2006.

Замова № 1458.

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/2а

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

КАНТАКТЫ

Тэатар старадаўнай культуры «Яварына» шукае маладых людзей, што маюць спэцыяльную падрыхтоўку ў тэатральна-танцавальных пастаноўках. Т.: 774-36-15.

Маргарыта

КАШУЛЯ

Шаноўнае спадарства! Падкажыце, дзе набыць сапраўдную вышываную кашулю. Т.: 766-12-79. Зымітрусь

ПАМЯЦЬ

19 сакавіка спаўніцца год з дня съмерці адваката

Арсена Скаруліса, які загінуў, узініаючы бел-чырво-на-белы сцяг на адну з альпійскіх гор у Швайцарыі. Мы помнім цябе. Сябры

ПАСЬВЕДЧАНЫНЕ

Згублены пасъвездчаныне аб сканчэнні курсаў старайших мэдыцынскіх сясьцёраў на імя Лучанок Надзеі Ва-сильеўны. Просыба вярнуць за ўзнагароду. Т.: 283-45-82.

ТЭЛЕФОН

Прапаную мабільны тэлефон Nokia 6610, б/у. Т.: 283-08-85. Вітаўт